’t Is paktaid...

’t Is paktaid…

’t Is paktaid...

Uitgegeven ter gelegenheid van het
90-jarig bestaan van de Tuinbouwschool
in Boskoop.

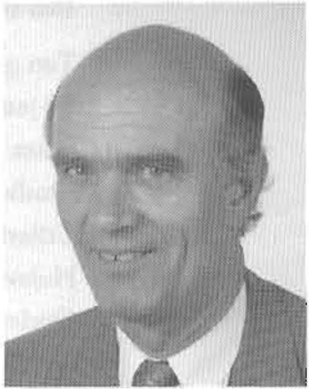
november 1988

Dit lustrumboek is tot stand gekomen door de gezamenlijke inzet van enkele (oud)personeelsleden en (oud)leerlingen van de school.

Grafische realisatie:
De Boer Nieuwkoop b.v. te Nieuwkoop.
Omslagtekening: Marie-José Rijnvos.

Inhoudsopgave

Ing. H.J.M. van Haastrecht
Hoofd van de afdeling Plantsoenen
van de Gemeente Delft
Voorzitter van de Commissie van
Advies.

Ten geleide

Een lustrum is een feestelijke gebeurtenis, zeker als er sprake is van een dubbele viering. De Boskoopse tuinbouwschool werd 90 jaar geleden opgericht en de leerlingenvereniging Arboricultura begon 80 jaar geleden haar activiteiten.
Twee zulke 'bejaarde' jubilarissen hebben natuurlijk een rijke historie, waar met dankbaarheid en plezier op teruggeblikt kan worden.
Dat gebeurt in dit boek door een aantal mensen die op een of andere wijze binding hebben met de school. Zij halen o.a. herinneringen op, beschrijven de ontwikkeling van de school en de leerlingenvereniging en blikken voorzichtig vooruit.

De school in Boskoop heeft op haar eigen wijze invloed gehad op het vakgebied en indirect ook op de maatschappij. De ± 4000 gediplomeerden van deze school hebben daar zeker toe bijgedragen.

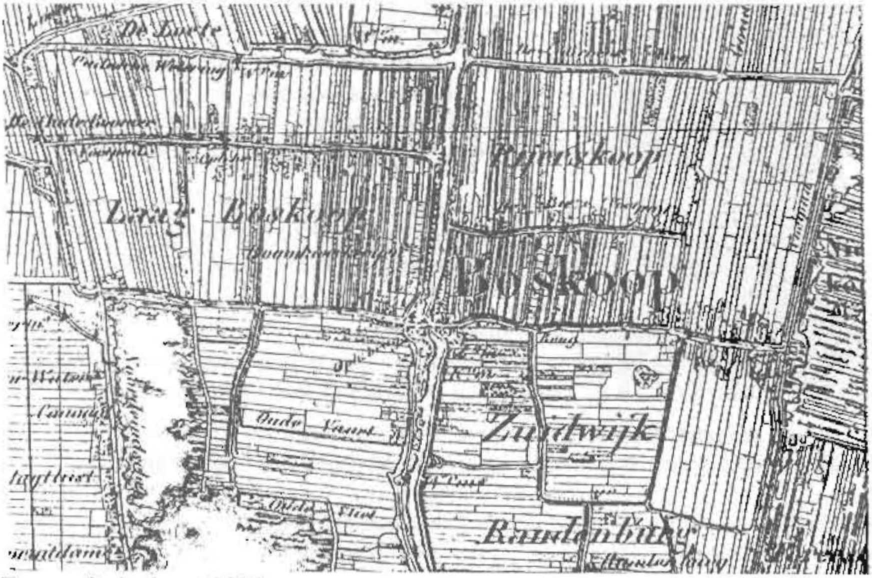
Na de start in 1898 krijgen de ontwikkeling van het onderwijs en de vakmatige kwaliteit daarvan veel aandacht. In de latere jaren wordt de opleiding in de tropische cultures aan het onderwijspakket toegevoegd. In 1937 wordt de cursus Tuinaanleg gestart. Dit is de voorloper van de huidige hogere opleiding voor Tuin- en Landschapsinrichting.

De ontwikkelingen van de school vragen aanpassingen in de gemeenschap van Boskoop. De toename van het aantal leerlingen betekent meer nieuwe bewoners, die vaak uit alle delen van Nederland afkomstig zijn.
Het Koninklijk Besluit om naast Middelbare Agrarische Scholen Hogere Agrarische Beroepsopleidingen te starten en de bouw van de nieuwe school in 1972 luiden een nieuwe fase in.

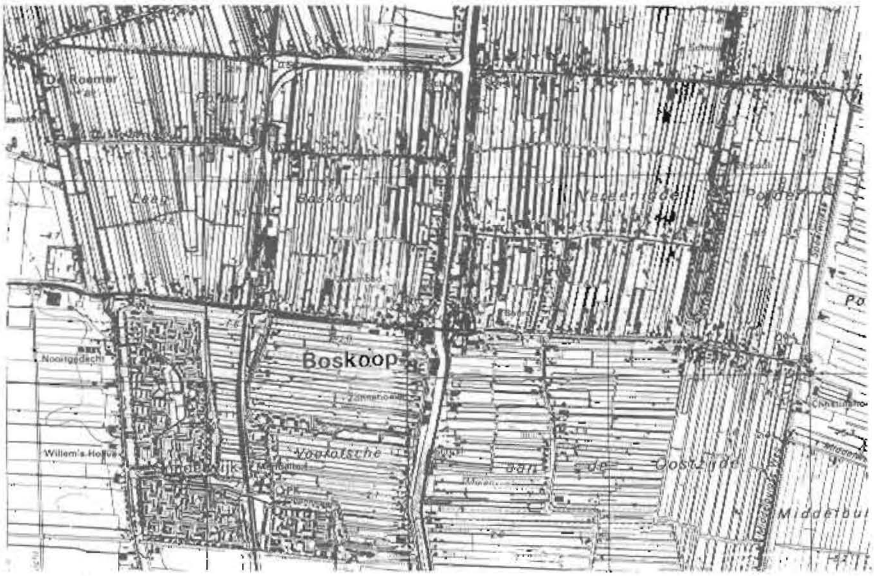
De hogere opleiding krijgt naast de richting Ontwerpen de richting Techniek en wordt later verbreed met de richting Beheer.
De middelbare opleiding bouwt het onderdeel Aanleg en Onderhoud verder uit en de Boomteelt krijgt haar specialisaties handel en produktie. In de tachtiger jaren wordt aan de middelbare opleiding een richting toegevoegd die zich sterker richt op de praktijk. Tevens start de ontwikkeling van het cursorisch onderwijs.
Nu, na 90 jaar, staat de school opnieuw voor ingrijpende veranderingen.
De Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting is met ingang van augustus 1988 gefuseerd met drie andere Agrarische Hogescholen.

De Middelbare Tuinbouwschool staat voor een fusieproces, dat moet leiden tot een groot Agrarisch Opleidings Centrum.
Door deze fusies zullen er in de toekomst nieuwe geavanceerde opleidingen komen, gericht op de verdieping en verbreding van het vakgebied.

Ik wil de samenstellers van dit boek bedanken voor de energie die zij er aan besteed hebben en ik wens de lezer van dit boek veel genoegen.

Topografische kaart 1854

Topografische kaart 1981

90 jaar in vogelvlucht

Het tuinbouwonderwijs in Boskoop is niet uit de lucht komen vallen. Reeds in de vorige eeuw zijn ruim 30 jaar lang verschillende pogingen ondernomen om in Boskoop een vorm van tuinbouwonderwijs te krijgen, maar dat lukt niet. Oorzaken? Er zijn geen kundige leraren te vinden, de gemeente Boskoop toont maar weinig animo, het aantal leerlingen dat belangstelling heeft, is te klein.

De eerste poging om tuinbouwonderwijs te krijgen is in 1867. Er bestaat een ,,Pomologische Vereeniging", waarvan enkele leden zich inzetten voor het onderwijs. Hun namen leven nog voort in Boskoopse straatnamen: K. Ottolander, C. de Vos. Voorzitter was A. Koster Mzn., wiens beeltenis zich bevindt vlak bij de ingang van het schoolgebouw aan de Azalealaan.
Deze ,,Pomologische Vereeniging" heeft vanaf 1867 een aantal plannen gemaakt en is met voorstellen gekomen. Het zijn zeer ambitieuze plannen, die blijk geven van visie en realiteitszin. Zo zal het tuinbouwonderwijs moeten bestaan uit een cursus die deels theoretisch, deels praktisch gericht is. In de avonduren moet er in het schoolgebouw gelegenheid zijn te studeren onder leiding van docenten. In de voorstellen is een breed scala van Teeltvakken opgenomen, maar ook Talen, Tekenen, Schoonschrijven en Boekhouden. Hoe actief men zich ook inzet, de pogingen het onderwijs van de grond te krijgen stranden om de bovenstaande redenen.
De Pomologische Vereeniging blijft ijveren en richt zich tot de regering met een brief, waarin het volgende te lezen is:
,,Tuinbouwonderwijs is nodig en eischt dringend vervulling. Men mag toch nimmer uit het oog verliezen, dat tuinbouw een vak is, waarin men op de hoogte van den tijd moet blijven, dat men de concurrentie te voeren heeft met hoogst bekwame buitenlandsche kweekers, en wat deze Gemeente betreft, met buitenlandsche kweekers, wier woonplaatsen gunstig gelegen zijn voor den wereldhandel, zoodat, hoe groot ook de schat van practische kennis is die in de Gemeente bestaat, waar het kweeken van boomen en planten sinds eeuwen op groote schaal wordt uitgeoefend, de behoefte aan theoretisch onderwijs, dat geheel ontbreekt, diep wordt gevoeld. De oprichting van een tuinbouwschool in deze Gemeente zal den geheelen vaderlandschen tuinbouw ten goede komen."
Eindelijk, in 1898, wordt bij Koninklijk Besluit van 18 november bepaald, dat in Boskoop een tuinbouwschool mag komen.
Officieel heet deze ,,Rijkstuinbouwwinterschool", de tweede in Zuid-Holland. Een soortgelijke school is enkele jaren daarvoor al opgericht in Naaldwijk.

De school begint met 16 leerlingen en 3 toehoorders.
Bij gebrek aan ruimte worden de lessen gegeven in de raadszaal van het gemeentehuis. Van het begrip 'school' zoals we dat nu kennen, is nog geen

sprake. De opleiding duurt tweemaal een wintercursus met 18 lesuren in de week. De resterende tijd werken de leerlingen op de kwekerijen. De ideeën van de Pomologische Vereeniging worden door directeur C.H. Claassen en zijn medewerkers overgenomen: een combinatie van praktijk en theorie. Daarnaast is er een diversiteit aan vakken zoals Groente-, Fruit-, Bloemen-, Boomteelt en Tuinaanleg.
De behuizing levert veel problemen op, maar al een jaar na de oprichting, in 1899, kan een eigen gebouw betrokken worden op de hoek van het Reijerskoop en de Valkenburgerlaan.
De jaren daarna wordt de cursusduur van de opleiding verlengd. De oorspronkelijke tuinbouwwinterschool ontwikkelt zich tot een vakopleiding voor boomkwekers, tuinarchitecten en bloemisten.

Het kontakt tussen de school en het bedrijfsleven, de praktijk, tot vandaag de dag één van de meest in het oog springende facetten van de opleiding, blijkt onder meer uit aanpassingen van het vakkenpakket. Als vanaf ongeveer 1916 de Boskoopse handelaren een zeer goede markt vinden voor hun produkten in Zweden en Rusland, komen prompt Zweeds en Russisch op het lesprogramma. Na een aantal jaren vermindert die afzetmogelijkheid en daarmee verdwijnen de twee talen weer uit de opleiding. Zo komt ook een Indische cursus van de grond, later genoemd de Tropische Afdeling, om de leerlingen op te leiden voor een functie in het toenmalige Oost-Indië. Deze afdeling heeft lang bestaan, tot 1958.

Naast de stijging van het aantal leerlingen, komt er ook een verbreding van de opleiding. Het vak Tuinaanleg begint steeds meer betekenis te krijgen. Vrij veel leerlingen gaan na hun Boskoopse opleiding als tuinarchitect werken bij gemeenten of beginnen een eigen bureau. Om aan de vraag naar bijscholing te kunnen voldoen, start in 1937 een eenjarige vervolgcursus Tuinaanleg. Dat ene jaar blijkt te weinig. In 1942 wordt de cursus vierjarig, waarvan twee praktijkjaren. Hierdoor is vanaf dat moment in Boskoop sprake van twee opleidingen: de tuinbouwopleiding en de cursus Tuinaanleg. Deze cursus wordt in 1957 omgedoopt in Hogere Opleiding voor Tuinarchitectuur (H.O.T.A.).
Niet alleen van de kant van de tuinarchitecten komt vraag naar bijscholing, ook van oud-leerlingen die in de meer technische richting werkzaam zijn. Een paar jaar later geeft het ministerie toestemming om naast de H.O.T.A. een opleiding te beginnen tot technisch hoofdambtenaar in de groenvoorzieningen. Zo ontstaat in 1965 de Hogere Tuintechnische Opleiding (H.T.O.), met twee richtingen, de H.T.O.-A (Tuinarchitectuur) en de H.T.O.-B (Tuintechniek). Het aantal leerlingen voor deze H.T.O. is 16, maar in 1968 is dat al 120.
Een gevolg van die toename is een tekort aan ruimte. Het schoolgebouw kan het groeiende aantal leerlingen niet meer aan, zodat uitgeweken moet worden naar lege leslokalen elders in Boskoop. Lastig weliswaar voor een goed

verloop van het onderwijs, maar voor leerlingen en sommige leraren heeft dat heen en weer reizen door Boskoop toch iets aantrekkelijks.

Dan komt aan het eind van de zestiger jaren de Mammoetwet, die het bestaande onderwijs in ons land drastisch verandert.
De Hogere Tuintechnische Opleiding wordt een erkende hogere beroepsopleiding en het aantal leerlingen dat zich aanmeldt, blijft groeien. Daardoor wordt het probleem van de huisvesting steeds nijpender. In 1972 komt hieraan voorlopig een einde, als aan de Azalealaan het nieuwe schoolgebouw officieel wordt geopend. Dat gaat natuurlijk gepaard met veel festiviteiten en met een spectaculaire verplaatsing door hoogwerkers van de Parrotia naar het nieuwe schoolplein. Met het in gebruik nemen van het nieuwe gebouw krijgt de H.T.O. ook een nieuwe naam. Dat blijkt geen eenvoudige zaak en het ministerie hakt de knoop uiteindelijk maar door. Het wordt Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting, een naam die zelfs in de afkorting onuitsprekelijk lang blijkt te zijn.

Naast de twee bestaande differentiaties Ontwerpen (A-richting) en Techniek (B-richting) ontwikkelt zich geleidelijk een differentiatie Beheer (C-richting).

Zo krijgt de RHSTL de vorm die ze vandaag de dag nog heeft.
Ook lijkt het erop dat de opleiding met dit nieuwe gebouw haar definitieve plaats heeft gevonden. Het lijkt erop, want veranderingen en wel zeer ingrijpende, kondigen zich aan. De hogere beroepsopleidingen worden hogescholen, de schaalvergrotingsoperatie komt van de grond en er moet gefuseerd worden. Een lange, moeizame weg voert naar een fusie van vier hogere agrarische scholen die over een aantal jaren in Velp moeten samenwonen en als het lukt, ook gaan samenwerken.

Boskoop wordt dan verlaten, definitief.
Toch een beetje weemoed na 90 en nog wat jaren.

Hoe vergaat het inmiddels de oude tuinbouwschool die in de jaren vijftig is omgedoopt tot Rijks Middelbare Tuinbouwschool (RMTS)?
De RMTS is haar eigen weg gegaan. De goede naam van de school en de ligging in het sierteeltcentrum Boskoop zorgen voor een grote toeloop van leerlingen uit alle delen van het land. Lang niet alle aanmeldingen kunnen worden gehonoreerd. De eerstejaars moeten goed presteren want een herkansing is geen vanzelfsprekende zaak. Bewaking van het niveau staat hoog in het vaandel.
Die zorg voor het niveau van de opleiding is een kenmerk van de opleiding in Boskoop en bij alle nog te noemen veranderingen is getracht dat niveau zo goed mogelijk te bewaken.

In 1983 komt naast de bestaande opleiding (A-opleiding) een B-opleiding. Leerlingen met een lagere vooropleiding kunnen zich via het voltooien van

de B-opleiding ook ontwikkelen tot vakbekwaam hovenier of boomkweker. De Middelbare wordt dus voor meer leerlingen toegankelijk.

De praktische vorming van de leerlingen vindt voor een groot deel plaats op de bedrijven van de Boskoopse bazen. Tot aan de beginjaren '70 lopen ze halve dagen stage. Na de invoering van de Mammoetwet wordt de bazenpraktijk teruggebracht tot één dag per week.

Op dit moment lopen de boomteelt-leerlingen van de A-opleiding nog drie jaar lang één dag per week stage bij een boomkweker, die van de B-opleiding zijn vaak twee dagen per week op zo'n bedrijf werkzaam. Niet zelden treedt een afgestudeerde leerling bij de stagebaas in dienst.

Voor de A- en O-leerlingen is de stage in het tweede en derde leerjaar flink veranderd. Zij zijn nu lange periodes van school. In klas 2 vertrekken ze na de herfstvakantie om pas na de kerstvakantie terug te keren. De stageperiode in klas 3 begint rond Pasen en loopt door tot aan de herfstvakantie van het volgende cursusjaar.

In vergelijking met vroeger is er veel veranderd in de opzet van de praktische vorming bij de bazen. Gebleven is het grote belang dat de school aan deze stage hecht.

De laatste jaren is de school begonnen met het verzorgen van cursusonderwijs. In het huidige schooljaar lopen 10 cursussen, waaronder: Beheer Stedelijk Groen, Informatica, Marketing en Dendrologie. Het aantal cursisten bedraagt ongeveer 150.

Onze school

De tuinbouwschool in Boskoop bestaat 90 jaar.

Al negentig jaar gaan er leerlingen naar toe om opgeleid te worden tot boomkweker, handelaar, hovenier, Indië-ganger, tuinarchitect, technicus of beheerder. Ook negentig jaar lang is er personeel geweest, dat zich heeft ingespannen om een groot scala van vakken op de voor elke periode gewenste wijze aan de leerlingen te geven.
Meer dan vierduizend leerlingen en studenten werden op de tuinbouwschool in Boskoop gediplomeerd. Meer dan driehonderd personeelsleden hebben een volledige of gedeeltelijke betrekking gehad op de school of zijn er nog werkzaam. Meer dan zevenhonderd leerlingen en studenten staan nu ingeschreven op de 90-jarige school.
Voor al deze mensen maakt de tuinbouwschool in Boskoop voor een stukje of voor een groot stuk deel uit van hun leven. Voor velen is het 'hun' school.

Wie of wat is nu eigenlijk die school?
Is dat het gebouw waarvan we er inmiddels al één versleten hebben?
Natuurlijk, een gebouw is nodig. We gingen en gaan naar school, naar dat gebouw.
Toch is dat niet de 'school'. In de lange historie zijn veel lessen niet in dat gebouw gegeven, maar in een barak of ander gebouw. Hoeveel lessen zijn er niet buiten gegeven? Ook van een practicummiddag Landmeten zeggen we toch: ,,We gaan naar school".
Is het lesrooster wellicht een betere aanduiding? We zeggen immers: ,,Ik heb het tweede tot en met het zesde uur school". We bedoelen daarmee dat we naar het schoolgebouw gaan of naar een andere plek, waar het onderwijs plaatsvindt. De 'school' is daarmee niet meer gebonden aan de plaats, maar aan de tijd waarop we aanwezig moeten of willen zijn.
Ook daarmee vangen we de school niet, want de tuinbouwschool in Boskoop is toch anders dan een school die zich bezig houdt met de opleiding tot ruimtevaarder, ook al wordt die opleiding op dezelfde tijden in het zelfde gebouw gegeven.
Het studieprogramma moet er dus bij betrokken worden. Welk studieprogramma? Het programma van 1898 en dat van 1988 vertoont geen enkele gelijkenis! Welk programma bepaalde of bepaalt het gezicht van de school? Zijn er misschien verschillende scholen van Boskoop geweest?
En hoe zit het met de leraren, de conciërge, de directeur? Vormen ook zij niet het gezicht van de school? Denken we bij herinneringen aan de school niet in de eerste plaats terug aan de kenmerkende eigenschappen die verschillende leraren hadden, om van de directeuren maar niet te spreken?
Trouwens, wat te denken van de leerlingen? Zijn zij ook niet de school? Bij een herinnering aan de school horen zij er toch ook bij?

Goed beschouwd is 'de school' dus een raar fenomeen. Een school, ook de Tuinbouwschool in Boskoop, wordt bepaald door een groot aantal variabelen, die in combinatie met elkaar voor iedereen die op school gezeten of gewerkt heeft verschillende beelden oproepen.
Die beelden, uit een bepaalde tijd, op een bepaalde plaats, behorende bij een bepaalde activiteit en ontstaan in het bijzijn van medeleerlingen of leraren zijn voor ons 'de school'. In werkelijkheid zijn het wel duizenden scholen.
Is er dan niets wat allen, die bij dit jubileum betrokken zijn, gemeenschappelijk hebben?
Misschien zijn er twee punten te noemen.
Ten eerste de sfeer waarin gewerkt wordt, bepaald door de wijze waarop het personeel en de leerlingen of studenten met elkaar omgaan en ten tweede de instelling van de leerling c.q. student, die het mét Erasmus nog steeds de grootste dwaasheid vindt dingen te leren die hij later weer moet vergeten.

In de volgende hoofdstukken zal wat nader op de 90-jarige school worden ingegaan. De SCHOOL zal daartoe ontleed worden in onderdelen.
Aan de S wordt het studieprogramma opgehangen, de inhoud van het onderwijs van de school. Bij de C wordt ingegaan op de criteria, de maatstaven waaraan de leerlingen getoetst worden. De H slaat op de huisvestingssituatie, die gedurende 90 jaar nogal veranderd is. Bij de O komt eerst het onderwijsgevende en daarna het overige personeel aan de orde. Natuurlijk behoren bij de L de leerlingen tenslotte nog nader beschouwd te worden.

Op de school

De school gaat aan,
ik ga naar binnen.
De school gaat uit,
ik ga naar huis.
Ik zeg: ,,Tot morgen"
de school zegt niks.

Uit ,,Cultor".

Studieprogramma

Inleiding.

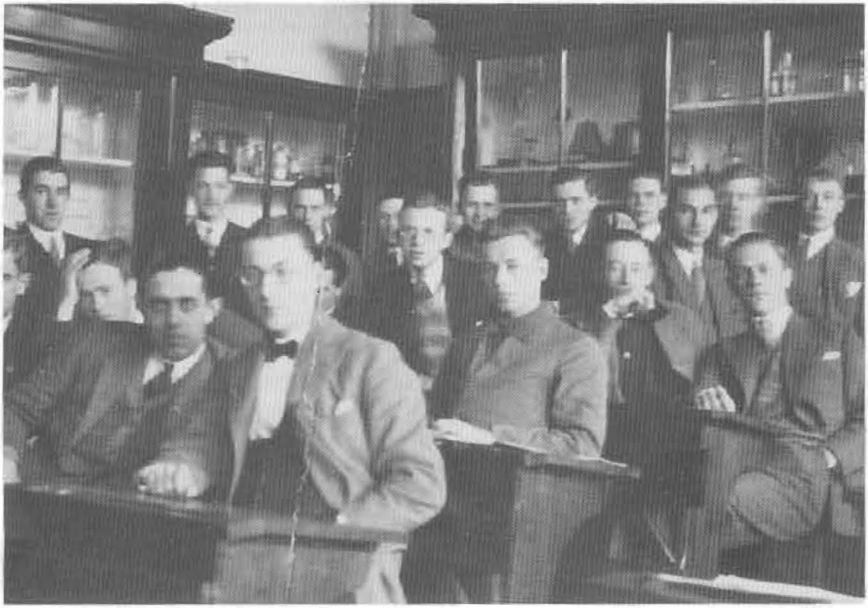
In onderwijskundig opzicht is het studieprogramma het belangrijkste facet van een school. Het studieprogramma bepaalt de identiteit van een school. Nieuwe leerlingen komen goed beschouwd niet op een ander onderdeel van een school af dan op het studieprogramma. Men heeft een school 'gehad' als het studieprogramma volgens de gestelde eisen is doorlopen.
Wat is een studieprogramma?
Een studieprogramma geeft de kennis en vaardigheden aan die op een cursus of school onderwezen worden, teneinde een bepaald doel te bereiken. In het middelbaar en het hoger beroepsonderwijs is dit doel gekoppeld aan een vakgebied. Het vakgebied is het uitgangspunt voor het maken van een studieprogramma. Daartoe is het noodzakelijk dat het vakgebied goed gedefinieerd is en dat aangegeven wordt voor welke functies een school opleidt.

Om praktische redenen is een studieprogramma verdeeld in verschillende onderdelen, de vakken of onderwijselementen.
Voor een goed studieprogramma geldt, dat elk van de vakken wezenlijk bijdraagt tot het bereiken van het doel van de opleiding. Wijzigingen in de eisen van het vakgebied moeten directe gevolgen voor het studieprogramma hebben. Het toevoegen van iets nieuws is alleen mogelijk als iets bestaands wordt verminderd of geschrapt of als de cursusduur wordt verlengd.
De steeds weer veranderende eisen die de praktijk aan het studieprogramma van een beroepsopleiding stelt, geven doorgaans veel stof tot discussie. Het probleem daarbij is dat de spreiding van de beroepsprofielen in een vakgebied zo groot is, dat lang niet aan alle kennis- of vaardigheidsbehoeften van die uiteenlopende beroepen kan worden voldaan. De opleiding moet dan kiezen. De school wordt hierin bijgestaan door de Commissie van Advies (vroeger Commissie van Toezicht), waarin representanten uit het vakgebied zitting hebben.
Af en toe gebeurt het dat de school van overheidswege verplicht wordt bepaalde vakken in het studieprogramma op te nemen om een zeker niveau van basiskennis veilig te stellen of om een maatschappelijke ontwikkeling in de opleiding te brengen. Ook kan afstemming op vergelijkbare scholen elders reden van deze overheidsbemoeiingen zijn. Een dergelijke inmenging in het onderwijsprogramma wordt meestal door personeel nóch leerlingen (studenten) op prijs gesteld omdat het vaak ten koste gaat van de school-specifieke vakken.
Een heel andere discussie met betrekking tot het studieprogramma gaat over de wijze waarop en de intensiteit waarmee een vak gegeven moet worden: veel of weinig lesuren per week, veel of weinig praktijk, in grote groepen of juist in kleine enz.

Tot hoeverre mag een school de leerlingen (studenten) belasten? Wat is het juiste evenwicht tussen de belasting op school en de belasting thuis?
Ook voor onze school is het bovenstaande door de jaren heen van toepassing. De opeenvolgende directies schromen niet om het onderwijsprogramma aan te passen, wanneer signalen uit de praktijk daartoe aanleiding geven.

De beginperiode.

De doelstelling van de school bij haar oprichting is het geven van een theoretische onderbouwing van de als goed bekend staande praktische kennis van de boomkweker. Dit is vooral belangrijk om de concurrentie met de 'hoogst bekwame buitenlandsche kweekers' aan te kunnen. Daarbij wordt de afstemming van de theorie op de praktijk van de boomkwekerij zeer belangrijk geacht.

De tweede klas in 1930.

Dit komt tot uiting in de programa-opzet in 1898, die als volgt is: van oktober tot april zes halve dagen theorie en zes halve dagen praktijk, van april tot oktober hele dagen praktijk en vervolgens van oktober tot april weer het winterprogramma.
De cursus duurt in feite twee maal een half jaar.
Het vakkenpakket is: Plantkunde, Boomkwekerij, Bloemisterij, Fruitteelt,

Groenteteelt, Natuurkunde, Scheikunde, Handsaardrijkskunde, Handelsrekenen, Boekhouden, Engels en Duits.
In 1901 wordt het vak ,,Teekenen van Tuinen" hier aan toegevoegd. Op dit studieprogramma komen, naar al gauw blijkt, leerlingen af uit het hele land. Daarom versterkt de school haar specialiteit, de Boomkwekerij, Bloemisterij en de Tuinarchitectuur en wordt het vak Groenteteelt uit het programma geschrapt.
Als tijdens de eerste wereldoorlog de export naar Rusland en Zweden toeneemt, speelt de school daar op in door de talen Russisch en Zweeds in het studieprogramma op te nemen. Beide vakken krijgen grote belangstelling.

Indische cursus / Tropische afdeling.

Een niet onbelangrijke aanpassing van het studieprogramma vindt vervolgens plaats in 1920, wanneer de zogenaamde Indische cursus wordt opgericht. Het doel hiervan is de overgang van de Boskoopse kwekerszoons naar de Indische cultures, waarvoor veel belangstelling is door de malaise in de boomkwekerij, te vergemakkelijken. De toegevoegde vakken zijn: Maleis, Indische cultures, Indische volkenkunde en Javaans en Soedanees als keuzemogelijkheid. Deze cursus voorziet in een grote behoefte. Van 1921 tot 1958 zijn meer dan 600 leerlingen via deze cursus gediplomeerd. In sommige jaren zijn het er meer dan 40.

RIJKSTUINBOUWSCHOOL TE BOSKOOP cursus 1941/42

Paasrapportcijfers van de leerlingen der eerste klasse.

NAMEN	Boomteelt	Bloementeelt	Plantkunde	Sierplantenkennis	Plantennamen	Plantenziekten	Scheikunde	Natuurkunde	Tuinaanleg	Meetkunde	Aardrijkskunde	Landhuishoudkunde	Boekhouden	Nederl. Handelscorr.	x Franse "	x Duitse "	x Engelse "	Indische cultures	" volkenkunde	Maleise taal	x Javaanse "	x Soendan. "	Lichamelijke oefeningen	
	6		6	5	4	6	4	6	6	8	6	6	5	6				8	6	5		6		37
	6	6	6	5	6	7	7	6	7	8	7	6	7	7	6	6	5							3
	4		4	2	4	6	4	6	4	3	4	5	6	5				5	5	4	5			17
	8		8	8	7	8	9	8	7	9	7	7	9	8			7	7	8	7		7		6
	5		6	7	7	5	5	6	7	5	5	6	6	6				5	7	6				20
	5	5	5	5	5	7	3	5	6	4	6	5	5	5										12
	6		6	6	8	6	7	7	6	9	5	5	7	5			6	8	7	8	8			15
	4		7	7	6	7	4	6	4	6	6	4	5	6			4	6	6	5	3			6
	6		6	6	4	7	5	6	7	8	7	5	7	6				6	5	4		5		6
	7		7	8	8	7	7	6	7	9	8	8	7	8				7	8	9		8		2
	6		5	7	6	5	4	6	5	6	6	5	3	5				6	8	5				4
	7		7	7	6	5	4	7	6	9	6	6	5	7			7	6	6	5		6		3

Cursus Tuinaanleg.

De school in Boskoop krijgt steeds meer bekendheid als dé opleiding voor tuinarchitect. Veel oud-leerlingen vestigen zich dan ook als zodanig, terwijl bovendien veel afgestudeerden in de gemeentelijke plantsoendiensten te werk gesteld worden.
Er ontstaat bij deze oud-leerlingen in de dertiger jaren de behoefte tot een vervolgcursus tuinarchitectuur.
Om hieraan te voldoen start de school in 1937 een eenjarige applicatiecursus. Al na enkele jaren blijkt de cursusduur echter te kort te zijn. Daarom begint in 1942 in Boskoop de vierjarige opleiding die in de loop der jaren zal uitgroeien tot de huidige HBO-opleiding voor Tuin- en Landschapsinrichting. Deze vierjarige ,,cursus Tuinaanleg" heeft de volgende opbouw: eerst een jaar voorpraktijk, vervolgens twee jaar cursusonderwijs in Boskoop en tenslotte, ter afsluiting een praktijkjaar.
Het studieprogramma van de cursus bevat de volgende vakken: Tuinplantenteelt, Plantkunde, Systematiek, Planteziektenkunde, Tuinaanleg, Tuinbeplanting, Tuintekenen, Tuinplantenkennis, Kunstgeschiedenis, Techniek van Aanleg en Onderhoud, Handtekenen, Bouwkundig tekenen, Rechtlijnig tekenen, Bouwkunde, Stedebouw, Landmeten en Waterpassen, Plantengeografie, Plantensociologie, Wiskunde, Frans, Duits en Engels.
Samengevat gaat het om de plant, de tuin en het tekenen en staat de vreemde taal hoog in het vaandel.

Verbreding.

Nu aan de vraag om in Boskoop extra tuinarchitectuur te kunnen studeren is voldaan, kan de middelbare opleiding zich blijven richten op vooral de Boomteelt, de Handel en de Tuinaanleg. Het vakkenpakket hierin wordt steeds breder. De vakken Planteziektenkunde, Boekhouden, Economie, Bodemkunde, Mechanisatie, Recht- en Wetskennis, Cultuurtechniek en Landmeten worden in het studieprogramma opgenomen, terwijl daarnaast cursussen Zweeds en Spaans worden gegeven. Ook het vak Lichamelijke Oefening wordt geïntroduceerd.
In 1942 blijft het cijfer voor dit vak op alle paasrapporten oningevuld, omdat de gymnastiekzaal bezet is door Duitse militairen.
Overigens kan het studieprogramma in de oorlogsjaren aanvankelijk normaal worden uitgevoerd. Dit geldt niet voor het schooljaar 1944-1945. In dat jaar ligt het onderwijs, evenals tal van andere zaken, volledig stil. Na de oorlog verzorgt de Rijkstuinbouwschool het studieprogramma weer als tevoren: de met een Nederlandse en Tropische tuinbouwopleiding richting en de cursus Tuinaanleg.
Omdat beide opleidingen daarna een eigen ontwikkeling hebben doorgemaakt, zal hierop in het navolgende apart worden ingegaan.

Van tuinbouwopleiding tot RMTS

In het streven het studieprogramma aan te passen aan de ontwikkelingen in het vakgebied en het onderwijs op een hoger peil te brengen, vinden er in de jaren rond 1950 uitgebreide discussies plaats over hoe dit gerealiseerd zou moeten worden. In de bestaande lessentabel kan niet gesneden worden en de (vele) uren praktijk op de boomkwekerij zijn eveneens heilig. Gedacht wordt aan een verzwaring van de voorpraktijk door er een voorbereidende cursus van drie maanden in onder te brengen en aan het geven van een éénjarige vervolgcursus.

Praktijkles Boomteelt.

Ook wordt gesuggereerd een twee- en een driejarige opleiding naast elkaar te verzorgen. Deze laatste variant ontmoet evenwel nogal wat bezwaren, omdat er dan twee soorten 'Boskopers' zouden komen, hetgeen voor de buitenstaander onduidelijk is.
Gekozen wordt voor de éénjarige vervolgcursus, die vervolgens in 1951 bij het ministerie wordt aangevraagd. Na verkregen toestemming zal hiermee in 1952 begonnen worden.
Er blijkt evenwel zo weinig belangstelling te zijn, dat het er niet van komt. Wel wordt in het studieprogramma een twee weken durende cursus Mechanisatie opgenomen en een 'garagepraktijk'. Lang duurt deze situatie niet, want met

ingang van 1954 wordt de cursusduur voor iedere leerling verplicht drie jaar. Daardoor levert de school in 1956 geen gediplomeerden af.
In de periode tussen het tweede en derde leerjaar zullen de leerlingen een buitenlandse praktijk moeten doorlopen.

In het studieprogramma van het derde jaar worden naast de bekende vakken de nieuwe vakken Cultuurtechniek, Grondkennis, Mechanica en Bedrijfsorganisatie opgenomen, waardoor het studieprogramma zich weer conformeert aan de behoeften in de praktijk. De klacht is dat de afgestudeerden van de heidemijschool praktischer zijn ingesteld en daardoor ook op traditioneel Boskoopse werkplekken worden aangesteld.
Ook het studieprogramma van de Tropische afdeling komt in de vijftiger jaren in discussie. Er komen berichten binnen dat de Boskopers niet meer in Indonesië worden toegelaten. In 1954 worden enkele Tropische vakken verminderd in uren, het Javaans en Soendanees worden geheel afgeschaft. Een jaar later zijn alle tropisch georiënteerde vakken van het lesrooster verdwenen.

Inmiddels heeft de school de status 'Middelbaar' gekregen en wordt er volop gediscussieerd over de effectiviteit van de indeling van het studieprogramma, met name over het aandeel van de Boskoopse praktijk daarin. Al vanaf het begin van de school wordt namelijk uitgegaan van het systeem halve dagen les, halve dagen praktijk. Het nadeel hiervan is dat de leerlingen zeer lange dagen maken en weinig gelegenheid tot het maken van huiswerk hebben. Er worden diverse modellen ter verandering van dit systeem besproken.

Differentiatie.

In 1968 wordt het studieprogramma gedifferentieerd.
De leerlingen kiezen vanaf het derde jaar voor de vakrichting Boomteelt of de vakrichting Aanleg en Onderhoud. Ook moet het typische Boskoopse systeem van een halve dag les en een halve dag praktijk op een boomkwekerij worden prijsgegeven.
Hoewel landelijk per jaar een blok van zeven weken praktijk wordt voorgeschreven claimt de RMTS-Boskoop een uitzonderingspositie: een leerling gaat twee jaar lang één dag per week naar een 'baas'.
Al deze dagen brengen de leerlingen door op boomkwekerijen in of rondom Boskoop, behalve de derdejaars Aanleg en Onderhoud, die dit ergens in Nederland op een hoveniersbedrijf naar keuze doen.
Later gaan ook de tweedejaars Aanleg en Onderhoud naar een hoveniersbedrijf.

Twee niveaus.

In 1983 krijgt de RMTS in Boskoop het groene licht voor het starten van een B-opleiding. In deze opleiding worden de algemene vakken op een lager

niveau (of helemaal niet) gegeven. Het argument dat in 1950 de school ervan weerhoudt twee opleidingen naast elkaar te hebben, telt nu niet meer, omdat er door de reeds aanwezige differentiaties in en tussen de RMTS en de RHSTL toch al een grote verscheidenheid aan gediplomeerde Boskopers wordt afgeleverd.

In 1984 krijgt de vakrichting Aanleg en Onderhoud van de A-opleiding een cursusduur van 3,5 jaar. Voor deze leerlingen wordt de praktijk na het eerste jaar drastisch gewijzigd. In het tweede en derde jaar komt elk een blok van tien weken te liggen, terwijl het laatste halfjaar geheel praktisch wordt ingevuld. De vakrichting Boomteelt blijft driejarig. In deze vakrichting vindt een afstemming plaats op de wensen van het beroepenveld. De aandacht voor de handelsproblematiek wordt sterk vergroot door de invoering van de vakken Commerciële economie, Recht, Management en Marketing. Bovendien wordt in het tweede en derde jaar projectonderwijs gegeven, waarbij een voor de boomteelt relevant onderwerp van diverse invalshoeken wordt belicht.

Van cursus Tuinaanleg tot RHSTL

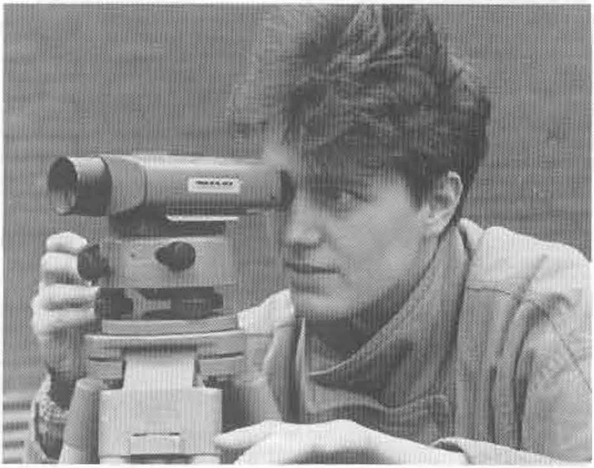
De 'cursus' wordt binnen de school gezien als een kleine elite-groep. Het leerlingenaantal is in de periode van 1942 tot 1967 niet groter dan acht per jaar. Dit komt ondermeer doordat een leerling pas na een uitgebreide test wordt toegelaten.

Begeleiding Landschapsbouw.

Wat het studieprogramma betreft verandert er de eerste jaren niet veel. Een veel geuite klacht van de leraren is wel dat het vermogen tot zelfstandig werken van de cursisten niet groot is. Men is slechts geneigd datgene te doen wat de leraar opdraagt. Desondanks komen bijna alle toegelaten cursisten door de opleiding heen. Met het drie-jarig worden van de tuinbouwschool in 1954 en de toevoeging middelbaar, wordt ook de cursus opgewaardeerd tot MOTA, de Middelbare Opleiding voor Tuinarchitectuur, hetgeen enkele jaren later veranderd wordt in HOTA, Hogere Opleiding voor Tuinarchitectuur. Het studieprogramma verandert mee. De vakken Tuinplantenteelt, Plantkunde, Plantensociologie en -systematiek maken plaats voor Perspectiefleer, Bodemkunde, Grondverbetering, Bosbouw en Landschapskunde.

Practicum Landmeten.

Technische richting.

In 1964 verandert er veel. Is het volgen van de opleiding tot die tijd alleen maar mogelijk met het diploma van een Middelbare Tuinbouwschool als vooropleiding en leidt de school de leerlingen alleen maar op tot ontwerpers/ tuinarchitecten, vanaf 1964 is de school ook toegankelijk voor leerlingen met een diploma van het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs en leidt de school ook op in een richting waarin de technische uitvoering van de aanleg en het onderhoud van beplantingen wordt onderwezen. Voor deze laatste richting (de B-richting) worden de vakken Cultuurtechniek, Landmeten en Weg- en Waterbouwkunde aan het vakkenpakket toegevoegd. Inmiddels is Frans al enige jaren uit het studieprogramma verdwenen in ruil voor Nederlands en zijn de vakken Bedrijfsorganisatie en Wetskennis ook in het programma opgenomen.

De doelstelling van de nieuwe B-opleiding is de studenten op te leiden voor kaderfuncties bij gemeentelijke plantsoendiensten, cultuurmaatschappijen en andere diensten of bedrijven die hun activiteiten richten op de landinrichting, de landschapsbouw, de groenvoorziening van woon- en recreatiegebieden of het natuurbeheer.
De HOTA verandert in een Hogere Tuintechnische Opleiding, met twee richtingen: de HTO-A en de HTO-B. Deze naamgeving wordt in 1972 weer ongedaan gemaakt. Vanaf dat moment heet de school: Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting, afgekort RHSTL.
De B-opleiding voorziet in een grote behoefte. Het aantal studenten in het eerste jaar neemt toe van gemiddeld zes tot ongeveer 24. Als vervolgens in 1970 de leerlingen met een havo-vooropleiding, als gevolg van de Mammoetwet, ook toelaatbaar zijn, stijgt het aantal eerstejaars in enkele jaren tot boven de honderd.

Uniform HAO.

In 1975 verandert er weer het nodige. Het ministerie schrijft aan alle hogere agrarische scholen een minimumtabel voor met betrekking tot de invulling van het vakkenpakket in zowel de propedeuse als de ingenieurs-1 fase. De achterliggende gedachte is dat een gelijke of gelijkwaardige propedeuse in het belang van de student is. Deze kan dan, volgens het ministerie, de propedeuse volgen waar hij/zij maar wil en vervolgens voor het tweede studiejaar overstappen naar de school van zijn/haar keuze. De minimumtabel voor het ingenieurs-1 zal de breedte van het studieprogramma in het HAO voor bepaalde vakken moeten garanderen.
Boskoop is niet gelukkig met deze regeling, omdat a) er zo'n hoeveelheid exacte vakken in de propedeuse moet worden ondergebracht, dat de beroepsgerichte vakken 'verdreven' worden naar een latere studiefase, b) de selectie aan het eind van de propedeuse nauwelijks meer beroepsgericht is, zodat studenten de kans lopen pas in een latere fase te ontdekken, dat ze niet op de juiste opleiding zitten en c) Boskoop een zodanig uniek studieprogramma heeft, dat overstappen vanuit een andere Hogere Agrarische School naar het tweede jaar toch niet probleemloos zal verlopen.
Een tweede verandering betreft de duur van de stageperiode. Deze moet teruggebracht worden van een jaar naar een half jaar. Het derde schooljaar moet daardoor voor de helft op school worden ingevuld.

Semestersysteem.

Voor de RHSTL geeft het bovenstaande aanleiding om de onderwijsstructuur te herzien. Het jaarsysteem wordt verlaten en het semestersysteem wordt ingevoerd, te beginnen in 1975 met de propedeuse. De opbouw is dan als volgt: het 1e en 2e semester vormen de propedeuse, het 3e, 4e en 5e semes-

ter vormen de ingenieurs-1 fase, het 6e semester is de stageperiode en het 7e en 8e semester is de afstudeerfase. Er komt een doorstromingssysteem, waarbij studenten in het 3e, 4e of 5e semester een half jaar vertraging kunnen oplopen. Het 5e semester wordt gedeeltelijk twee keer per jaar gegeven. Hierdoor gaat twee maal per jaar een ongeveer even grote groep studenten naar het stagesemester. Het 7e en 8e semester worden vervolgens elk twee keer per jaar gegeven. De student hoeft in de propedeuse- en ingenieurs-1 fase zijn aandacht tegelijkertijd niet meer aan 16 vakken te geven, maar slechts aan 11. Hij kan daardoor efficiënter werken. In het ingenieurs-2 wordt het aantal vakken beperkt tot 7. Deze worden geblokt gegeven. In één van deze blokken vindt het multidisciplinaire projectonderwijs plaats. Hierbij wordt door studenten van de drie afstudeerrichtingen gezamenlijk aan een landinrichtingsplan gewerkt.
Tegelijkertijd wordt het vak Beheer aan het programma toegevoegd. Daarmee sluit de school aan op de behoeften in de praktijk aan afgestudeerden met beheerskennis. In 1978 leidt dit tot een derde afstudeerdifferentiatie, de C-richting. De A-, B- en C-richting sluiten dan aan op de drie fasen waarin een groenobject zich kan bevinden, de ontwerpfase, de uitvoeringsfase en de beheersfase.

Herstructurering.

Aan het eind der zeventiger jaren komt een nieuwe discipline de school binnen: de Informatica. De eerste computers worden meer als demonstratiemiddel dan als werkapparaat gebruikt. Na een aanloopfase van enkele jaren vindt vanaf 1986 de automatiseringsdoorbraak plaats. Van het eerste tot en met het achtste semester wordt een volledige integratie van het vak Informatica met vooral de beroepsgerichte vakken nagestreefd. Daartoe wordt reeds in de propedeuse veel Informatica-onderwijs gegeven.
Deze ontwikkeling vindt plaats ondanks de enorme bezuinigingen die op de school afkomen. Dit houdt in dat er een totale reorganisatie van het onderwijs aan vast zit.

Het studieprogramma wordt opnieuw kritisch doorgelicht. De vakken die slechts een geringe bijdrage tot het bereiken van de onderwijsdoelstelling leveren worden geschrapt of ernstig bekort. Andere vakken worden, evenals Informatica, uitgebreid (Vegetatiekunde, Bedrijfskunde, Milieubeheer) of nieuw aan het programma toegevoegd (Tekenvaardigheid, Tuinkunstgeschiedenis).
Activiteiten buiten de school worden uitgebreid. De cursusduur op de praktijkschool Arnhem wordt vier weken en de ontwerpers krijgen een schetsweek en een buitenlandse studiereis van drie weken in het studieprogramma.
Ook de onderwijsstructuur verandert. Het semestersysteem wordt verfijnd, door het schooljaar te verdelen in vier perioden van elk zeven lesweken,

Werken met de computer.

gevolgd door twee toetsingsweken. In elke periode heeft de student nog slechts zeven verschillende vakken te volgen. Op deze wijze wordt gestreefd naar een verhoging van de effectiviteit.
Al deze veranderingen zijn mogelijk omdat de school onder een nieuwe wetgeving valt: de wet op het hoger beroepsonderwijs. Volgens deze wet staat het de hogescholen vrij hun studieprogramma naar eigen goeddunken in te vullen.

Hoe in de komende jaren de samenwerking met en de afstemming op de studierichtingen Bosbouw en Cultuurtechniek binnen de nieuw te vormen Agrarische Hogeschool in Velp gestalte zal krijgen is op dit moment nog niet bekend. Zeker is wel dat dit opnieuw tot een aanpassing van het studieprogramma zal leiden.

Criteria

In een onderwijsorganisatie, die een bepaalde doelstelling nastreeft, bevinden zich in het jaarprogramma verschillende momenten waarop getoetst moet worden in hoeverre de leerlingen of studenten aan (onderdelen van) deze doelstelling voldoen. Bij een toets behoort een beoordeling en een beoordeling geschiedt aan de hand van bepaalde criteria.
Door de jaren heen zijn de te hanteren criteria vaak onderwerp van gesprek geweest. Immers, met de zwaarte van de criteria valt of staat het niveau en daarmee eigenlijk de 'naam' van de opleiding.

Criteria voor toelating.

Het begint al met de toelating. De leerling moet voldoen aan bepaalde voorwaarden betreffende zijn vooropleiding om voor toelating in aanmerking te komen. Bovendien moet hij tot voor kort toelatingsexamen doen om de leraren in de gelegenheid te stellen te komen tot een oordeel.

RIJKSTUINBOUWSCHOOL TE BOSKOOP
Toelatingsexamen op 29 en 30 Augustus 1947

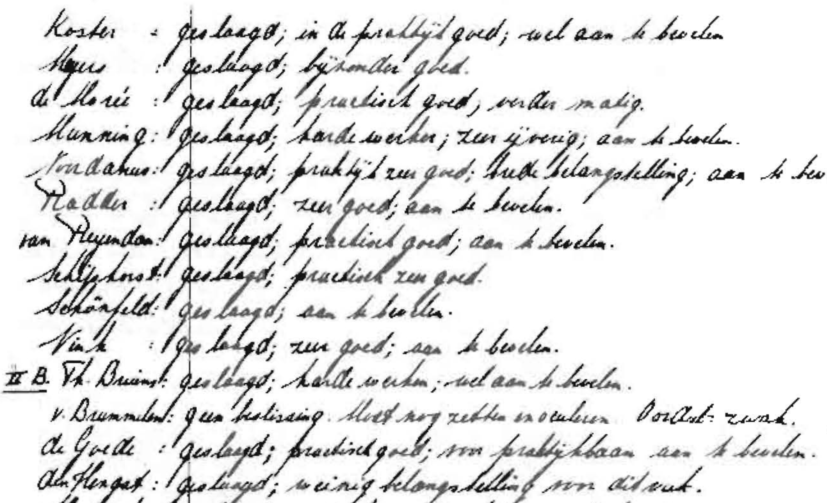
Nederl. taal	Rekenen	Aardr. kunde	Opstel tuinb.	Kennis tb.gew.	F. X	D. X	E. X
v	v	v	6	6	5	6	6
v	v	v	6	7	7	6	8
v	v	v	5	9	9	8	8
5	5	7	7	7	-	-	-
5	3	5	5	6		3	5
v	v	v	5	5	3	7	6
4	2	6	7	7	-	-	-
6	6	7	7	8	-	-	5
6	6	4	5	5	-	-	-
v	v	v	7	8	8	8	8
v	v	v	6	7	6	8	7
v	v	v	5	8	5	6	6
4	5	4	5	6	-	-	-
v	v	v	6	9	6	6	7

Voor de middelbare RTS bestaat het toelatingsexamen uit de vakken Nederlandse taal, Rekenen, Aardrijkskunde, Frans, Duits, Engels, Opstel over tuinbouw en Kennis van tuinbouwgewassen. Van de beide laatste onderdelen doet de leerling zijn kennis op in het voorpraktijkjaar. Dit toelatingsexamen is pas in 1970 afgeschaft.

Voor de cursus Tuinaanleg/HOTA/HTO geldt dat de leerlingen zich ten overstaan van de vakdocenten een dag lang moeten bewijzen, alvorens zij worden toegelaten. Door het grote aantal aanmeldingen voor de RHSTL wordt dit toelatingsonderzoek in de zeventiger jaren uitbesteed aan een psychologisch bureau. Tegenwoordig wordt er geen extern toelatingsexamen meer gehouden. Wel kunnen, na gesprekken met de toelatingscommissie, kandidaten worden afgewezen.

Criteria voor bevordering en examens.

Criteria voor bevordering, slagen of zakken liggen vast in het examenreglement van de school. Het probleem is altijd het opstellen van deze criteria. Wanneer voldoet een leerling nog aan de voorwaarden om te slagen? Waarin mag hij tekort schieten en in welke mate? Moeten er voor bepaalde vakken speciale criteria gesteld worden? Hoe wordt er gecijferd?
Het verleden leert dat over het bovenstaande menig uurtje vergaderd is. De examenkandidaten van de RTS worden stuk voor stuk besproken en de resultaten daarvan worden vastgelegd in de notulen.
Het onderstaande gedeelte komt uit de notulen van 6 juli 1954.

Koster : geslaagd; in de praktijk goed; wel aan te bevelen
Meyers : geslaagd; bijzonder goed.
de Moree : geslaagd; practisch goed, verder matig.
Munning : geslaagd; harde werker; zeer ijverig; aan te bevelen.
Vondahuis : geslaagd; praktijk zeer goed; brede belangstelling; aan te bevelen.
Radder : geslaagd; zeer goed; aan te bevelen.
van Heijenden : geslaagd; practisch goed; aan te bevelen.
Schuphorst : geslaagd; practisch zeer goed.
Schönfeld : geslaagd; aan te bevelen.
Vink : geslaagd; zeer goed; aan te bevelen.
II B. Th. Bruins : geslaagd; harde werker; wel aan te bevelen.
v. Brummelen : geen beslissing. Moet nog [illegible] Oordeel: zwak.
de Goede : geslaagd; practisch goed; voor praktijkbaan aan te bevelen.
den Hengst : geslaagd; weinig belangstelling voor dit vak.
Henkink : geslaagd; goed; harde werker; aan te bevelen.

Maar men is er niet als men de criteria alleen maar heeft opgesteld. Van belang is namelijk dat de criteria ook werken, zodat geen kandidaten worden afgewezen die eigenlijk moeten slagen of andersom. Bovendien gaat een

examenreglement uit van cijfers, maar wordt er niet in aangegeven hoe een leraar moet cijferen. Wanneer vindt een leraar een tentamen of een werkstuk voldoende? Hoe zet hij zijn oordeel over een gemaakt werkstuk om in een cijfer? Hoe 'hard' is dit cijfer als het om een subjectief oordeel gaat? Hoe wordt de cijferbepaling dan gemotiveerd?

2e Tijdens het examen was het weer zoo heet en droog, dat de takken-collectie zeer snel verwelkte. Hoewel deze collectie, die bestond uit ca 70 nummers, eenige malen ververscht werd, was het door de beperkte voorraad niet mogelijk om te voorkomen, dat een gedeelte van de leerlingen meer of minder verwelkte takken kreeg, wat de herkenning van het materiaal uiteraard bemoeilijkte. Hoewel met de vaststelling van de cijfers hiermede zoo goed mogelijk rekening is gehouden, is het toch, zooals te begrijpen is, zeer moeilijk deze nadeelen voor de geëxamineerde geheel tot uitdrukking te brengen in de cijfers.
In dit verband deelde Dr Venema mede, dat hem tijdens de laatste excursie van de Dendrologische Vereeniging naar het landgoed „Gooilust" ongevraagd door verschillende deskundigen werd medegedeeld, dat de leerlingen van deze school in het algemeen opvielen door hun uitstekende kennis van het plantenmateriaal.

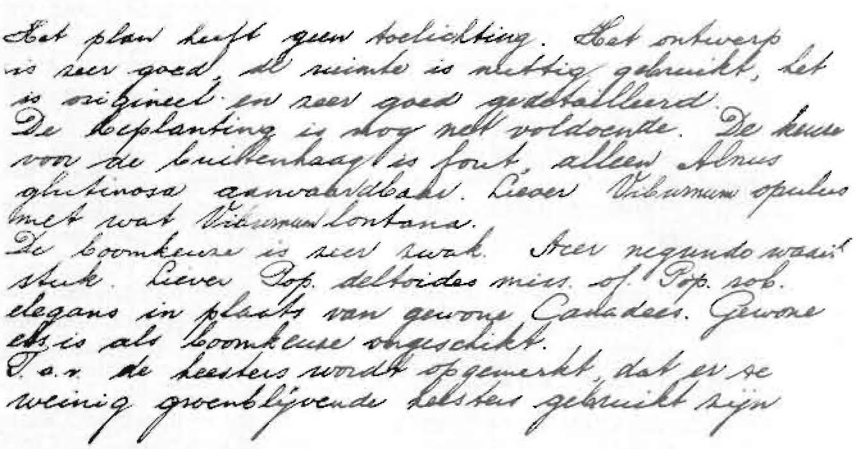
Het beoordelen van een ontwerpopdracht bijvoorbeeld is voor alle leerlingen een indringende aangelegenheid. De leraar geeft een scherp oordeel waarin hij de sterke én zwakke kanten van het ontwerp bloot legt.

Examenreglementen worden van tijd tot tijd bijgesteld, bijvoorbeeld bij het invoeren van nieuwe vakken of bij het vermoeden dat de selectie niet juist is. Dit bijstellen gebeurt naar twee kanten: er kan een versoepeling worden aangebracht en er kunnen zwaardere eisen gesteld worden.
Dit laatste doet zich bijvoorbeeld voor in 1958 bij de HOTA. De lerarenvergadering constateert dat de bestaande criteria waaraan de studenten na het

praktijkjaar (het vierde jaar) moeten voldoen aan de lichte kant zijn en komt met het volgende plan:

a) er zal in de komende jaren lager worden gecijferd
b) de studenten moeten op school aan het eind van het jaar onder toezicht in vijf dagen een ontwerp, een beplantingsplan en een technische tekening maken
c) de studenten moeten naast hun praktijkwerk gedurende het praktijkjaar een 'thuisopgave' maken.

Aan deze vorm van beoordeling is lange tijd vastgehouden.
Vooral onderdeel b wordt door de studenten als een zware last ervaren (de zweetweek). In 1967 wordt deze week weer afgeschaft. Ook de extra ontwerpopgave naast het praktijkwerk leidt tot ongewenste werksituaties. In 1975 komt ook daar een eind aan.

Het plan heeft geen toelichting. Het ontwerp is zeer goed, de ruimte is nuttig gebruikt, het is origineel en zeer goed gedetailleerd. De beplanting is nog niet voldoende. De keuze voor de buitenhaag is fout, alleen Alnus glutinosa aanvaardbaar. Liever Viburnum opulus met wat Viburnum lantana.
De boomkeuze is zeer zwak. Acer negundo waait stuk. Liever Pop. deltoides mierl. of Pop. rob. elegans in plaats van gewone Canadees. Gewone els is als boomkeuze ongeschikt.
T.a.v. de heesters wordt opgemerkt, dat er te weinig groenblijvende heesters gebruikt zijn

Een gedeelte van een beoordeling uit de beginjaren van de HOTA

Criteria voor de praktijk.

De praktijkwerkzaamheden vormen een belangrijk onderdeel van middelbare en hogere beroepsopleidingen. De criteria daarvoor mogen dan ook zwaar zijn. Bij de praktijklessen op school is daar een directe controle op mogelijk. Voor de praktijkweken elders, of de praktijkperiodes van enkele maanden bij diensten of bedrijven ligt dat anders. Daarover worden van te voren afspraken gemaakt. Het omgaan met deze afspraken is nog wel eens verschillend. Dat komt omdat de werkzaamheden van de bedrijven soms ver uit elkaar lopen. In sommige gevallen levert een verschil van inzicht over de eisen die aan een praktikant gesteld mogen worden interessante discussies op, waaruit beide

partijen lering kunnen trekken. Het komt ook voor dat de school door onoverbrugbare meningsverschillen met een praktijkadres breekt.
Een belangrijke rol is hierbij weggelegd voor de mentor of leerpatroon. Hij dient te beseffen dat de praktikant in opleiding is en het werken bij hem als een stuk van die opleiding gezien moet worden. De praktikant hoopt van de mentor vakkennis op te steken en inzicht te krijgen in de menselijke verhoudingen binnen een bedrijf. Uit dien hoofde stelt ook hij zijn 'criteria'. Hij brengt echter ook wat mee: enthousiasme, een frisse kijk op het vakgebied en een kritische instelling. Voor een mentor kan dit laatste verhelderend werken.
Als het tussen praktikant en mentor de spuigaten uitloopt wordt de school ingeschakeld. Dit gebeurt van beide kanten. Onderstaand citaat is uit een brief van een praktikant van de Middelbare.

,,In de afgelopen 4 maanden heb ik daar niets meer bijgeleerd. Ik verdoe daar mijn tijd, ondanks mijn lust mij verder te bekwamen in de werkzaamheden voorkomend in het boomkwekerijbedrijf.
Ik schijn alle zwaardere karweitjes te moeten krijgen (bokken lossen e.d.). Jan van Zomeren krijgt alle lichtere karweitjes (poten, lichte graafwerkzaamheden e.d.).
Op dit bedrijf is niet één vaste knecht aan te wijzen die daar langer dan twee jaar heeft gezeten. Dit zal door diverse bedrijfssociologen als een zwak punt in een bedrijf aangewezen kunnen worden en de oorzaak kunnen wezen van gebreken als gebrek aan arbeidsvreugde en gevoel voor de zaak.
Ik meen verder te weten dat er tussen mij en mijn leerpatroon een dermate grote onverenigbaarheid in mentaliteit en culturele conceptie is ontstaan, dat ik zowel voor mijn welzijn als dat van mijn patroon zou willen adviseren: Een algehele breuk in de bestaande relatie."

Een gesprek van de begeleidende leraar met beide bij het conflict betrokkenen kan de lucht in sommige gevallen doen klaren. In andere situaties wordt de tijd uitgezeten en is een nader onderzoek op zijn plaats om te bezien of het praktijkadres en de mentor wel kunnen voldoen aan de criteria die de school stelt, of dat het om een incident gaat.

Huisvesting

Het bouwen van een nieuwe school gaat tegenwoordig lang niet zo snel meer als vroeger. In 1899 gaat het in een half jaar!
Daar moet dan voor de volledigheid wel aan toegevoegd worden dat het oorspronkelijke schoolgebouw niet meer omvat dan twee leslokalen, een tekenzaal, een museum/leraarskamer en een directeurskamer. De aanbesteding van dit gebouw vindt plaats op 31 maart 1899, de in gebruikname in oktober 1899.

De school aan het Reijerskoop.

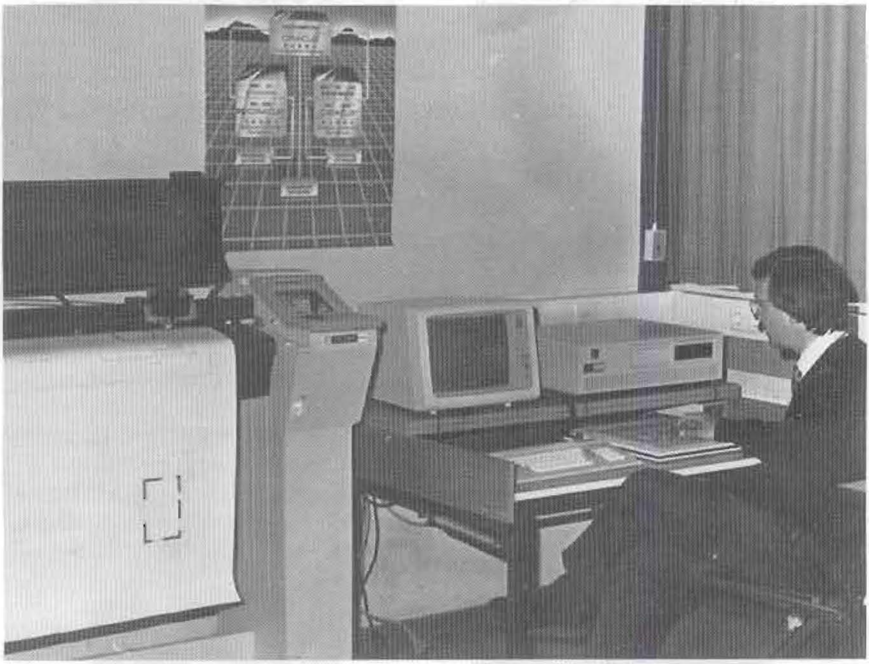
De eerste winter, hieraan voorafgaande, worden de lessen in de raadszaal van het gemeentehuis gegeven.
In 1924 vindt de eerste uitbreiding van de school plaats. De tekenzaal wordt vergroot en er komt een werkkamer bij.
Vijf jaar later, op de school zitten inmiddels meer dan honderd leerlingen, wordt het schoolgebouw opnieuw uitgebreid, nu met maar liefst vier lokalen. Ook wordt de school dan voorzien van electriciteit.
In 1935 wordt één van de leslokalen ingericht tot laboratorium voor grondonderzoek. (De voorloper van het proefstation).
Bij het drie-jarig worden van de school ontstaan er weer plannen het schoolgebouw uit te breiden.

Het Ministerie wil daar evenwel niet op ingaan en denkt aan een nieuwe school. In 1957 worden zelfs aparte vergaderingen gehouden over de eisen die aan een nieuw gebouw gesteld moeten worden. Er gebeurt evenwel niets. De school moet zich zien te redden in het steeds maar ouder wordende gebouw en in enkele barakken die aan de overzijde van de Valkenburgerlaan staan, naast het proefstation, dat inmiddels in een zelfstandig gebouw gehuisvest is. Wanneer de nood nog groter wordt, worden er ook lessen in de Loods en de oude Maranathaschool gegeven.
Eindelijk wordt er een perceel aan de Azalealaan gevonden waarop nieuwbouw kan plaats vinden. Als de nieuwe school in 1972 in gebruik wordt genomen is het gebouw echter met 15 leslokalen, een gymnastiekzaal en een kantine, al weer te klein. Daardoor moeten de noodgebouwen aan de Valkenburgerlaan nog in gebruik blijven.

Entree huidige schoolgebouw.

In 1975 wordt achter de school de eerste dependance gebouwd. Hierin bevinden zich een grote collegezaal, een bibliotheekzaal, één groot lokaal en zes kleine lokalen, die ook als werkruimten voor docenten gebruikt kunnen worden. Enkele jaren later wordt een grote kas met praktijkruimten, twee instructielokalen en een koelcel aan het gebouwencomplex toegevoegd.
De school blijft evenwel groeien en opnieuw moet in een lagere school, de St. Josephschool, extra lesruimte worden bijgehuurd.
In 1980 wordt ook dit probleem opgelost door de bouw van een tweede en later nog een derde dependance. Met deze uitbreidingen worden een grote kantine en 17 lokalen van verschillende grootte aan het geheel toegevoegd. Vanaf dat moment tot op de dag van vandaag is de lokalensituatie redelijk in evenwicht met het aantal leerlingen en studenten. Aan de behoefte tot werkruimte voor docenten en studenten kan echter nog niet volledig worden voldaan. Omdat het aantal contacturen de laatste jaren is teruggelopen, ontstaan er evenwel mogelijkheden leslokalen een andere bestemming te geven. Zo zijn enkele leslokalen volledig ingericht als computerruimten, waardoor het gebouw ook in 1988 optimaal voldoet aan de eisen, die het moderne onderwijs daaraan stelt.

Geautomatiseerd tekenen.

De vaste leraren in 1948:

Ir. E.E. Harmsen

Drs. P.J.S. van Dijk

A. J. van de Graaf

Ir. L.H. Vreeling

F.W. Vijgen (onderdirecteur)

B. Kremer

Onderwijsgevend personeel

De hoofddoelstelling van een school: het verzorgen van goed onderwijs, valt of staat met de aanwezigheid van goed onderwijsgevend personeel. Als de onderwijsinstelling wordt gewijzigd, moet het personeel zich hieraan aanpassen of moet er personeel bij komen. Hoezeer het bovenstaande ook geldt, een onderwijsorganisatie loopt steeds het risico achter te blijven bij de ontwikkelingen in de beroepspraktijk, omdat het personeel zich meestal niet in de frontlijn van de ontwikkelingen bevindt.
Om het bovenbedoelde risico zo klein mogelijk te houden, heeft de directie van de tuinbouwschool in Boskoop door de jaren heen, in afwijking van veel andere beroepsopleidingen, een eigen aanstellingsbeleid gevolgd. Dit beleid is er op gericht bij het onderwijsgevende personeel veel mensen uit de praktijk te betrekken. Hierdoor is de kloof, die kan ontstaan tussen de praktijk en het onderwijsprogramma, zo klein mogelijk.
Het gevolg van dit beleid is dat de school het onderwijs verzorgt met een beperkte groep vaste leraren en een grote groep part-timers en gastdocenten. Dat dit soms nadelige consequenties heeft voor de roosters en de behoefte aan lokalen, wordt voor lief genomen.
In de beginjaren telt de school louter part-timers!
Pas in 1903 wordt de eerste leraar in volledige dienst benoemd. In 1948 zijn het er nog maar zes. Er zijn dan bovendien twaalf part-timers.

Pas in het begin van de zeventiger jaren vindt een sterke uitbreiding van het onderwijsgevende personeel plaats. Dit wordt veroorzaakt door de sterk vergrote instroom van studenten op de RHSTL. Door deze uitbreiding wordt het mogelijk specifieke docenten in volledige dienst aan te trekken voor verschillende algemene vakken. De traditionele vormgevende vakken worden evenwel voor het grootste deel nog steeds door part-timers gegeven. Juist de verschillende werksituaties van deze docenten in hun hoofdbetrekking maakt het voor de studenten interessant: docenten kijken met een verschillende achtergrond tegen dezelfde problemen aan.
Mede door het binnenkomen van een grote groep jonge docenten wordt de relatie leerling-leraar of student-docent een andere: De 'afstand' wordt kleiner. Dit wordt bovendien bevorderd door het feit dat de student mondiger wordt. De school speelt hier op in door veel aandacht te schenken aan de evaluatie van het onderwijs. De positieve kritiek van de student draagt ertoe bij dat de docent meer open staat voor de mening van de student.

Leraren op de sportdag in 1979

In de loop der jaren is het aantal docenten dat voltijds of in deeltijd bij het onderwijs betrokken is geweest de grens van driehonderd ruim gepasseerd. In 1988 alleen al is het aantal groter dan tachtig.
De man die deze taak het langst heeft vervuld mag hier niet ongenoemd blijven. Dat is de heer Ir. E.E. Harmsen, die negenendertig jaar lang van 1932 tot 1971 het vak Sierplantenkennis inhoud heeft gegeven.
Of met de tegenwoordige VUT- en andere regelingen dit record ooit nog wordt gebroken valt te betwijfelen.

Enkele oud-docenten kijken op de volgende pagina's kort terug op hun actieve periode op de school.

Drs. P.J.S. van Dijk	1943-1978
A.J. van de Graaf	1945-1978
Ing. J. Meijers	1948-1983
F.J. Breijer	1966-1986
Ir. C. de Rijk	1967-1982
W.W. Grootendorst	1968-1986
Ing. H.I. Soet	1970-1983

Drs. P.J.S. van Dijk
docent van 1943-1978
vakken: Plantkunde, Planteziektenkunde, Scheikunde, Plantengeografie, Oecologie en Natuurkundige Aardrijkskunde.

Sprong in het duister

Terugkijkend op mijn leraarschap aan de RMTS en RHSTL komen er zoveel herinneringen naar boven, dat het moeilijk is daaruit een keuze te doen. Mijn eerste kennismaking met Boskoop was in december 1942, dus tijdens de Duitse bezetting. 's Ochtends vroeg vertrokken uit Groningen, bereikte ik na een treinreis van ruim 12 uur een pikdonker Boskoop (verduisteringsplicht). Behalve veel blikkerend water was er nauwelijks iets te zien en ik wist er weg nog steg. Door een toevallige passant werd ik gegidst naar wat Hotel Neuf bleek te zijn. De volgende ochtend begaf ik mijn naar Dr. Jacobi, de toenmalige directeur van de RMTS (toen nog RTS) aan het Reijerskoop voor een sollicitatiegesprek, waarop ik werd aangenomen.
Tevens werd mij enig onderzoek bij het Proefstation opgedragen. Een en ander geschiedde onderhands om de bezettingsautoriteiten er buiten te houden.
Op een geleende fiets zonder banden rammelde ik door Boskoop om een huis voor mijn vrouw te zoeken, hetgeen niet lukte. Door bemiddeling van Dr. Jacobi konden we echter een paar kamers huren.

Begin januari '43 werd ik dan voor de leeuwen geworpen (zo voelde ik het!) met mijn eerste les Scheikunde. Ik had nog nooit voor de klas gestaan, had alleen enige ervaring als assistent bij het Plantkunde practicum voor de studenten. Maar het viel mee, de leerlingen (sommige ouder dan ik zelf) waren wel geen lammetjes, maar zeker geen leeuwen.
Gesterkt door deze ervaring kon ik die eerste dag volbrengen, 's avonds doodmoe en hees van het praten, maar met de prettige gedachte dat het de volgende dag na grondige voorbereiding ook wel zou lukken. Dat bleek inderdaad het geval, getuige het feit, dat ik daarna tot mijn pensionering het beroep van leraar heb uitgeoefend met als hoofdvakken Planteziektenkunde en

Plantkunde. In deze periode zijn er meer dan 2000 leerlingen aan mij voorbij gegaan.
De Tuinbouwschool had in mijn beginjaren 3 parallelklassen, waarvan twee van de Nederlandse Afdeling en één van de Indische Afdeling, waarin leerlingen zaten van al of niet gerepatrieerde ouders uit Nederlands Oost-Indië. Later werd de Indische Afdeling omgedoopt in Tropische Afdeling en nog later geheel opgeheven. De cursus was 2-jarig en telde zo'n 100 à 150 leerlingen. Maar er waren honderden 'buitenleerlingen' die we nooit op school zagen, maar wel als leerling stonden ingeschreven. Daardoor waren ze vrijgesteld van de Duitse Arbeitseinsatz; ze kregen een 'Ausweis' waaruit bleek, dat ze werkzaam waren in de agrarische sector. De onderdirecteur dhr. Vijgen had met instemming van Dr. Jacobi deze truc bedacht om ze uit handen van de bezetters te houden.

De kennismaking met mijn collega's in de kleine leraarskamer (tevens bibliotheek) was dusdanig, dat ik me er direct thuis voelde. We waren nog maar met weinigen (8 à 9 mensen) er er heerste een prima sfeer, die soms echter grondig werd bedorven oor de verpestende stank van dode ratten onder de vloer! De pauzes waren gezellige momenten, waarbij ik in het begin heel wat waardevolle raadgevingen van oudere collega's heb ontvangen.

De leerlingen moesten hun meegebrachte proviand buiten opeten en bij slecht weer mochten ze dat doen in de benedengang van het gebouw, maar onder geen voorwaarde in de lokalen. Pas veel later (na de oorlog) kwam er voor hen een koffie-automaat; een echte kantine zou er pas komen in het nieuwe gebouw aan de Azalealaan.

De schooltijden waren destijds niet mis: 1e klas 's ochtends school van 8.15-12.15 uur en 's middags van 13.30-18.00 uur werken op de tuin (kwekerij). 2e klas de tijden als de 1e klas, maar dan 's ochtends tuin en 's middags school (oh, oh, dat laatste lesuur 's middags!). Ook op zaterdag had de 1e klas school en de 2e klas tuin van 8.15-12.15 uur. Gymnastiek was verplicht van 7-8 uur 's ochtends. En dan 's avonds nog het huiswerk. Vooral in de tijd van repetities hadden de leerlingen (maar ook de leraren) het niet gemakkelijk, maar men pikte het, hoewel er natuurlijk wel eens gekankerd werd. Het is een tijdlang zelfs zo geweest, dat er in de proefwerkentijd (3x per jaar) op het schoolgebouw een zwarte vlag werd uitgestoken, waarop met grote witte letters te lezen stond: ZWEETWEEK. Dan wist heel Boskoop hoe het er bij ons voorstond.

Behalve een lesgevende taak hadden we als leraar ook nog andere werkzaamheden, zoals het bij toerbeurt maken van een jaarverslag van het wel en wee van de school, het bijhouden van de bibliotheek (ondankbaar werk) en in de zomer'vakantie' het waarnemen van het spreekuur, de telefoonwacht en het surveilleren bij de heestercursus in de schooltuin. Daar moesten de

aspirant-leerlingen zich bekwamen in de kennis van de siergewassen (blaadjes en takken plukken streng verboden). En dan niet te vergeten de 'tuincontrole' om na te gaan of de leerlingen wel braaf op de tuin werkten en of de bazen over hen tevreden waren.

Langzamerhand groeide het aantal leerlingen en leraren dusdanig, dat de oude school aan het Reijerskoop te klein werd. Dit niet alleen wat de lokalen betreft, maar ook de toestand van het sanitair was erbarmelijk met slechts één w.c. voor de jongens en één voor de leraren en de meisjes. Als uitwijkmogelijkheid bleken vaak de zijmuur en de schooltuin uitkomst te bieden!

Allemaal redenen om een riant schoolgebouw plus dito schooltuin aan de Azalealaan te doen verrijzen. In de loop der jaren was de cursus op de RMTS van 2-jarig tot 3-jarig uitgebreid. Ook het aantal leerlingen op de HOTA en later de HTO nam gestaag toe. Hiertussen bevonden zich steeds meer meisjes. Kort voor mijn pensionering kregen we de RHSTL met enige honderden studenten. Aan het voorbereidend jaar (later het propedeuse-jaar) gaf ik Plantkunde en/of Planteziektenkunde.

Er is vooral in mijn laatste dienstjaren veel veranderd, zowel door de verhuizing naar het nieuwe gebouw als door de ingrijpende wijzigingen in het onderwijsprogramma, waaraan we wel even moesten wennen. Maar hoe het ook zij, ik kijk nog steeds met veel plezier terug op mijn leraarschap; de sprong in het duister naar Boskoop heeft me nimmer berouwd.

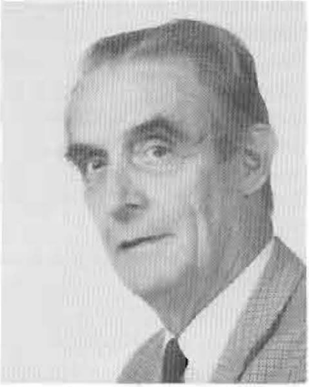
A. J. van de Graaf
docent van 1945-1978
vakken: Natuurkunde, Grondkennis, Bemestingsleer, Boomteelt, Tuinbouwtechniek en Mechanisatie.

Les op het Waterlooplein

Het begon voor mij in 1945, vlak na de oorlog. Veel leerlingen kwamen toen van de adressen waar ze gedurende de oorlogsjaren in de praktijk ondergedoken hadden gezeten. Toen er een paar leraren vertrokken vroeg de toenmalige directeur, de heer Jacobi, mij of ik geen zin had ook aan de Tuinbouwschool les te komen geven. Dit deed ik namelijk al enkele jaren aan de Tuinbouwavondcursus.
Na enige aarzeling stemde ik toe en zo begon mijn loopbaan aan de Rijks Tuinbouwschool. In diè tijd bestond de Tropische richting nog, want het zag er naar uit dat een groot deel van onze oud-leerlingen nog naar het toenmalige Nederlands Oost-Indië zou kunnen gaan om daar in de cultures te gaan werken, zoals het al vele jaren vóór de oorlog het geval was geweest. Er was toen een aantal leerlingen dat al in Indië geweest was en nu, uit Japans gevangenschap teruggekomen, zo spoedig mogelijk met een diploma naar Indië terug wilde gaan. Zij wisten wat ze wilden en het was bijzonder prettig hen les te geven.
Ik startte met het lesgeven in Grondkennis, Bemestingsleer en Natuurkunde en Bloementeelt. Later kwam daar ook nog Boomteelt bij.
De school bloeide in de jaren '50 en '60 onder de leiding van de onderdirecteur, de heer Vijgen, gesteund door het vaste lerarencorps, bestaande uit de heren Van Dijk, Geurtsen, Van de Graaf, Harmsen, Oortgiesen en Wever.
Ik bleef in de hiervoor genoemde vakken les geven tot het vak Tuinbouwtechniek ingevoerd werd en de directeur tegen mij zei: ,,Jij bent het meest technisch van alle leraren en nu moet jij maar naar de Lerarenopleiding in Wageningen (later Ede) gaan, aan het Instituut van Tuinbouwtechniek, dan kun jij die lessen geven."

Zo gezegd zo gedaan en langzamerhand kreeg ik zoveel uren Tuinbouwtechniek (ook praktijk) te geven, dat ik de andere vakken moest laten schieten. Ook aan de toenmalige H.O.T.A. werd dit vak door mij gedoceerd. Ik deed dat met veel plezier. Ik had een hele verzameling aangelegd van oude onderdelen en gaf, volgens mijn zeggen, les „op het Waterlooplein". Na de verhuizing naar de nieuwe school, waar meer ruimte was, kon ik mijn verzameling sterk uitbreiden. Ik kreeg daar de beschikking over een ruim praktijklokaal met motoren, een frees en zelfs een kleine trekker. Ik kon toen nog meer inhoud geven aan de mechanisatielessen, waarbij ik uitstekend geholpen werd door de amanuensis, de heer Kraak. Ik ben daarmee doorgegaan tot ik in 1978 op mijn 65ste gepensioneerd werd.
Tot mijn spijt heb ik in die jaren meegemaakt, dat de praktijk bij de 'baas' in Boskoop sterk werd verkort van halve dagen tot enkele uren per week. Ik vond dat niet goed, want onze oud-leerlingen hadden altijd een goede naam gehad, omdat ze ook praktisch geschoold waren.
In al die 33 jaren is de verstandhouding met de leerlingen meestal goed geweest, al waren er wel eens botsingen tijdens de tweeweekse mechanisatiecursus in Ede, waar ik de leerlingen ook, of juist, 's nachts in toom moest zien te houden.
Zo langzamerhand vervreemd ik wel van de school, omdat er nog maar weinig leraren zijn die ik persoonlijk goed gekend heb, maar zo gaat dat nu eenmaal wanneer je ouder wordt.
En nu met al die nieuwe veranderingen kan ik het helemaal niet meer bijhouden, maar ik wens de school het allerbeste in de toekomst toe.

Ing. J. Meijers
leerling van 1938-1946
part-time docent van 1948-1983
vakken: Ontwerpen, Techniek van Aanleg en Onderhoud en Beplantingsleer.

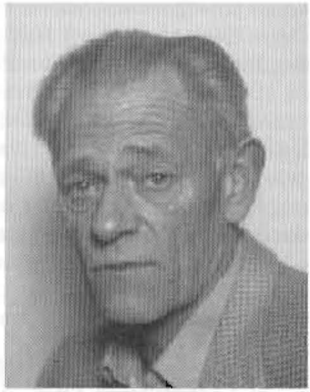
Een lang verblijf, maar een korte zucht

Een terugblik op het 45-jarig verblijf aan de tuinbouwschool betekent een terugblik op een periode met verschillende directies (Moerlands, Jacobi, Dorsman en Van den Hoek), een gestaag groeiend aantal collega's en natuurlijk de vele studenten.
En juist die ervaringen met de studenten van de HOTA (RHSTL) en de RMTS zijn de beste herinneringen.
Op zaterdag stond je daar in weer en wind in het Kralingse Bos landmeetlessen te verzorgen voor de leerlingen van de Middelbare. Die lessen moesten altijd doorgang vinden en zo leerde je je pappenheimers goed kennen. Het doorzettingsvermogen en/of het inzicht was goed te meten.

Op de HOTA waren de vrije opdrachten en de tien dagen durende landmeetproeven de hoogtepunten van elk cursusjaar. En dan niet te vergeten de tweejaarlijkse, door de studenten zelf georganiseerde veertiendaagse zomerexcursies in het buitenland. Die HOTA was toch een fantastisch instituut, mede en vooral door het intensieve contact tussen studenten en hun begeleiders. De interesse was zo groot dat het overleg vaak tot in de kleine uurtjes uitliep.

Hoewel ik een lange tijd bij de school betrokken ben geweest, is het zo snel gegaan als ware het een zucht. Dat komt door het plezier waarmee ik al die jaren gewerkt heb.

F.J. Breijer
docent van 1966-1986
vak: Theorie en praktijk van
Aanleg en Onderhoud

De praktijk

De zogenaamde bazenpraktijk heeft bij de RMTS in Boskoop altijd een belangrijke rol gespeeld. Reeds voor de Tweede Wereldoorlog was dit een belangrijk onderdeel van de opleiding en dit zet zich heden ten dage nog voort.
Tot ongeveer 1968 was de school een 'aprilschool', d.w.z. dat het nieuwe schooljaar begon op 1 april. Dit hield in, dat tussen het eindexamen van de toeleverende school en het nieuwe schooljaar een periode zat van ± 8 maanden. Deze 8 maanden moesten de toekomstige leerlingen dan opvullen met een praktijkstage. Deze voorpraktijk was een kennismaking met het vak waarvoor ze gekozen hadden. Voor de school was dit een selectiemiddel waardoor de ongemotiveerde toekomstige leerling vanzelf afviel. Van deze voorpraktijk moest een verslag geschreven worden, als controle of men aan de toelatingsvoorwaarden had voldaan.
Eenmaal op school werd er een praktijkadres in Boskoop aangewezen, waar men 's morgens of 's middags moest gaan werken. Ik zeg expres 'werken', want alleen aanwezig zijn was niet voldoende. De beloning van de werkzaamheden werd volledig aan de leerpatroon (de baas) overgelaten, hetgeen wel eens moeilijkheden met zich mee bracht. Als de één minder kreeg dan de ander, dan zocht hij de oorzaak nooit bij zichzelf, maar had hij altijd een rotbaas. Dat zijn prestaties lager waren, kwam nooit bij hem op. Deze praktijk had als voordeel, dat de leerling het groei- en produktieproces het gehele jaar kon volgen en bij gewassen, welke langer op de tuin stonden, zelfs meer jaren achtereen. Het nadeel was, dat de leerling, die 's morgens een uur of vier bij windkracht 6 buiten had staan zwoegen, 's middags in het lokaal wel eens moeite had om zijn ogen open en zijn hersens bij de les te houden.

Deze praktijk werd zowel door de Middelbare als door de Hogere gedaan. Door de toeloop van studenten aan de Hogere en de uitbreiding van het studiepakket kwam er in 1970 een eind aan deze praktische activiteiten.
In 1972 werd van hogerhand een eind gemaakt aan de uitzonderingspositie van Boskoop, wat de praktijk betreft. De school moest zich aanpassen aan de landelijke regeling. Er waren twee mogelijkheden: een aaneengesloten periode van enige weken of 1 dag per week. Voor het laatste werd gekozen, omdat de leerling dan alsnog een heel jaar op het bedrijf kon zijn. Hij kreeg dan wel niet het beeld van een jaar-rond cultuur, maar kon door eigen waarneming, zich hiervan toch een redelijk beeld vormen.

Door de grote toeloop van leerlingen werd het steeds moeilijker om deze op de Boskoopse bedrijven te plaatsen. Om dit op te vangen werd de praktijk van de examenklas verplaatst naar bedrijven in hun woonomgeving. Voor de A en O-leerlingen ontstond hierdoor de mogelijkheid om het laatste jaar praktijk te doen in hun eigen richting en woonomgeving. Daarom moest deze praktijk op maandag of op vrijdag gedaan worden, waardoor diverse werkzaamheden wel eens de mist in gingen. De controle op deze werkzaamheden werd wat moeilijker, omdat de adressen verspreid lagen over heel Nederland. Naast de praktijk in Boskoop of in Nederland moet de leerling ook nog een periode van 6 weken werken in het buitenland. De leerlingen moeten hiervoor alles zelf regelen en zijn vrij in welk land zij willen gaan werken. Door deze stage komen zij in aanraking met de gewoontes en werkwijzen in het land van hun keuze. Tevens kunnen zij een vergelijking maken met de werkmethoden in ons land.

Dan de praktijklessen op school. Door ruimtegebrek bij de school in de Valkenburgerlaan, waren deze lessen in de zestiger jaren beperkt tot praktijklessen Landmeten. Deze werden gehouden in het Kralingse Bos en de leerlingen moesten maar zien hoe ze daar kwamen. In 1966 werd kontakt opgenomen met de toenmalige chef van de Plantsoendienst van de gemeente Boskoop, de heer Klooster, om deze lessen te verplaatsen naar Boskoop. Hij had er geen bezwaar tegen en sindsdien worden deze lessen gegeven in Boskoop. In dat jaar werd ook begonnen met het vak Praktische Plantenkennis. Menig Boskoper vroeg zich af wat er aan zijn tuin voor bijzonders was, als er een groep studenten op de stoep naar zijn planten stond te kijken.
In de winter werden de lessen vervangen door snoeilessen, waarbij de gemeente het klimmateriaal en de bomen beschikbaar stelde. Daar deze lessen ook op zaterdag werden gehouden, gebeurde het wel eens dat de politie poolshoogte kwam nemen, om te kijken wat er eigenlijk aan de hand was. Vanaf 1972, na de ingebruikneming van de nieuwe school, werden de praktijklessen A en O gegeven op het schoolterrein. Al spoedig bleek dat deze ruimte ook niet toereikend was, waardoor opnieuw uitgeweken moest worden naar de gemeentelijke plantsoenen.

Het maken van verhardingen en het verrichten van andere aanlegwerkzaamheden gebeurde in een soort zandbak, totdat in 1977 de kas werd gebouwd, waardoor het vooral in de winter wat prettiger werd voor de leerlingen (en ook voor de leraren!).
Omstreeks die jaren werd ook het tentamen Praktijk ingevoerd. De tentamens Onderhoud vonden plaats in het Rosarium. Het daarvoor benodigde gereedschap, zoals maaimachines, werd door de leraren links en rechts geleend bij vrienden en kennissen omdat op school niet voldoende materieel aanwezig was. Snoeitentamens werden ook gehouden in de gemeenteplantsoenen en de tentamens Aanleg in de schooltuin en kas.
Door een regelmatige aanschaf van gereedschap en machines werd geprobeerd de ontwikkeling in de praktijk bij te houden. Doordat de gemiddelde groepsgrootte echter meegroeide, werd dit steeds moeilijker. Ook werden er beperkingen opgelegd betreffende het werken met de motorkettingzaag en het hydraulische gereedschap. Deze laatste werden behandeld bij de Bosbouwpraktijkschool in Schaarsbergen, waar de leerlingen 14 dagen naar toe gingen.
Al met al heb ik een ontwikkeling meegemaakt, die de vakkennis van de leerling alleen maar ten goede is gekomen.

Ir. C.J. de Rijk
part-time docent van 1967-1982
vakken: Bouwkunde, Schetsen en
Civiele Techniek.

Boskoop is voor mij nog steeds: de school!

Het kan nuttig zijn in het leven om af en toe even stil te staan en achterom te kijken. Voor de nog actieve mens om zich af te vragen: Waar ben ik mee bezig? en voor de oudere mens, de 65+er, die al niet meer actief deelneemt aan het arbeidsproces: Wat heb ik gedaan?
De vraag om een bijdrage aan het boekje bij het jubileum van de Rijkstuinbouwschool te Boskoop brengt mij tot deze terugblik.
Bij de naam Boskoop komen bij mij als oud-leraar (nu al weer een aantal jaren 65+er) weer goede en aangename herinneringen uit mijn steeds groter wordend verleden naar boven. En zulke prettige herinneringen zijn dan nu een niet onbelangrijk stuk van het leven.
Wanneer ik de naam Boskoop hoor is dat voor mij: de school. Nu nóg.
Van mijn vroegere aardrijkskundelessen wist ik dat die plaats er was en waar zij lag. En dat men er wat te maken had met de tuinbouw, dat was alles.
Tot 1967, toen is daar verandering in gekomen. Toen is mijn relatie met de school begonnen. Ik herinner me nog goed dat op donderdag 10 augustus 1967 ir. J. Pilon, die ik al kende van de eind-veertiger-jaren, toen wij beiden als assistent bij de Afdeling der Weg- en Waterbouwkunde verbonden waren aan de Technische Hogeschool te Delft, mij opbelde of ik niet een paar uur Bouwkundelessen in Boskoop aan de HTO wilde geven.
Ik heb me toen wel afvraagd (ik wist niet eens wat de HTO was) wat ik als civiel-ingenieur, met destijds een niet al te best cijfer voor Plantkunde, op een agrarische school zou moeten gaan doen. Na een wat aarzelende bewilliging had ik op 21 augustus een gesprek met de toenmalige directeur ir. Dorsman en de adjunct-directeur Kant: Ik werd op zaterdag 9 september om 8.15 uur verwacht voor mijn eerste lessen aan de HTO.

Maar eerst was er nog op 1 september een leraarsvergadering. De leraarskamer bleek een klein rommelig kamertje te zijn in een erg oud en vervallen gebouw. Twee wanden met bibliotheekboeken, wat oud meubilair en een handjevol leraren. In datzelfde gebouw, een oude villa vlak bij een bruggetje met een 'geit' in de tuin, waren ook de leslokalen. Alles even oud en vervallen. Zo ben ik in Boskoop begonnen: elke zaterdagmorgen van 8.15 tot 13.30 uur de klassen 2 en 4 van de HTO.
Al heel kort na mijn start in Boskoop vertrok de directeur ir. Dorsman en kwam er een nieuwe directeur: ir. A.P. van den Hoek. Onder zijn leiding heb ik 15 jaar aan de school mogen lesgeven en ik wil daar direct aan toevoegen: altijd met heel veel plezier. Ik vond het prettig de studenten wat bij te mogen brengen van mijn vakgebied: bouwkundige en waterbouwkundige constructies, zoals die bij tuinaanleg en landschapsinrichting aan de orde kunnen komen. Naast mijn 'full-time-baan' als wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Technische Hogeschool te Delft heb ik het lesgeven in Boskoop altijd ervaren als een prettige afwisseling in een heel andere onderwijssfeer, ook al is in de loop van de jaren het systeem aan de RHSTL in Boskoop omgewerkt van een schools systeem met jaarklassen en éénmaal per jaar een overgangsexamen, naar een universitair semestersysteem, met blokcolleges voor de verschillende vakken en met halfjaarlijkse tentamen- en examenregelingen. Ik denk nog met veel genoegen terug aan mijn eigen bijdrage aan die omwerking, waarbij ik met de heer Kant heel wat uren heb zitten puzzelen om alles door goede voorbereiding en gedegen uitwerking ook soepel te laten verlopen. De sfeer op school wordt sterk bepaald door de schoolleiding en door de contacten met andere leraren. De goede contacten met de collega's en de leiding van het duo Van den Hoek - Kant hebben bij mij vanaf het begin de indruk van een prettige en goede sfeer steeds versterkt, waarbij het gebrek aan comfort in de eerste jaren in het oude gebouw ruimschoots werd vergoed. Ik heb de school in de loop der jaren zien uitgroeien van een klein HTO-schooltje in een oud gebouw, via nevenruimten in 'de Loods' en elders (voor lessen en examens) tot een groot RHSTL-schoolbedrijf in een nieuw gebouwencomplex, ook weer met de noodzakelijk geworden bijgebouwen. Hieraan terugdenkend constateer ik dat er tijdens mijn aanwezigheid in Boskoop toch wel snel erg veel is veranderd, niet alleen wat de gebouwen betreft, maar ook in het onderwijssysteem.
Terugkijkend op mijn Boskoopse tijd van ruim 15 jaar kan ik alleen maar zeggen: het was er erg prettig werken. Ik heb er veel prettige herinneringen en contacten met collega-leraren en studenten aan overgehouden.
En als ik nu, meer dan 6 jaar na mijn afscheid van de RHSTL, soms nog een oud-collega-leraar ontmoet en ik vraag: Hoe is het in Boskoop? Dan is het geen probleem wat ik daarmee bedoel: Boskoop is voor mij nog steeds: de school!

W.W. Grootendorst
docent van 1968-1986
vakken: Plantenkennis, Bloementeelt, Boomteelt, Bemestingsleer, Bodemkunde.

„Moet ik dit allemaal weten?" „Nee, jij niet"...

Met zeer veel plezier denk ik terug aan mijn tijd als leraar, vooral omdat ik een vak mocht geven, waarin toch wel de meeste leerlingen geïnteresseerd waren, namelijk Plantenkennis.
Toen ik op school begon kregen alle nieuwe leerlingen nog 9 maanden voorpraktijk op een kwekerij en volgden ze een cursus Plantenkennis in de grote vakantie. Eenmaal op school werkten de leerlingen 's morgens van half acht tot twaalf uur bij de baas en gingen ze 's middags tot zes uur naar school. Heel begrijpelijk was dan natuurlijk dat een leerling je ijverig voorbereide les wel eens op een andere manier aanhoorde dan je had gewild, omdat de slaap machtiger was dan jouw theorie en wellicht je stemgeluid, zijn gevulde maag en vermoeidheid aansloten op wat de natuur in de mens behoefde: rust.
Plantenkennis was omstreeks 1973 wat moeilijk te doceren, doordat de oude schooltuin aan het verdwijnen was en in de nieuwe schooltuin te weinig en te kleine planten voorkwamen.
Het aantal zomerbloemen kwam niet hoger dan 50 stuks, die ik zelf zaaide. Met de cultivator en hark tussen de struiken maakte ik 50 stroken grond van 2-4 m. bij 1 dm. zaaiklaar, zaaide vervolgens het zaad, na 4-6 weken schoffelde ik nog driekwart weg en de rest stond dan in augustus-september in bloei.
Gelukkig gaat het momenteel voor de leraar Plantenkennis heel wat gemakkelijker. Bovendien moest je als leraar Plantenkennis ook nog voor naambordjes zorgen, niet alleen bij de zomerbloemen, maar ook bij de loofhoutgewassen en coniferen. Het ging allemaal wat gemoedelijker en eenvoudiger.
Het belangrijkste van de tijd, die de leerling op school doorbrengt, is mijns inziens de vorming. Er wordt wel veel geleerd en gewerkt, maar wat het beste

wordt onthouden door de leerling zijn veelal zaken, die met de lesstof weinig te maken hebben, maar wel belangrijk zijn voor het leven na de schoolperiode.
De laatste 10 jaar heb ik in alle RMTS-klassen Plantenkennis gegeven en dat waren wel m'n allerfijnste jaren. Vooral als er leerlingen bij waren, aan wie je nooit genoeg over een plant kon vertellen. En als er eens een leerling was, die vroeg: ,,Moet ik dit allemaal weten?", dan antwoordde ik eenvoudig: ,,Nee, jij niet." De bedoeling was, dat hij ging nadenken over datgene wat voor hem al of niet belangrijk was.
Het leven is aan verandering onderhevig. Dat is heel normaal en altijd zo geweest. Zo verandert er ook veel in de school en dus ook op de RMTS.
Eén ding blijft bij alle vernieuwingen onveranderd en dat is het enthousiasme waarmee men het vak, dat men onderwijst, geeft, welke methode ook gebruikt wordt. Bovendien is het van belang dat behalve de liefde voor het vak ook de interesse in de leerling, vooral de wat anders begaafde leerling, aanwezig is.
Vooral bij het ouder worden gaat men wat meer afstand nemen van de kennis, die men wil overbrengen en krijgt de verhouding leraar-leerling een veel belangrijker plaats en raakt het cijfer, dat de leerling voor het vak heeft gekregen en/of dat hem door zijn ijver is toegedacht, op de achtergrond.
Ik heb nooit leraar willen worden, maar tot en met de laatste dag heb ik met plezier mijn lessen gegeven.

Ing. H.I. Soet
Part-time docent van 1970-1983
vakken: Cultuurtechniek, Aanleg en Onderhoud, begeleiden project en afstudeeropdrachten en beoordeling stage-verslagen.

Van 'Tempo Doeloe' tot een spreekijzer voor de borst

Gevraagd werd terug te kijken op mijn leraarschap in Boskoop en dat dan te verwoorden op een A4-tje. Het moest dus kort en bondig zijn. Moeilijke vraag! Ongeveer 1/7 deel van 90 jaar op één vel, het zal wel iets uitlopen. In de 13 jaar dat ik als 'part-timer' ca. 2 tot 3 dagen per week voor de school bezig was zijn drie duidelijke perioden te onderscheiden:

De oude school

In die eerste periode tot de opening van de nieuwe school, had de RMTS eigenlijk alleen een duidelijke plaats in het gebouw. De toen nog HTO genoemde tweede richting verbleef voor de lessen op allerlei locaties door heel Boskoop.
Dat was goed voor de lijn en voor de frisse geest, want op mijn HTO-dag ('s maandags) zette ik mijn auto bij de Gereformeerde Kerk en liep ik na elk studieblok van twee uur in de pauze naar de volgende groep 'leergierigen' om ook daar het cultuurtechnische 'zaad' uit te strooien.
De opkomstplicht gold alleen voor de proefwerken. Dat was voor mij dan een hele happening. Zo'n proefwerk werd in een gezamenlijke séance voor de drie of vier klassen van één jaargang in één lokaal gegeven. Ik ontdekte dan soms figuren die ik maar drie keer per jaar aan de tafel had gezien, dat waren meestal ontwerpers, die (altijd in tijdnood) de belangstelling anders gericht hadden.

Een gezellige tijd; we spraken nog van klassen, we hadden leerlingen en we kenden vooral bij de kleinere groepen van de HTO iedereen bij naam en toenaam, zelfs zonder de klassefoto's die toen al werden gemaakt. Van de

RMTS-dagen uit die tijd herinner ik mij vooral de indeling en het gebruik van de oude school nog heel goed. Wat een verschil met nu in de ruimte van kamers van de directie, de administratie en de leraren.
In de oude lokalen hing een typische sfeer. Zo herinner ik me dat plantkundelokaal met zijn glasvitrines met nostalgische voorbeelden uit het verre oosten, dat deed je dan wel wat als je in die omgeving cultuurtechniek stond te geven; met recht ,,Tempo Doeloe".

De nieuwe school

Met een groot feest (er werd zelfs een prinselijke kraanmachinist ingeschakeld, die voor die gelegenheid een bijzonder grote boom kwam planten, afkomstig uit de oude tuin) en uiteraard veel ander vlagvertoon, werd deze periode ingeluid; de school bestond inmiddels 75 jaar.
De HTO was al omgedoopt tot RHSTL. We spraken al gauw niet meer van klassen, maar van Ingenieurs-1 en Ingenieurs-2. De namen van de leerlingen werden nummers van studenten en de leraren werden gebombardeerd tot docenten. In die tijd werden deze docenten via vragenformulieren door hun toehoorders beoordeeld en besproken. Slapeloze nachten had ik er niet van, maar toen ik de eerste bespreking moest starten had ik wel het 'angst'zweet op mijn rug staan. Maar het viel mee, er hoefde niet veel te veranderen. Er waren wat praktische punten zoals de duidelijk anders gewenste benadering op de maandag van de eerste groep 's ochtends (kalm aan, we zijn nog maar net wakker na het drukke weekend) en de laatste groep in de middag (die met wat vuurwerk en een sterk verhaal wakker gehouden wilde worden).

Vrij snel werd het lesgeven voor de Ing.-1 groepjes uit economische overwegingen vervangen door colleges voor de gehele groep in de collegezaal. Daar stond je dan voor zo'n tachtig tot honderd man met een spreekijzer voor de borst. Wel efficiënt, maar je leerde je klanten niet kennen, hooguit later tijdens de vragenuurtjes voor de tentamens.
De Ing.-2 studenten, die geringer in tal (maar niet in last) waren en in verband met hun opdrachten in groepjes werkten, waren beter bekend. De RMTS met z'n oudste rechten op het vaste stekkie, verbleef geheel in de nieuwe school. De oudere jaars van de Hogere gingen met hun kleine projectgroepen weer naar locaties elders in Boskoop.
Er werd druk gepraat over en gewerkt aan de houten noodgebouwen elders op het eigen terrein, maar het zou nog lang behelpen zijn. In deze periode leverde ik op verzoek van de directie wat uren Cultuurtechniek in, om daarvoor in de plaats ,,Aanleg en Onderhoud" te gaan geven op de RMTS.
Door het lesgeven op de beide scholen nam je voor de RMTS nog wel eens wat over van wat je al eerder in het studieprogramma van de RHSTL had opgenomen. Zo herinner ik me de schrik van velen: de grondverzetberekening! Als je door had hoe het ging was het een fluitje van een cent, maar....

Ook een voorbeeld van 'kruisbestuiving' was het invoeren van het eindexamenproject voor de RMTS als afspiegeling van het projectgebeuren bij de Hogere. Aanvankelijk was het een door twee man begeleide proeve van bekwaamheid voor de examenkandidaten. Later werd het ingewikkelder door het inschakelen van meer disciplines en dus ook meer vakbroeders.
Juist in die tijd van het project en van het examen leerde je na twee jaar lesgeven in de drie klassen pas je 'pappenheimers' beter kennen door de doelgerichte vraagstelling en de belangstelling van de meeste kandidaten. Dat bleek beter te werken dan de voor de RMTS ingestelde klassefoto's, je kreeg over en weer meer begrip voor elkaar en dat is belangrijker dan naamsbekendheid.
Achteraf denk ik dan nog wel eens aan de ongelijke strijd waarin de kandidaat in het halfuur mondeling 'project' het moest opnemen tegen de drie of vier examinatoren. Hij werd namelijk aan een doorlopend kruisvuur van slimme vragen blootgesteld. In de tijd dat hij een spits en goed antwoord bedacht voor één van de examinatoren, hadden de andere examinatoren alle tijd en gelegenheid om direct als ze aan de beurt waren de volgende vraag af te vuren.

Het nieuwe onderwijssysteem

Onze school was en is op velerlei gebied een voorloper bij het indelen van het onderwijs in op elkaar afgestemde onderdelen.
Vooral op de Hogere was alles in beweging, het semestersysteem werd met succes toegepast. Het werd mogelijk om tweemaal per jaar een tentamen of een examen te doen, waarmee dan weer een studiefase kon worden afgesloten. Herkansing van te lage scores werd ook mogelijk, waardoor men als student aan meer semesters tegelijk bezig kon zijn.
Voor de school een hele klus om de cijferadministratie goed op een rijtje en in het rechte spoor te houden.
Mede door de vele 'part-timers' groeiden we in die tijd dermate in tal en last, dat het nodig werd een fotomontage te maken waarop in kleur ons conterfeitsel met de bijbehorende naam was weergegeven. Op een groot bord bij de ingang deed de onbekende bezoeker hier veel informatie op.
Het eerder gesignaleerde beoordelen van de docenten door de studenten werd vervangen door het instellen van enquêtes over de vakgebieden in de ruimste zin des woords. De groepsoordelen over: stof, studiebelasting, noodzaak, belangrijkheid, wijze van doceren enz. werden met en door de groepen van de desbetreffende vakdocenten besproken, hetgeen vaak tot aanpassingen leidde.

Inspraak dus voor de 'cliënt'. Er werden weleens harde noten gekraakt, vooral bij de onderdelen project, afstuderen en ontwerpen, maar je kon steeds verwachten dat de kritiek opbouwend was en niet voor eigen belang, maar in het belang van de opvolgers van deze studenten was bedoeld. Dit bleek ook

op de vele commissievergaderingen met studenten en docenten waar werd gesproken over de vernieuwing van de studieprogramma's.
Voor beide scholen, zowel de RMTS als de RHSTL, werd in meerdere of mindere mate de zelfwerkzaamheid ingevoerd, zo ook de zelfstudie met goede dictaten en hierop aansluitend de gelegenheid om vragen te stellen.
Naar wat ik zo hoor en lees in publicaties van de jaren na 1983 over de school: over de samenvoeging, over de studie-inhoud, de toepassing en de begeleiding hiervan, krijg ik wel de indruk, dat we er in mijn tijd nog lang niet uit waren.
Bladerend in een boek met klassefoto's van die 13 jaar ,,Boskoop" (om inspiratie op te doen) gaat er veel door je heen. Bij elke foto is een herinnering, een apart verhaal over de persoon of over de groep of klas.
De (oud-)leerlingen van toen die vrolijk op tafel met de schaalmodellen zaten te spelen tijdens de behandeling van deze werktuigen voor het grootgrondverzet, zijn nu vaak gewaardeerde vakgenoten en collega's, waar je over hoort en leest of beter nog die je hier en daar ontmoet en waar je met respect naar luistert als ze wat vertellen over hun huidige werk.
Je bent dan trots op het resultaat, dat je het met elkaar als school hebt klaargespeeld om deze veel aan de weg timmerende en dus veel bekritiseerde mensen op weg te helpen.

Overig personeel

Hoewel op een school bij de leerlingen het onderwijsgevende personeel het meest in de schijnwerper staat, is er een groep 'overig personeel' noodzakelijk om het onderwijs draaiende te houden.
Het overige personeel is een bonte verzameling van functionarissen. Daartoe behoren de medewerksters van de huishoudelijke dienst, de conciërges, de administratieve medewerkers, de tuinlieden, de tuinchef, de amanuensis, de bibliothecaresse, de reproduktiemeester en ook de directeur.
De laatste neemt in deze groep een bijzondere plaats in, omdat hij de eerst verantwoordelijke van de school is.
De directeursfunctie is door de jaren heen nogal veranderd van inhoud. Voor de eerste directeuren is het leiding geven aan de school slechts een deelfunctie. Deze directeuren zijn tevens directeur van het proefstation en tuinbouwconsulent. Bovendien verzorgen ze in hun schooltijd nog enige lessen.
Deze gecombineerde functie is achtereenvolgens vervuld door:

C.H. Claassen	van 1898 tot 1916
C.Ph. Moerlands	van 1916 tot 1939
Dr. E.F. Jacobi	van 1939 tot 1952
Ir. C. Dorsman	van 1952 tot 1968

Met de komst van Ir. A.P. van den Hoek komt aan deze combinatie van functies een einde. Vanaf dat moment hebben het proefstation en de school ieder een eigen directeur. Wel is het zo dat de school al vanaf 1939 een plaatsvervangend directeur heeft, die in volledige dienst is. Van 1939 tot 1964 is de heer F.W. Vijgen onderdirecteur. Van 1964 tot 1986 vervult de heer B. Kant deze functie. Laatstgenoemde volgt in 1986 de heer Van den Hoek op, een situatie die voor de RHSTL voortduurt tot het moment van de fusie (1 augustus 1988) en voor de RMTS nu nog van kracht is.
Inmiddels is in 1976 een tweede en in 1985 een derde adjunct-directeur aan de scholengemeenschap RMTS-RHSTL benoemd.

Overigens is het aantal 'overige personeelsleden' pas in de laatste decennia groot in aantal. In de jaren daarvoor is er slechts sprake van enkele tuinlieden, enkele werksters en een conciërge-amanuensis. De laatste vervult vaak tevens de functie van 'manusje van alles'.

Aan twee van bovengenoemden is gevraagd enkele herinneringen op papier te zetten.

Ir. A.P. van den Hoek
Directeur van 1968-1986

Goed gemotiveerde, hard werkende studenten

In het onderstaande wil ik enkele facetten belichten van de vele veranderingen die ik tijdens mijn directeurschap in de school meemaakte.

De wetgeving

Het land- en tuinbouwonderwijs kende tot 1972 eigen voorschriften, die de afzonderlijke scholen een grote vrijheid inzake de inrichting van het onderwijs toelieten. Er kwamen dan ook grote verschillen voor in de lesurentabellen en de inhouden van de vakken op de diverse scholen in den lande. In Boskoop lag vanouds een zwaar accent op de praktijkstage, de bazenpraktijk. Als gevolg hiervan lagen de Boskopers in de boomteelt en de aanleg en de onderhoud-sector goed in de markt. De Mammoetwet bracht verandering. Ook het agrarisch onderwijs moest zich aan deze wet conformeren en dat betekende straffere voorschriften voor de inrichting van het onderwijs; voor de diverse vakrichtingen kwamen er nagenoeg gelijke programma's voor àlle scholen met een vastlegging van de leerstofinhouden.

Voor onze school verviel de voorpraktijk en moest de bazenpraktijk worden ingekort van 4 halve dagen tot 1 dag per week. Een verandering die én door de school én door de praktijk maar matig werd gewaardeerd. Voor de A en O-ers kwamen er echter meer kansen om voor een gerichte aanleg en onderhoudpraktijk te kiezen.
De verlenging van de opleidingsduur voor de vakrichting A en O had veel voeten in de aarde. Vrijwel alle scholen pleitten voor een duur van 4 jaren; uiteindelijk kwam er de huidige 3,5 jaar uit de bus. Voor Boskoop betekende dit een nogal ingrijpende herziening, waarbij de zeer nauwe verwevenheid

van de vakrichtingen Boomteelt en Aanleg en Onderhoud, die tot dan bewust zoveel mogelijk in stand werd gehouden, voor een aanzienlijk deel moest worden prijsgegeven.
Ook bij alle toekomstige veranderingen lijkt het me van belang, dat de praktijklessen op de school, maar vooral ook de praktijk bij de bazen, relatief sterk benadrukt blijven. Het is een groot voordeel, dat de school gevestigd is in een tuinbouwcentrum met wereldnaam en die situatie moet ten volle worden benut.

De huisvesting

De oude nu afgebroken school aan het Reijerskoop, met twee noodlokalen naast het Proefstation aan de Valkenburgerlaan, heb ik niet anders gekend dan uitpuilend van de leerlingen. In 1970 werden er een paar leslokalen van de oude Maranathaschool en vergaderlokalen in de Loods aan de Zijde bijgehuurd, waarmee we ons konden en moesten behelpen.
Van de nieuwbouw aan de Azalealaan stelden we ons dan ook heel veel voor. De toeloop van nieuwe leerlingen, zowel voor de Middelbare als voor de Hogere school, was echter zo groot geworden, dat dit gebouw bij de ingebruikname in 1972 al weer veel te klein was. De gehuurde lokalen konden vervallen, maar de noodlokalen aan de Valkenburgerlaan bleven in gebruik tot de eerste dependance op het schoolterrein aan de Azalealaan enkele jaren later klaar kwam. Later is er nog een tweede en derde dependance aan toegevoegd.
Het verkrijgen van de bouwgrond en de nodige bouwvergunningen en -credieten verliepen niet altijd even vlot, waardoor we veel jaren te krap behuisd waren en er veel geïmproviseerd moest worden om de schoolorganisatie rond te krijgen; het lesgeven op avonduren en aanvankelijk ook op zaterdagen is daar een symptoom van.

De schoolbevolking

Waar het op een school in de eerste en de laatste plaats allemaal om gaat, zijn de leerlingen.
Het aantal aanmeldingen was voor beide scholen veelal veel groter dan het aantal beschikbare plaatsen. De toelatingsselectie is altijd zeer consciëntieus uitgevoerd, maar toch was het elk jaar weer een nare zaak om potentiële leerlingen wegens plaatsgebrek te moeten afwijzen.
In hoeverre zijn nu de binnenkomende leerlingen anders dan die van vroeger? Het grootste verschil was er wel bij de eerste klassers van de Middelbare, nadat de zogenaamde voorpraktijk verboden werd in het kader van de Mammoetwet. De voorpraktijk hield in, dat de leerlingen, afkomstig van mulo of vhmo, van september tot de paasvakantie op een tuinbouwbedrijf werkten, alvorens aan de schoolopleiding te beginnen. Ze kregen daardoor al

wat praktijkervaring; hadden met ouderen gewerkt en gedroegen zich op school van meet af aan al volwassen.
De band met de stagebieders, de bazen, was doorgaans zeer hecht en de leerling voelde zich sterk bij het bedrijf van de baas betrokken en was vanaf het begin veelal goed gemotiveerd.
Vanaf het moment dat de leerlingen rechtstreeks van de mavo of havo naar de Middelbare kwamen en bovendien maar één dag in de week naar de baas gingen, werden deze verbondenheid met het bedrijfsleven en het zich gemotiveerd tonen voor het vak een stuk minder. Er was kennelijk een aanloop voor nodig in het eerste en voor sommigen ook nog wel in het tweede jaar van de school om zover te komen.
Aan het eind van de opleiding zijn deze verschillen niet meer waar te nemen.
Ook de structuur van de Hogere opleiding werd in de jaren zeventig grondig herzien en aangepast. Deze herstructurering zorgde er o.a. voor, dat de schoolse mentaliteit van de binnenkomende studenten snel veranderde en er al vroeg in de opleiding sprake was van goed gemotiveerde, hard werkende groepen studenten, met een onderling goede band, zoals die er eerder onder de mtus-ers ook was.

De toekomst

Er wordt gesproken over de eigen identiteit en de eigen cultuur van een school die in hoge mate voortkomen uit de wijze, waarop men met elkaar omgaat. Er bestaat een terechte angst, dat deze eigen identiteit verloren gaat bij fusies, vooral wanneer daarbij de ene school bij de andere intrekt.
Nu onze school in de komende jaren bij fusies is betrokken, mogen we naar ik hoop toch verwachten, dat naar het te vormen agrarisch onderwijs centrum en naar de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein een gedeelte van de Boskoopse identiteit en cultuur zal worden meegenomen, zodat het Boskoopse eigene, gevormd in 90 jaren, niet geheel verloren gaat.

P. den Dekker
conciërge van 1971-1981.

Koffie, licht en warmte

Ik ben in 1916 in Nederlandsch-Indië geboren uit het huwelijk tussen een Rotterdamse vader en een Afrikaanse moeder, groeide op Java op en ging daar naar de Nederlandse school.
Na mijn opleiding kreeg ik werk op de grote plantages en werd later planter bij de Engelse Cultuurmaatschappij ,,Pamanoekan Tjiasem" op Java, een onderneming met ettelijke duizenden hectaren vruchtbare grond waarop gewassen als rubber, thee, koffie, sisal, cacao, peper en rijst werden verbouwd. Reeds op 25-jarige leeftijd gaf ik leiding aan 2500 inlandse arbeiders die uit de omliggende kampongs afkomstig waren.

Een jaar later (1942) verklaarde Nederland, na de lafhartige Japanse lucht-en zeeaanval op de Amerikaanse vloot in Pearl Harbour (Hawaii) de Jappen ook de oorlog. Lang duurde de strijd in de Archipel niet: met de ondergang van de geallieerde vloot onder admiraal Karel Doorman, tijdens de slag in de Javazee, kwam Nederlandsch-Indië 3½ jaar lang onder Japanse bezetting. De Nederlanders werden geïnterneerd in de Jappenkampen en op vaak meer dan beestachtige wijze door Japanners en Koreanen mishandeld en vermoord. Mijn vrouw en ik werden niet geïnterneerd in een concentratiekamp, maar werden vastgehouden op de onderneming met nog 14 andere Europeanen om, op verzoek van de directie, de onderneming voor muiterij door de duizenden arbeiders te behoeden.

Na de capitulatie in 1945 werden de Nederlanders nogmaals geïnterneerd, nu om zogenaamd te worden beschermd tegen de Indonesische Hezbolla: fanatieke Moslimstrijders die elke Europeaan over de kling joegen.
Omdat wij niet kozen voor de Warga negara, ofwel het Indonesisch staats-

burgerschap, maar een Nederlands paspoort wensten, was het toch maar zaak naar Nederland uit te wijken, feitelijk te emigreren!

In 1956 kwam ons gezin na een maand varen met de Sibajak uit Djakarta in Rotterdam aan en werd het ondergebracht in een pension in Bodegraven. Wat een overgang: van het grote, maar ook heerlijk warme Indië naar het koude en natte, kleingeestige, niet aan deze emigranten gewend zijnde, Zuid-Hollandse dorp.
Ik vond werk bij de Koninklijke Luchtmacht in Soestduinen en moest genoegen nemen met een functie achter de boekhoudmachine. Dit duurde tot 1966. Toen bood de levensmiddelenorganisatie Schuitema in Bodegraven mij een baan aan. Toch besloot ik in 1971 nogmaals te solliciteren, nu naar de functie van conciërge op de nieuw gebouwde Tuinbouwschool in Boskoop. Daar werd ik aangenomen.

1972: een kaal gebeuren

Onze familie trok op 22 december 1971 in de conciërgewoning naast de school: een slechte overgang want alles was nog vochtig van de bouw en er was nog geen gas en dus geen fornuis aangesloten. Gedurende de feestdagen was het koud en moest er een week lang eten van de Chinees gehaald worden. Ook dit begin was weer moeilijk, maar zo waren we al vaak opnieuw begonnen en steeds lukte het, dus op de Tuinbouwschool zou het ook wel lukken!

We werden spoedig in de (nog) kleine schoolgemeenschap opgenomen, hetgeen werd vergemakkelijkt door mijn eigen manier van omgang met mensen, om het even of het schoolpersoneel of leerlingen/studenten betrof. Iedereen kende mij als Oom Piet. In die tijd was er nog geen aparte avondconciërge en moest ik ook 's avonds zorgen voor koffie, licht en warmte. Tijdens de lessen mocht er niet worden gerookt, ook niet door de docenten, maar 's avonds werd daarmee weleens de hand gelicht.
Zo was er op een avond een ontwerpbegeleiding in lokaal 10. Het toeval wilde dat de directeur nog even op school langs kwam en hij constateerde dat lokaal 10 enigszins blauw getint was. Ik werd er heen gezonden om de rookovertreders op hun strafbaar handelen te wijzen. Toen ik dit weigerde te doen, ervan uitgaande dat er 's avonds wel wat soepeler kon worden opgetreden tegen personeel en studenten, bood ik mijn directeur ter plekke aan me maar te ontslaan op grond van het weigeren van een dienstopdracht (voor een oud-Indischman bijna een halsmisdaad!), maar gelukkig zag ook de baas wel in dat dit incidentje te ver ging, zette zich zuchtend op een bank in de gang neer, dacht na, zei niets, stond weer op en liep weg, wellicht erkennend dat 'Oom Piet' toch wel veel levenservaring en wijsheid in zijn werk in Boskoop legde.

Veel leerlingen en studenten zullen zich mij herinneren, ploeterend in het lichtdrukkamertje aan het einde van de gang bij de achterdeur in het hoofdgebouw. Vaak kwamen de studenten op het laatste moment met hun calques aan en ik zorgde er dan altijd maar voor dat de tekeningen op tijd bij Brandsma of Van Wijk konden worden ingeleverd.
Gemakkelijk was het overigens niet om met zo'n oude en slechte lichtdrukmachine werk van enige kwaliteit te leveren: vaak moest de lichtdruk nog eens extra met ontwikkelaar ingesmeerd en weer door de machine gehaald worden of moest met halve lampen en dubbele snelheid een acceptabele lichtdruk uit het apparaat worden getoverd.

Voor mijn vrouw en mij is de 10 jaar Boskoop veel te snel omgegaan en we denken beiden nog vaak terug aan de gezellige tijd die we in en bij de school beleefden.
Na nog enkele jaren in een flat aan de Lage Weide in Boskoop te hebben gewoond zijn we in 1985 naar een eigen huis in Arnhem vertrokken. Daar vinden we de langverdiende rust in een omgeving die nog een klein beetje aan 'ons' tropisch vaderland terug doet denken.

Leerlingen

Eén van de belangrijkste kenmerken van de school is wel dat de leerlingen van het begin af aan uit alle delen van het land afkomstig zijn. Voor de Hogere geldt dat tegenwoordig meer dan voor de Middelbare (zie hiervoor de kaartjes op de volgende pagina).
In de periode 1920 tot 1954 komen zelfs leerlingen uit Indië op de school af. Het gevolg hiervan is dat veel leerlingen voor de duur van hun studie in Boskoop moeten wonen.
In de beginjaren voelt de directie van de school zich verantwoordelijk voor goede kosthuizen. Het door de leerlingen gevonden kosthuis moet als het ware door de school worden gekeurd. Wanneer het met een leerling minder goed gaat, wordt de hospes in het probleem gekend. Natuurlijk komt het omgekeerde ook voor. Zo klaagt in de oorlogsjaren een leerling, gevraagd naar zijn slechte studieprestaties, zijn kostbaas aan omdat het licht al om tien uur 's avonds uit moet.

In de jaren zestig blijkt het beschikbare aantal kosthuizen achter te blijven bij de groei van de school. Dit komt mede doordat veel Boskoopse burgers als gevolg van de stijgende welvaart het inkomen uit de verhuur van kamers niet meer nodig hebben.
In samenwerking met de gemeente wordt dan de „Stichting Huisvesting Leerlingen" opgericht. Deze Stichting verhuurt tot op de dag van vandaag zo'n 70 kamers aan leerlingen van de school en indien mogelijk aan andere jongeren in de gemeente.
In de zeventiger jaren wordt de gemeente Boskoop in de gelegenheid gesteld een extra contingent Van Dam-eenheden/HAT-woningen te bouwen. Hierdoor neemt de druk op de woonruimte voor één- en tweepersoons huishoudens behoorlijk af.
In 1988 is 66% van de studenten, die ingeschreven staan op de RHSTL, in Boskoop op kamers woonachtig; 16% woont op kamers in de directe omgeving van Boskoop en 18% reist op en neer vanuit het ouderlijk huis.
Voor de RMTS liggen deze percentages anders; 11% woont op kamers in Boskoop, 7% woont op kamers in de directe omgeving en 82% woont thuis (14% in Boskoop).
Voor de bevolking van Boskoop zijn de leerlingen en studenten van de tuinbouwschool „de gaiten", een uit het straatbeeld niet meer weg te denken groep.
Niet alleen in de introductieweek, in het begin van het schooljaar, is er een verhoogde activiteit in het dorp te bespeuren, ook tijdens het schooljaar zijn de gaiten duidelijk te herkennen, bijvoorbeeld tijdens de studie van de verschillende onderdelen die het vak Sierplantenkennis rijk is. Dan lopen op een zondag tientallen studenten de Boezemlaan op en neer op een zodanige wijze

• = 5 leerlingen
Herkomst leerlingen RMTS november 1988

• = 5 studenten
Herkomst studenten RHSTL november 1988

dat de onbekende buitenstaander denkt dat de goudluis echt bestaat. Ook wanneer op een avond laat piepend en krakend een oude fiets door de Biezen wordt voortbewogen, weet de Boskoper dat daar niemand anders dan een arme student op kan zitten.
De gemeente Boskoop voelt zich rijk met het bezit van de beide scholen en de extra burgers die dit met zich meebrengt. Niet alle afgestudeerden verlaten immers Boskoop. Het aantal 'hanggaiten' is vrij groot. Ze zijn zodanig geworteld in Boskoop, dat ze het dorp als een centraal gelegen woonplaats in de randstad willen handhaven.
Toch zijn er ook wel momenten geweest waarop de gemeenteraad de studenten verfoeide. Deze situatie doet zich bijvoorbeeld voor aan het eind van de zeventiger jaren. Studenten houden zich dan bezig met het kraken van panden, hetgeen in het dorp toch wel wat beroering teweeg brengt. Het komt zelfs zover dat de gemeenteraad een motie aanneemt, waarin gesteld wordt, dat aan het verzoek om een dependance bij de school te plaatsen geen toestemming zal worden verleend als de rijksoverheid niet tevens nieuwe woonruimte voor studenten toewijst. Dat de uitbreiding van lokalen noodzakelijk is om in het onderwijs andere werkvormen mogelijk te maken en niet voor een uitbreiding van leerlingen of studenten wordt niet begrepen. Als dan op 1 april 1979 toch een eerste paal wordt geslagen, lopen de gemoederen even hoog op (zie het artikel op de volgende pagina).

Gelukkig is alles ten goede gekeerd en doet zich enkele jaren later zelfs het omgekeerde voor. Het dreigende vertrek van de RHSTL met zijn studenten uit Boskoop brengt het gemeentebestuur in actie om de school voor Boskoop te behouden. Zoals inmiddels bekend, zal het anders gaan lopen en zullen over enkele jaren bij de aanvang van het schooljaar zich geen honderd nieuwe gaiten meer in Boskoop vestigen. Na zo'n honderd jaar keert de rust weer terug in Boskoop.

Een ander belangrijk gegeven van de school is het feit, dat met de invoering van de cursus Tuinaanleg, later HOTA, HTO en RHSTL de opleiding in trek is bij vrouwelijke studenten. De RHSTL neemt, in vergelijking met de andere agrarische hogescholen, in deze een uitzonderingspositie in. Van de ingeschreven studenten in 1988 is 41% vrouwelijk. Hierdoor is op de RHSTL sprake van een soort natuurlijk evenwicht, hetgeen de sfeer in elk opzicht ten goede komt. Waarschijnlijk draagt het feit dat de gemiddelde leeftijd van de studenten vrij hoog is, 22 jaar, hier ook toe bij.

Omdat de leerlingen slechts een beperkt aantal jaren de school meemaken, is een volledig beeld van de wijze waarop zij de school hebben ervaren niet te geven. Op de volgende pagina's zullen enkele oud-leerlingen verwoorden op welke wijze zij aan de school terugdenken.

Eerste paal wekte opschudding

Schoorvoetend, het was tenslotte 1 april, begaven studenten en docenten van de Rijks Agrarische Scholengemeenschap zich vorige week woensdag naar buiten om het slaan van de met veel bravoure aangekondigde eeste paal bij te wonen. Niemand is echter bedrogen uitgekomen want de paal voor de uitbreiding van de school (kantine en 7 leslokalen) werd echt geslagen. Het was er alleen één van miniatuurformaat. Bovendien hebben de geestelijke vaders van deze 1 april mop een kunstige constructie ontworpen waardoor tijdens het 'heien' wat verderop met iedere slag een tweede paal uit de grond omhoog kwam waarop '1 april' stond.

Nu zullen er misschien nog steeds mensen zijn die de mop niet vatten. Als je zoiets uit moet leggen blijkt het ineens niet meer leuk te zijn, maar vooruit maar. De R.A.S. mag niet uitbreiden en dat houdt weer verband met de huisvesting van studenten. Een aantal mensen heeft een bezwaarschrift ingediend om zo een pressiemiddel in handen te hebben waarmee de hogere overheden aangezet zouden moeten worden om Boskoop niet langer meer te laten aanmodderen in de strijd tegen het woningprobleem. Een school in Boskoop is prima, maar dan moet er ook woonruimte voor studenten bijkomen. Zo ligt het ongeveer. Nu zijn er (felle) tegenstanders van het bezwaarschrift en ook (felle) voorstanders. Erg gevoelige kwestie, kortom.

Daarom was de 1 april grap wel leuk. Vooral omdat sommigen er ook nog intrapten. Ambtenaren waren in rep en roer. Een slimme geest lichtte zelfs de Rijksgebouwendienst in en vandaar bereikte een opgewonden telefoontje Boskoop wat de pret alleen maar verhoogde. Zo zit dat. Maar de uitbreiding zal nog wel even op zich laten wachten, daar ziet het tenminste wel naar uit.

Uit: Gouwekoerier 8 april 1979

Maarten Splinter
RTWS 1915-1916
Gepensioneerd boomkweker-exporteur.

„Ik kan een varken eerder leren lachen, dan jou leren tekenen"

Toen mijn vader mij na het verlaten van de lagere school vroeg wat ik wilde worden, zei ik 'dominee'. Het leek mij geweldig een groot gezelschap te mogen toespreken. Maar omdat ik nogal wat last van hoogtevrees heb, zei mijn vader: „Je wordt al duizelig op een kippenhok, hoe moet dat als je op een preekstoel staat?" Hij vond het beter dat ik op een tuin in de boomkwekerij zou gaan werken. Daardoor kwam ik al op jonge leeftijd vanuit Zwammerdam in Boskoop terecht. Ik kwam in de kost bij een tante en ging in de weekenden naar huis. Dat was twee uur lopen per keer.
In 1915, ik had toen al de nodige cursussen gevolgd, werd ik toegelaten op de RTWS. De heer Claassen was toen voor het laatste jaar directeur. Wij begonnen met een groep van 25 leerlingen, maar de groep werd gedurende de beide schooljaren uitgedund tot 15, omdat er voortdurend klasgenoten gemobiliseerd werden. We zaten midden in de eerste wereldoorlog.
De school had maar één vaste leraar. De andere leraren kwamen af en toe. Ik herinner me de leraar Engels, de heer Kok, die één keer per week met de fiets vanuit Leiden kwam.
Vaak denk ik nog terug aan de heer Van der Schans. Hij had een zeer vooruitziende blik. Hij zei: „Ik ben niet gelovig, maar dat de wereld eens zal vergaan, geloof ik wel, want de mensen zullen er zelf hard aan meewerken."
In Boskoop waren wij de 'Heren van de Tuinbouwschool'. De kostvrouw draaide ons bij wijze van spreken elke morgen om, om te kijken of het pak, dat je aan had, goed zat. We gingen keurig gekleed naar school. Sommige leerlingen droegen losse manchetten. Naast mij zat een jongen die ze op een keer als spiekbriefje gebruikte. De leraar ontdekte het en hij moest ze voor de klas op tafel zetten.

De leraar Tuintekenen, de heer Schaum, die tevens boomkweker-exporteur was, is voor mij van bijzondere betekenis geweest. Dat gold niet zozeer voor het vak Tuintekenen, want de heer Schaum zei regelmatig tegen mij: ,,Ik kan nog eerder een varken leren lachen, dan jou leren tekenen, Maarten." Zijn betekenis gold vooral de periode na mijn schooltijd. Ik kwam bij hem in dienst en hij stuurde mij direct naar één van zijn klanten in Duitsland om de Duitse taal te leren. Zo kwam ik terecht bij de heer Jungklausen in Frankfurt. Ik werd via hem als opzichter geplaatst op een kwekerij, waar 25 Russische krijgsgevangenen moesten werken. Het was nog steeds oorlogstijd. Toen ik aan de Duitse soldaat, die er ook bij was, zei dat hij me wel eens een handje kon helpen, zei hij: ,,Jíj moet zorgen dat ze werken, ík dat ze niet weglopen."
Na een jaar werd ik opgeroepen voor militaire dienst. De heer Jungklausen wilde mij echter houden. Toen ik hem vroeg wat ze in Duitsland met deserteurs deden, sprak hij de volgende woorden: ,,Gehen Sie, dienen Sie Ihrer Königin." Sterk vermagerd, omdat ik dat jaar wel wat honger heb geleden, ging ik naar huis.

Na mijn diensttijd heb ik eerst enige tijd als reiziger in heel Duitsland bij de firma Schaum-Van Tol gewerkt. Vervolgens kocht ik een eigen tuin, die ik echter in de veertiger jaren weer van de hand deed, omdat mijn beide zoons niets voor de boomkwekerij voelden. Daarna ben ik als administrateur gaan werken bij het exportbedrijf van Jan Fase op het Rijneveld. We hadden veel handel in de Scandinavische landen. Daardoor kwam mijn Zweeds, dat ik op school gehad heb, nog aardig van pas.

In die jaren ben ik ook 21 jaar gemeenteraadslid, waarvan vele jaren fractievoorzitter, geweest. Bij mijn afscheid, in 1966, werd ik benoemd tot ereburger van de gemeente Boskoop.
Ook ben ik in het bezit van het Verzetskruis, dat mij en anderen enkele jaren geleden door Prins Bernhard persoonlijk is opgespeld. In de oorlog had Boskoop een vrij grote verzetsgroep, waarin ik actief ben geweest in de groep 'landelijke hulp aan onderduikers'. Dat waren spannende jaren. Eén van de meest riskante daden vind ik nog altijd het transport op klaarlichte dag van een schouw vol met wapens, enkel afgedekt met rietmatten, dwars door bezet Boskoop heen naar mijn loods op het Rijneveld.

Terug naar de school van nu. Als ik iedere dag vanuit mijn kamer al die leerlingen en studenten naar en van school zie gaan, valt mij op dat ze er lang niet meer zo gekleed bij lopen als wij vroeger. Maar toch voel ik me nog leerling van de school. Ik betreur het dan ook dat de Hogere afdeling te zijner tijd uit Boskoop moet verdwijnen.

Tenslotte nog dit: In 1936 werd door Arboricultura een avond georganiseerd over de Japanse tuinen. De heer Doorenbosch, directeur van de Plantsoendienst in Den Haag en deskundige op het gebied van de Japanse tuinen,

hield een lezing. Na afloop maakte ik daar een gedicht over. Eén van de geiten die ik vroeger gehad heb, de heer Pols uit Den Bosch (ik was zijn eerste baas), maakte mij onlangs attent op dat gedicht. Ik was het zelf al bijna vergeten. Het luidt als volgt:

Na de lezing keerde ik spoedig
En zeer voldaan weer huiswaarts toe,
In mijn kop bloeiden de kersen,
Want mijn geest was wel wat moe.

Slapend vloog ik over zeeën
En over bergen naar Japan,
Daar had je de poppen aan 't dansen:
,,Hisakura is Kwanzan."

,,Lannesiana, subhirtella,
Bomen, struiken, klein en groot.
De één kun je op den ander enten,
Maar de meesten gaan weer dood."

,,Yoshino is Yedoensis,
Shidara Zakura is helemaal fout.
Yoshino-nioi is weer wat anders,
Dat zie je dadelijk aan het hout."

,,Hokusay, Horingi, Kirin,
Shiro-fugen, Tegenzo,
Subhirtella autumnalis,
Tusschen haakjes (makizo)."

,,Kiku-Shidara voorheen Zakura,
Cerasus Rhexii (van de Vos),
Tokio ligt zoo maar midden
In een prachtig Kersenbosch."

,,Insica is Fugi of mamé
Beter vaak dan onze Kriek.
Kersen, Kersenvisioenen,
'k Geloof, ik ben een beetje ziek."

,,Kukeleku, sachalinensis,
Hokipoki, Tsang-Kai-Sjek,
Daar begint mijn vrouw te gillen:
,,Help toch, help, mijn man is gek."

Theo Klumper
RTS 1934-1936
Cursus Tuinaanleg 1937
Gepensioneerd directeur van een exportfirma

„Wat heb ik nu op school geleerd?"

Als 17-jarige in Rotterdam geboren jongeling weet ik nog heel goed dat ik met mijn vader, die geen enkele binding met de tuinbouw had, in 1934 naar Boskoop toog om mij bij ir. Moerlands, de toenmalige directeur van de school en een grote persoonlijkheid, als leerling aan te melden. Mijn wens was tuinarchitect te worden en het kwam dus goed uit dat na de twee studiejaren 1934-35 en 1935-36 in 1937 de eerste cursus Tuinaanleg begon.
We hadden goede leraren, o.a. dr. Boom, ir. Harmsen, tuinarchitect Bleeker en de bouwarchitect Van Gelderen. Ik heb later evenwel nooit de moed opgebracht mij na deze 1-jarige vervolgopleiding tuinarchitect te noemen.
Het cursusjaar liep van januari tot december 1937. Doch in augustus kreeg ik van een gunstig bekend staand Boskoops boomkwekerij-exportbedrijf de aanbieding, daar als reiziger-bedrijfsleider in dienst te treden. Op aanraden van ir. Moerlands heb ik dit aangenomen, met de conditie de gelegenheid te krijgen de cursus af te maken. Omdat ik op zakenreis moest, kwam ik na de vakantie iets te laat op school maar dit had geen nadelige uitwerking voor het behalen van het diploma.
Zakelijk ging het na de zware crisisjaren iets beter, doch de boze oorlogsjaren zouden spoedig aanbreken.
Na de oorlog herstelde de boomkwekerij zich geleidelijk. De Boskoopse reizigers zwermden weer over de gehele wereld uit om hun planten te verkopen. Na 17 mooie jaren in de beste harmonie bij mijn eerste firma, kreeg ik in 1953 het verzoek deelgenoot te worden in de firma Jan Boer Wz & Zoon te Boskoop. Deze oude zaak (opgericht in 1810 en met export naar Duitsland sedert 1870) behoorde toe aan twee broers, die wel kinderen doch geen opvolgers hadden. Van beide heren heb ik veel geleerd. In 1963 werd ik alleen eigenaar

van de firma en maakte ik er een BV van.
In 1976, toen duidelijk werd dat mijn zoon definitief voor medicijnen had gekozen en ook geen van mijn dochters in het bedrijf zou treden, heb ik de BV aan twee jongere collega's verkocht. Ik ben er nog wel tien jaren in werkzaam gebleven, wat genoeg zegt over de goede verhouding. Ik heb vaak gezegd ,,ik ben blij dat ik het moeilijke besluit nam de zaak te verkopen, doch het is jammer dat alles slechts de duur van één generatie had".

Nu een woordje over Arboricultura.
Deze nu 80-jarige vereniging heeft in mijn jonge jaren steeds een rol gespeeld. Ik werd in 1935 lid van het toenmalige leerlingenbestuur en in 1938 als bibliothecaris lid van het hoofdbestuur. Na de oorlog werd ik secretaris en ik weet mij nog goed het vele werk te herinneren, dat wij hadden bij de organisatie van het 50-jarig bestaan van de school in 1948. Bijna geen enkel adres van oud-leerlingen klopte meer!
Als ik mij goed herinner poneerde de heer Jan den Hengst op het grandioze feest in 1948 voor de eerste maal het woord ,,Hanggeit". Dus een ,,Geit" die in Boskoop was blijven hangen en van welk zeldzaam soort hij (en ik) er één was.

Al in 1933 werd Theo Brans lid van het hoofdbestuur. In 1955 nam ik het voorzitterschap van hem over. Zonder twijfel mag gezegd worden dat Theo Brans het meest verdienstelijk lid is dat de vereniging ooit heeft bezeten.
50 jaar Arboricultura en 60 jaar RMTS hebben wij in december 1958 luisterrijk gevierd, waarvan de lichtelijk beschadigde ,,Geit" op het tegenwoordige schoolcomplex nog getuigt.
Later nam Arie Schoemaker het voorzitterschap van het hoofdbestuur van mij over. De opzet hoofdbestuur en leerlingenbestuur naast elkaar bleek later niet meer gehandhaafd te kunnen worden.

In de begintijd was de school niet erg populair bij de doorsnee Boskoper; men zag toen het nut van 'boekenkennis' nog niet in.
Een boomkweker is een nuchter mens en hij ziet niet in dat een meer of mindere grote theoretische kennis nodig is om een modern bedrijf met succes te leiden. Toen de school eenmaal geaccepteerd was zag men het grote nut in van het verbinden van praktijk op de kwekerij met het klassikale onderwijs. Later werd er een Indische richting aan de school verbonden en ook deze leerlingen moesten halve dagen bij 'de baas' werken. Over het algemeen wilde dit best vlotten. Ik spreek nu over de tijd dat bijna iedere toekomstige opvolger van een exportboomkwekerij, doch ook zonen van grotere kwekers buiten Boskoop, de RTS (later RMTS) bezocht.

Ik stelde mij ooit de vraag: ,,Wat heb ik nu op school geleerd?". Het antwoord kon zijn: ,,Ik heb geleerd een boek te gebruiken, ja, de moed op te brengen een boek ter hand te nemen."

Zonder veel persoonlijke inzet zal het echt niet gelukken een boomkwekerijbedrijf te runnen, maar als je daarbij begrijpt wat je doet, geeft dit grote voordelen en voldoening. Als ik om mij heen kijk in Boskoop en in ,,het binnenland" zie ik zoveel jonge collega's met een frisse kijk op de mogelijkheden in het vak, dat ik met vertrouwen de toekomst voor de Nederlandse boomkwekerij tegemoet zie.

De tegenwoordige en komende studenten geef ik graag het advies mee, zoveel mogelijk kennis te vergaren; zonder twijfel zal je dit later van nut zijn.

Grote veranderingen komen op ons af en het zal u niet verwonderen dat het mij, als leerling van het eerste cursusjaar Tuinaanleg, geweldig spijt, dat in de toekomst de vorming van de aankomende tuinarchitecten en technici buiten Boskoop zal plaatsvinden.

Jan den Hengst
RTS 1952-1954
Fotograaf sinds 1960.

Toen geluk nog heel gewoon was...

Van zure regen, drugsproblemen, tennisarmen en handelsoverschotten hadden we nog nooit gehoord. Er kon nog gezwommen worden in de Gouwe. Om de nodige praktijkervaring op te doen werkten we halve dagen in de kwekerij. Dieldrin, aldrin, nicotine en D.D.T. waren prima middelen om het ongedierte mee te lijf te gaan. Het onkruid werd nog niet chemisch bestreden. Vuilrapen, daar waren de leerlingen voor. We ontvingen een honorarium van *ƒ* 5,— tot *ƒ* 10,— per week. We mochten blij zijn. De vorige generatie moest toebetalen. Het lijntrekken werd dan ook als kunst bedreven.
De meeste geiten hadden huisvesting gevonden bij een hospita. Ze verzorgden je als echte moeders. Niet stampen op de trap. Na tien uur geen bezoek en helemaal geen dames over de vloer. Dat laatste was overbodige zorgzaamheid. Een knappe jongen die het verder bracht dan een spelletje gemengd kwartetten.
Het was de tijd van ,,Beurzen open, dijken dicht". In de nacht van 1 februari 1953, toen het kolkende water ons vlakke vaderland dreigde te verzwelgen, reden we in een gehuurde bus over de Lekdijk. Gewapend met schoppen zouden we wel eens even laten zien dat er op ons gerekend kon worden. Het water stond bijna tot aan de kruin van de dijk. We moesten vaak wijken voor boeren, die hun vee voor zich uit dreven. Om hen wat op te beuren zongen we ,,Van je hela, hola, houd er de moed maar in". Onze directeur had daar geen begrip voor. Voor straf moesten we zandzakken vullen op een kerkhof. Wat er van het kerkhof geworden is? Ik weet het niet. Nooit heb ik het meer terug kunnen vinden. De dijk bij Capelle is echter diezelfde nacht nog gedicht.
Het was de tijd van ,,Liever wees, dan kind van Drees" en in Boskoop ging het meeste transport nog over water. De baas voer de schouw. Daar zouden

we nooit iets van terecht brengen. Wij mochten de bestellingen bezorgen met de mandfiets. Als je daar genoeg van had, hoefde je maar met fiets en vracht door de bakruiten te vallen. Je mocht dan gaan stappen met de kruiwagen met het houten wiel. We leerden heel wat af.
De school was in die dagen nog overzichtelijk. We waren met ongeveer honderd leerlingen, waarvan één meisje, dat in de loop van het eerste jaar al naar Canada emigreerde. De enige dames die toen nog resteerden, waren de leraressen Zweeds en Spaans. Ongekend populaire vakken.
Het was ook de tijd van de emigratiegolf. Wij droomden van verre horizons. Daarbij dachten we niet zozeer aan een solide toekomst met goede vooruitzichten. Het was meer het avontuur dat ons dreef.
Zelf emigreerde ik in 1956 naar Rhodesia. Het besluit werd zonder overweging genomen. Van het land wist ik vrijwel niets.
Daar beheerden we boerderijen soms zo groot als een halve provincie. We waren niet alleen éénoog op landbouwkundig gebied, maar tevens automonteur, landmeter, oplosser van geschillen, rechter en als het zo uitkwam ook nog een arts voor mens en dier. Na een goed jaar op een afgelegen farm al deze functies vervuld te hebben werd ik tuinaanlegger in het toenmalige Salisbury. Daarmee de enige Nederlandse agrariër in de stad.
Niemand hield de isolatie in de uithoeken van het land lang vol. Mijn makkers kwamen op gezette tijden naar de hoofdstad om voor een paar dagen bij te spijkeren. Het was de gewoonte dat er bij mij gelogeerd werd. Wilde weekenden waren het, met alle remmen los. Boskoop was dan vaak dichtbij.
Eens na een tocht langs alle kroegen stelde mijn gast zich op onder het standbeeld van Cecil Rhodes (our founder, the man who created this country with his own hands). Als de dorpsomroeper sloeg hij met een denkbeeldig knuppeltje op zijn denkbeeldige koperen bord. Ting, ting, ting, ting. Met zijn handen aan zijn mond brulde hij in de tropennacht:

Hedenmiddag hardraierai op het ais
bai Bailand Achter de Staile
Eerste prais een paip
Tweede prais een klaine paip
Derde prais een straikaizer.

Thuisgekomen schreef ik een gedicht over een kweker aan land en besloot totaal iets anders te gaan doen.

De kweker aan land

Gerrit van Drieze
Uit de Bieze
In Rudendrums en Erica
ging naar Amerika.
Van mandes en lattuh
Bomuh en mattuh
Pottes en schouwuh
gingen zuh boelhuis houwuh.
Ik had zo gedocht
As ik dat urus kocht.
Dan kon ik fain
voor muh aiguh zain.

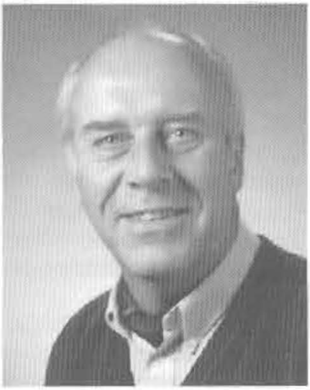
Maar hoe ik ok zocht,
Er was niet genocht.
Geen centuh in huis,
Geen stukkies in kluis.
De leste maanduh en wekuh
teveel naar de maides gekekuh,
teveel gezopuh,
te laat in 't nest gekropuh.
Alles van paktait
was ik weer kwait.
Nee, 't is geen gain
as ie vor je aiguh wil zain.

Toen is omuh Piet de Vrai
bai de aishardraijerai,
waar ze praizuh verrejuh
op z'n jeweetwel geglejuh.
Hai bleef legguh
en de dokter mos zegguh
,,Bidt onze Vader,
Het ainde is nader".
Maar ieder vroeg toen:
,,Wat met je centuh te doen?"
Hai zee: ,,'t Is vor Hain,
om vor zuh aige te kenne zain."

Op het land van Drieze
in de Bieze
Staan ik nou iedere morguh
met m'n harsus vol zorguh.
Kantuh te maaiuh
Ammabielezuh te zajuh,
Stratifizeruh,
Misthaupuh keruh
En vor het vuilraapkarwai
heb ik er 'n gait bai.
Joh, wat is het fain
Vor je aige te zain.

oktober 1958,
Jan den Hengst (in de zain aige stail).
Uit: ,,50 jaar Arboricultura"

Jan van Reijendam
RTS 1952-1954
1959-1967 Bureau P. A. M. Buys
1967-1974 Gemeente Zwolle en
De Bilt
Sinds 1974 hoofd Plantsoenen
Leeuwarden

Van Rhododendronvet en Takkenbossenzeef...

Terugkijken op de studietijd in Boskoop is terugkijken naar 35 jaar geleden, de cursusjaren 1952-1953 en 1954.
Ja, zo lang is dat geleden, maar het heeft bij mij een zodanige indruk achtergelaten dat ik in plaats van het gevraagde A-viertje er wel vijf vol zou kunnen schrijven.

Die goeie ouwe tijd...!!
De tijd van:
- nog net even meneer Jacobi...,
- meneer Harmsen,
- meneer Van de Graaf,
- meneer Van Dijk,
- en... de 'vader des vaderlands' meneer Vijgen.

Je heette 'GEIT' en dat was je ook. Een jonge geit die uit de 'stal' (het ouderlijk huis) werd losgelaten in de 'wei', het malse Boskoop. Omdat je in de 'wei' was, was je groen en dat moest eraf. Dat ging volgens de ouderejaars toen het beste door met een tandenborstel de Boskoopse electrische brug schoon te maken. Een afgedwongen sprong in één van de Boskoopse sloten was het bewijs dat je erbij hoorde, mits er bij het verlaten van de sloot voldoende flap en kroos op je hoofd zat.

De karakteristiek van die tijd was de evenwichtigheid en de vriendschap die er heerste. Evenwichtigheid op de (oude) school tussen leraren en leerlingen. Vriendschap die zich uitte in het als vanzelfsprekend samen doen van allerlei dingen die met de opleiding te maken hadden, maar ook daarbuiten. Het werd niet afgedwongen, het ging vanzelfsprekend.

Dat kwam ook treffend tot uiting in februari 1953 toen Zuid-West Nederland werd getroffen door een overstromingsramp. Midden in de nacht vertrok een bus vol leerlingen om te helpen waar dat maar kon. Met bijna de hele school haalden we op Rozenburg aardappels uit de opslag'bult', die door het zoute water was overspoeld. Het was klei uiteraard en die was door het zoute water zodanig versmeerd dat slechts met grote moeite de aardappel (met de hand) uit de bult kon worden losgemaakt.
Saamhorigheid was toen het parool, het heeft een onvergetelijke indruk bij mij achtergelaten.

Een andere onvergetelijke indruk heeft leraar Oortgiesen gemaakt. De altijd rustige, onverstoorbare en vriendelijke Oortgiesen. Met de lange, zware leren jas ging hij op z'n Solexje, zelfs bij 25°, naar en van school. Elke dag weer, een onuitwisbaar merkteken in het Boskoopse. Hij gaf o.a. Franse Handelscorrespondentie. Niet direct een vak waar de vonken van afsprongen, ook niet van Oortgiesen trouwens. En als het dan winter was en je had 's morgens in de kou op de kwekerij je portie praktijkervaring geconsumeerd, dan was het bepaald geen eenvoudige opgave om 's middags na de stamppot je ogen open te houden, laat staan met volle interesse te genieten. Eén man in de klas redde dat zeker niet, een gezonde roodblozende kerel uit de omgeving van Bilthoven. Die sliep..., en hoe...!! Het snurken overstemde duidelijk alle zachte namiddaggeluiden. Oortgiesen liet dat dan een poosje gaan, pakte vervolgens de bordewisser, om dat apparaat met pijnlijke nauwkeurigheid, overhands geworpen, op het hoofd van de slapende man te doen belanden. Telkenmale was de schok weer hevig. Niet voor Oortgiesen, want die stond allang weer op het bord te schrijven.

Meneer Van Dijk (Pietje) schreef de dictaten voor Planteziektenkunde zelf volgens mij. Deze man was duidelijk een ZIENER. Hij wist toen al dat chemische middelen zouden worden afgeschaft, want op bijkans elke pagina stond: ,,Middel tot bestrijding: Uitknippen, of kippen en varkens laten lopen".

Bolt,... kort, hevig, maar indrukwekkend aan de school verbonden. Gaf Scheikunde... neen... DEED Scheikunde. Probeerde elke maandagmorgen langs chemische weg jenever te bereiden. Ook een ZIENER.

De Boskoopse bazen uit die tijd... velen zijn niet meer. Wat gooiden we een hoop 'vuil' en grond voor ze in de plomp in de zomer. Maar ze waren wel zo link dat ze het er ons in de winter weer uit lieten halen. Sloten baggeren heette dat. Ze stuurden je ook het halve dorp door om het Rhodondendronvet of de Takkenbossenzeef, maar... daarvoor hadden we de soos.

Eerlijk is eerlijk, ze hadden ons ook wel te pakken. Even in een mand omhoog takelen in de nok van de loods om een baggerstok te pakken. Was je boven dat gingen de Boskopers rustig naar huis en jij zat tot tien uur 's avonds

in je mand in de nok. Jij werkte bij hen en zij zorgden voor jouw zakgeld. Zijn ze nog zo zuinig...??

Mooie proeftuin hadden we... het troetelkind van meneer Harmsen.
Meneer Harmsen, een gedreven, bezielende dendroloog. Of je wilde of niet, *zijn* planten moest je kennen. Hij was het die bij heel wat jonge mensen de toen nog sluimerende liefde voor planten omzette in ware liefde.

Boskoop 1952-1954, een goede tijd op een goede school.

Moge dat laatste zo blijven tot in de lengte van jaren.

Ine Cleveringa-Arends
RMTS 1957-1959
HOTA 1959-1962
1961-1964 Bureau P.A.M. Buys
1967-1983 Part. tuinarchitecte
Sinds 1983 Bureau Landschaps-partners Nieuwegein

„Eerst kwam toen de aktetas, daarna Ome Vijgen pas"

Het is niet eenvoudig een stukje te schrijven, waarin bijzondere voorvallen uit mijn RMTS-HOTA studieperiode centraal staan. Aanvankelijk leek het verblijf in Boskoop één voortdurend bijzonder voorval.
Na mijn HBS-examen in Amsterdam in mei 1957 maakte ik in september kennis met het Boskoopse tuindersleven: 's morgens vroeg schoof je, uitgedost in afgedankte kleding, over de Zijde op weg naar de kwekerij om je te bekwamen in de praktijk van de boomteelt. Door de mist heen, zwaaide je naar eveneens vreemd uitgedoste figuren, die ook leerlingen bleken te zijn. De kwekerij zelf was een onbekend element. Ik viel juist binnen in de spitperiode, maar bleek geen uitblinker in het „drie-diepen". Na het een paar morgens te hebben aangezien, toverden m'n collegae een soort veredeld kinderschepje te voorschijn, dat me in staat stelde het tempo van de vergravingen bij te houden.
's Middags waren er de lessen op de RMTS. Alpino's en pilobroeken uit, iedereen nu netjes „in het pak".
Wat hiervan het meest in mijn herinnering is blijven hangen?
De leuke sfeer onderling, de broeder(zuster)schap om bij het examen door te geven, wat er zoal in de emmertjes van Ir. Harmsen aan plantmateriaal zat, de creativiteit van de leerlingen als er iets te vieren viel (25-jarig jubileum van Ir. Harmsen, 50-jarig bestaan van Arboricultura) en de goedmoedigheid die de toenmalige onderdirecteur de heer Vijgen ten toon spreidde als we na de wekelijkse soosavond bij Jansen, nog meenden hem een serenade te moeten brengen. We deden dat met een zelf gecomponeerd lied over zijn koelbloedigheid, toen hij eens met zijn auto en al de Zijde ingedoken was („Eerst kwam toen de aktetas, daarna Ome Vijgen pas", zongen we waarheidsgetrouw).

De bestuursverkiezingen van Arboricultura waren een hoofdstuk apart. De kandidaten die zich trillend van de zenuwen presenteerden werden zo vakkundig en onder een dusdanig geloei in de pan gehakt, dat ze soms later moesten navragen of ze nu gekozen waren of niet.
En wie herinnert zich de mechanisatiecursussen in Wageningen (o.l.v. de heer Van de Graaf) niet?
In ± twee weken tijd werden we geacht ingewijd te zijn in de techniek ,,van al wat beweegt". Ik herinner me de harde waarschuwing van onze docent om bij het oefenen met de tractor vooral de 4e versnelling niet te gebruiken. We vlogen naar buiten en reden na dertig seconden ,,in z'n vier". Het was daarna een heel karwei om het ding uit de sloot te krijgen, want ook dát vereiste techniek!

De HOTA biedt een rustiger beeld in m'n herinnering.
Na de voorbereidende RMTS waren we blij aan onze uiteindelijk gekozen studie te kunnen beginnen. De opleiding was nog verre van volmaakt maar de interesse van de studenten was groot. Veel excursies verlevendigden de studie en werden met enthousiasme door de studenten voorbereid.
De hele opleiding (HOTA-I bestond uit vier, HOTA-II uit negen studenten) kon in twee auto's vervoerd worden. In een volkswagenbusje toerden we door Nederland om interessante landschappelijke aspecten ,,waar te nemen", al zagen we door de bomen niet altijd meer het bos.

Het is in deze tijd van fusies tussen opleidingen haast ongelooflijk te bedenken dat de toenmalige HOTA uit 13 studenten bestond. Ik heb dat indertijd als iets bijzonders ervaren. Het gaf mogelijkheden tot individueel gerichte begeleiding. Het bespreken van onze ontwerpopdrachten met de docenten Warnau en Boer was een zwaarwegend onderdeel van de studie, waar je veel aan had.

Samenvattend kan ik zeggen: mijn opleiding aan de RMTS/HOTA was beslist géén alledaagse. Ik kijk nog steeds met groot plezier terug op mijn ,,Boskoopse jaren".

Tineke Bakker-Schaap
HTO/RHSTL 1971-1975
Ontwerpster gem. Vlaardingen

„Verhip, het is nog waar ook..."

Komend vanuit de Zaanstreek maakte ik voor het eerst in de zomer van 1971 kennis met Boskoop.
Het was een prachtige zomerse dag en in de diepzwarte slootjes rondom de oude school aan het Reijerskoop bloeiden prachtige waterlelies. Een kavel verder stonden vaste planten uitbundig te bloeien.
De school zelf was een leuk ouderwets gebouw, een hele verandering na een hypermodern lyceum.
Ik had bij aanvang van het eerste jaar geen flauw idee wat de opleiding inhield, maar al snel werden mij de ogen geopend. Toen ik voor het eerst hoorde over bomen met ronde, zuilvormige, pyramidale kronen en dit bijna gelijktijdig bevestigd zag vanuit de trein (op weg naar huis met een weekendtas vol wasgoed) ging er een schok door me heen „verhip het is nog waar ook!". Vanaf dat moment ging er een wereld voor mij open en raakte ik geboeid door het vak.
In het 2e jaar kreeg ik nog eens zo'n zelfde ervaring toen ik na de colleges Landschapsbouw en de enorme rijen met kenmerken deze tijdens een fietsvakantie bewaarheid zag.
In datzelfde jaar verhuisde de school van het Reijerskoop naar de Azalealaan. Geen plezierige (tijdrovende) loopjes meer naar de Loods of de lokalen van het proefstation. Alles keurig efficiënt achter nieuwe tekentafels, waaronder je je benen niet kwijt kon en 't bord nooit in de gewenste stand kon laten staan. De Parrotia werd met veel tam-tam per kraan verplant (en leeft nog steeds). Nog steeds tref je bij een bezoek aan studiegenoten relikwieën aan uit de oude school.
Het 3e jaar was een jaar van hard werken; naast je stage moesten grote

opdrachten voor school gemaakt worden. Maar hierdoor viel het 4e jaar alleszins mee en maakten we als besluit nog een buitenlandse reis naar de ,,New-Towns" in Engeland en bewaar ik nog leuke herinneringen aan pubs en breakfast op het dakterras van één van Londen's grootste warenhuizen.

Na het eindexamen ben ik eerst nog een jaar naar de TH in Delft gegaan om mee te werken aan een interdisciplinaire werkgroep. Ik kon zo gelijktijdig eens rondneuzen wat bouwkunde nog meer te bieden heeft.
Al gauw bemerkte ik graag concreet bezig te willen zijn. In 1976 solliciteerde ik naar de functie van ontwerper bij de gemeentelijke Plantsoenendienst in Vlaardingen, waar ik heden ten dage nog steeds drie dagen per week als hoofd van de afdeling Voorbereiding werkzaam ben.
Dit werk, mijn man Jan Bakker en onze twee dochters zorgen voor een afwisselend en boeiend leven.

Hans Blokzijl
RMTS 1969-1972
RHSTL 1972-1976
1977-1985 Free-lance adviseur en vertegenwoordiger bij Boomkwekerij Udenhout en Darthuizen Boomkwekerij.
Heden: Directeur van Nationaal Cursuscentrum Groen B.V., Nederlands Machine Centrum B.V. en Bomencentrum Nederland B.V.

„Volledig ongeschikt"

Er was maar één lokaal waar je de heer Van den Hoek kon horen komen aanlopen, rechts boven de trappen. Zijn loopje op de krakende trap herkende iedereen maar al te goed. Dan werden de enorme sponzengevechten tijdens de wiskundelessen van de heer Van de Marel abrupt gestaakt.
Zo ik mij herinner liep de heer Van den Hoek meestal voorbij, waarna de 'gevechten' direct weer hervat werden.
Nu was het de kunst dat Van de Marel zag wie gooide, want dan werd je er uit gestuurd. Omdat hij altijd zeer intensief met de les bezig was, was dat nog niet zo eenvoudig.
Meestal was de volgorde: 1. Hans Blokzijl; 2. André Vonk en 3. een nader te bepalen liefhebber om te gaan biljarten in Café De Landbouw.

Een ander geliefd spel was het zogenaamde dubbeltjes gooien met Stef Zoetmulder tijdens de lessen van de heer A. van de Graaf.
De kasten in het lokaal waren dermate geplaatst dat je je er gemakkelijk achter kon verschuilen. Regelmatig werd er 'grof geld' verloren en gewonnen met bijbehorende geluiden, hetgeen leidde tot het verwijderen van genoemde leerlingen uit het leslokaal.
Twee herinneringen uit de fantastische schooljaren, die ik heb gehad van 1969 tot 1972 met zijn halve dagen praktijk het hele jaar door. Dat was nog eens een echt goed systeem. Toen leerde je nog het vak van bomen kweken, waarvoor ik vanwege mijn huidige activiteiten de toenmalige leerkrachten en praktijkbazen nog zeer erkentelijk en dankbaar ben.

Toen kwam de oliecrisis in 1973, ook voor mij, want ik woonde in Rotterdam en reed met de brommer op en neer. Vanwege schaarste aan bezinebonnen

heb ik woonruimte gezocht in Boskoop. Binnen twee dagen had ik mijn plaatsje voor de komende jaren gevonden. In de woonark van Niek Rijlaarsdam, alwaar wij regelmatig partijtjes hielden, waardoor de diepgang van de boot in sterke mate werd beproefd, heb ik vele plezierige jaren gehad.

Om toegelaten te worden tot de RHSTL moest ik mij laten testen bij de heer Wetselaer, psycholoog in Utrecht. Ik nam een tekening mee van een boom, die ik als 5-jarige gemaakt had. Het resultaat luidde: 'volledig ongeschikt' voor zowel de A- als de B-richting.
Maar Van den Hoek wilde zijn oud-leerlingen toch niet wegsturen. ,,Laten we het maar proberen" en niet in het voorbereidend jaar, maar direct in de eerste klas.
De winst van de RMTS ging al snel meetellen en ondanks de adviezen van de heer Wetselaer heb ik na vier jaar de RHSTL verlaten.
Wanneer Van den Hoek toch naar het advies uit Utrecht had geluisterd, had ik waarschijnlijk ook in de boomkwekerij gewerkt, maar dan om bomen te planten.
Nu mag ik ze verkopen en vertellen hoe ze geplant moeten worden.
Dus heer Van den Hoek en leraren, bedankt! Want zonder 'verkopen' zou ik het ook op school niet hebben gered.

Ruud Dubbeld
RMTS 1979-1982
Mil. dienst en VBJ 1983-1984
RHSTL 1984-1988
Ontwerper bij Buys & Van der Vliet
te 's-Hertogenbosch

9 jaar groene opleiding

Pas toen mij gevraagd werd een bijdrage te leveren aan dit jubileumboek besefte ik, dat ik 1/10 deel van een periode die nu met groot feestvertoon gevierd wordt, heb mogen meemaken.
Nadat ik de eerste schrik te boven was, troostte ik mij met de gedachte dat er meer (ex-)studenten zijn (geweest) die eerst de Middelbare doen alvorens aan de Hogere te beginnen.
Met alle respect voor de overige schrijvers denk ik dat de periode, die ik meegemaakt heb, gekenmerkt wordt door een groot aantal gebeurtenissen en veranderingen op school: grote en kleine interne verhuizingen zoals de bibliotheek, de lerarenkamer en de kantine. Vooral het verhuizen van de kantine heeft naar mijn mening het 'hart' uit de school gehaald, waardoor o.a. de informele kontakten tussen student en docent grotendeels verloren zijn gegaan.
En welke student zou nu willen geloven, dat je calque-papier enkele jaren geleden nog gratis (d.w.z. zoveel als je nodig dacht te hebben) bij ,,Ome Piet" kon krijgen, en dat deze zelfde ,,Ome Piet" op elk moment van de dag een lichtdruk voor je wilde maken?
Ik weet dat de huidige schoolstructuur andere regels eist, maar dat hoeft naar mijn mening niet te betekenen dat de verhoudingen tussen dienstverlenend(!) personeel en de student beperkt blijven tot bijvoorbeeld het door luikjes deponeren van tekeningen en dergelijke.
Ondanks de 'schaalvergroting' en de gevolgen van de bezuinigingen zijn er ook positieve veranderingen te melden: zo denk ik bijvoorbeeld aan de introductie van het vak Informatica (ook al ging dat gepaard met de nodige stuiptrekkingen) waardoor de opleiding volwassener werd.

Verder denk ik dat de fusiebesprekingen op school een eerste aanzet hebben gegeven tot bewustwording en profilering van 'ons' vak en de opleiding in het bijzonder.

Anneke Janssen
RHSTL 1983-1987
Ontwerpster bij de PEBREM,
Gemeente Arnhem

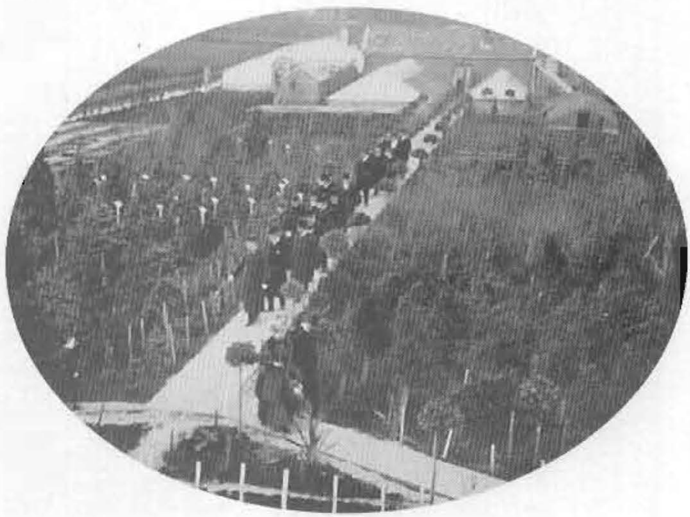
Een typisch 'Boskoops verschijnsel'...

Met tegenzin was ik verhuisd naar Boskoop, een klein (boomkwekers)dorp ergens in het ,,groene hart" van Nederland.
Het zou mij benieuwen!
De intro viel in ieder geval niet tegen. De eerste echte confrontatie met school wel. Al direct werd ons medegedeeld dat maar 60% van onze groep het eerste jaar (propedeuse) zou halen, we waren dus gewaarschuwd.
De lessen begonnen; er moest gewerkt worden. Er werd veel samengewerkt, omdat de school klein van omvang was en de meeste studenten in Boskoop woonden. Hierdoor kende haast iedereen elkaar.
De studentenvereniging (Arboricultura) met de soosavonden, feesten etc. zorgde voor de (brood)nodige variatie.
Na het eerste jaar kwam pas het 'echte studeren'. Het werd allemaal wat meer vakgericht. Het was de kunst om én de tekenopdrachten op tijd in te leveren én de theorie bij te houden voor de tentamens.
De hulp over en weer speelde hierbij een grote rol; bepaalde werkzaamheden konden prima 'uitbesteed' worden en er was altijd wel iemand te vinden die wilde helpen: een typisch 'Boskoops verschijnsel'.
Mocht het desondanks toch niet in één keer lukken, dan kon men 'spreiden'. In plaats van 1,5 jaar deed je dan 2 jaar over de Ing. 1 fase.
Na de stageperiode kwam de echte zelfwerkzaamheid, allerlei rapporten met bijbehorende tekeningen moesten gemaakt worden. Ik vond dit leuker dan de theorie van de eerste 2,5 jaar want je was gericht met iets bezig én je kon veel meer je eigen tijd indelen.
Zo kwam er gaandeweg een eind aan een leuke tijd en moest ik nog maar zien of ik aan de slag kon komen. Al na enkele maanden kreeg ik via de Volbin

de mogelijkheid om tijdelijk als ontwerpster op de afdeling Plantsoenen bij de gemeente Arnhem te komen werken, waar ik inmiddels al zo'n 10 maanden ben. Ik woon nu in Velp, waar over enkele jaren de RHSTL gevestigd zal zijn. Jammer dat dan veel van het 'Boskoopse' verloren zal gaan.

De schooltuin

Het bezit van een schooltuin is evenals het kontakt met de praktijk vanaf de oprichting van de school erg belangrijk geweest voor het onderwijs. Om deze reden wordt al in 1899 de vereniging ,,De Proeftuin" opgericht. Alleen de leden van de Commissie van Toezicht van de school en de directeur van de school kunnen lid worden. De directeur van de school wordt secretaris-penningmeester en tevens directeur van de tuin.
Achter de school aan het Reijerskoop wordt een halve hectare grote tuin aangelegd en ingericht voor de vier afdelingen van de school: de groente-, de fruit-, de bloemen- en de boomteelt. De tuin zal moeten dienen als demonstratieterrein voor de leerlingen en als onderzoeksterrein ten behoeve van de Boskoopse culturen. In de tuin worden verschillende sortimenten aangeplant, die worden gebruikt als studiemateriaal voor zowel de kwekers als de leerlingen van de school. Omdat de school nog Tuinbouwwinterschool is staan deze collecties vooral ten dienste van de kwekers. Deze collecties bestaan uit cultivars van Buxus, Ilex, Magnolia, Hedera, Acer palmatum, Rhododendron, Azalea e.a. Als de school ook nog zomercursussen gaat geven en vooral als er een voortgezette cursus in Aanleg en Onderhoud wordt gegeven, wordt bij de samenstelling van het sortiment meer aandacht geschonken aan de belangen van het onderwijs. De collecties coniferen, laan- en parkbomen, heesters, vaste planten, rotsplanten, zaaibloemen en gazongrassen worden daarom sterk uitgebreid ten koste van de culturen.

De oude tuin. Bezoek van H.M. de Koningin en Z.K.H. de Prins op 20 maart 1908.

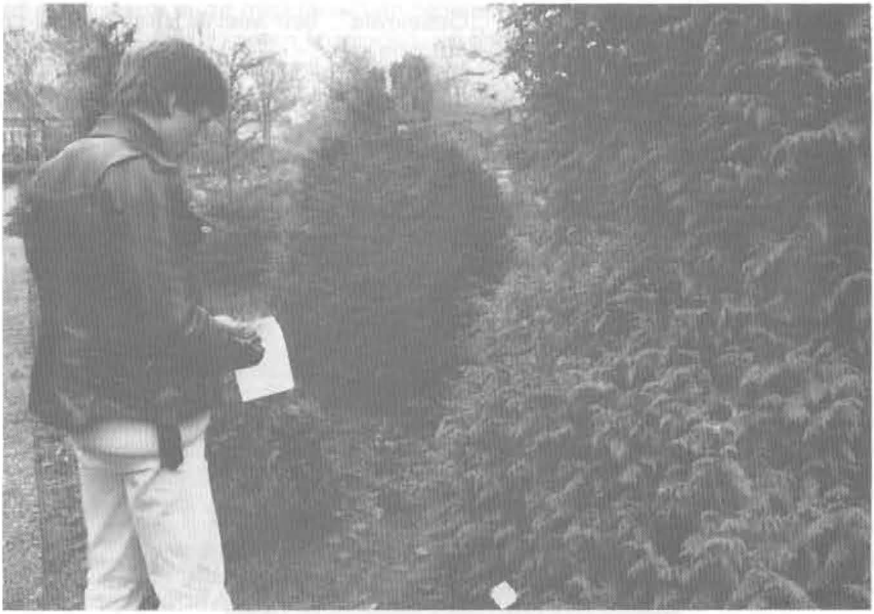
In 1940 wordt de proeftuin van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen samengevoegd met de proeftuin en tevens wordt de vereniging opengesteld voor anderen en kan iedereen lid worden.
De doelstelling, het inrichten en onderhouden van een schooltuin (collecties voor de leerlingen), proeftuin en sortimentstuin ten behoeve van de boomkwekerij blijft dezelfde.

De schooltuin is vooral het domein van de docenten Sierplantenkennis. In het begin van de dertiger jaren is dit de later bekende dendroloog Dr. B.K. Boom, die in zijn Boskoopse jaren het boek ,,Nederlandse Dendrologie" schrijft en de determinatietabellen op de leerlingen uitprobeert. Zijn opvolger wordt Ir. E.E. Harmsen, die met veel enthousiasme de leerlingen kennis laat nemen van het sortiment. De katjesdragers krijgen veel aandacht van hem. De tuin wordt zo belangrijk voor de leerlingen dat volgens de overlevering er 's nachts nog takken geleerd worden. Ir. Harmsen blijft docent Plantenkennis tot 1971.
Aan het einde van de zestiger jaren wordt de schooltuin kleiner door uitbreiding van het kassencomplex ten behoeve van het boomteeltonderzoek en door de bouw van twee noodlokalen, waardoor de vaste-plantencollectie grotendeels verdwijnt. Inmiddels zijn er plannen voor nieuwbouw en voor de aanleg van een nieuwe schooltuin. In 1968 worden de school en het Proefstation voor de Boomkwekerij ontkoppeld.

De huidige schooltuin.

Tot en met 1970 wordt in het Jaarboek van het Proefstation voor de Boomkwekerij de alfabetische lijst van planten op de school- en sortimentstuin opgenomen.

Studie maken van coniferen.

Bij het nieuwe schoolgebouw, dat in 1972 in gebruik genomen wordt, is door de firma Binder B.V. uit Rhoon een 3/4 hectare grote schooltuin aangelegd naar een ontwerp van Bureau J. Meijers uit Dordrecht. Uit de oude schooltuin aan het Reijerskoop/Valkenburgerlaan worden enkele bomen meegenomen, o.a. Parrotia persica, Metasequoia glyptostroboides, Taxodium distichum en Taxus baccata 'Fastigiata'. De oude Parrotia persica wordt per kraan naar de Azalealaan getransporteerd. Ter gelegenheid van de feestelijke opening van het schoolgebouw en van het 75-jarig jubileum van de school plant Z.K.H. Prins Claus deze boom op het voorplein.
Na door de storm van najaar 1972 en voor een tweede keer in voorjaar 1973 omver gewaaid te zijn is de boom nog steeds een levende herinnering aan de oude schooltuin.
Het sortiment in de schooltuin omvat op dit moment voornamelijk de geslachten en soorten van het gekweekte sortiment coniferen, bomen, heesters, vaste planten, bol- en knolgewassen en zaaibloemen. Voor uitgebreide sortimenten cultivars en het instandhouden van een groot aantal uitge-

groeide bomen, is de oppervlakte helaas te klein, vooral als enkele jaren na de ingebruikname een gedeelte van de schooltuin ten prooi valt aan de uitbreiding van de school met een dependance. De schooltuin wordt dagelijks druk bezocht door de leerlingen en de gevolgen hiervan zijn in een aantal gevallen duidelijk waarneembaar. ,,Geitevraat", een veel te sterke snoei op schouderhoogte, komt helaas ook nu nog voor.

Al 90 jaar is de schooltuin een onmisbare onderwijsvoorziening voor vele generaties studenten, die hier de basis leggen van hun sortimentskennis, welke voor de uitoefening van het vak zo uitermate belangrijk is.

Verzamelen van takken voor het tentamen.

Arboricultura - 80 jaar

Het begin.

In 1908 wordt in de melksalon van Stolker na enkele besprekingen besloten tot de oprichting van een leerlingen- en oud-leerlingenvereniging. Initiatiefnemers zijn Kareltje Perk, Jan Niemeyer en Henri Roeters van Lennep. Uit deze vereniging zal later Arboricultura voortkomen.
In de eerste jaren is het een naamloze club die uitsluitend een gezelligheidsvereniging is. In 1910 wordt de naam bedacht door de heer Ir. Chr. Moerlands. Het wordt: Vereniging voor leerlingen en oud-leerlingen aan de Rijkstuinbouwschool Arboricultura.
De activiteiten omvatten eenmaal per week een sociëteitsavond en lezingen over zaken op het vakgebied. In 1911 zijn er 45 leden; twee jaar later zelfs 79 leden en 24 donateurs.

Ups en downs.

Gedurende de eerste wereldoorlog wordt de vereniging voorlopig op nonactief gesteld. Die periode duurt ongeveer zeven jaar. Pas met de viering van het 15-jarig bestaan van Arboricultura, dat samenvalt met het zilveren jubileum van de school, komt de vereniging weer tot leven. Dit mede door de toename van het aantal leerlingen van de Indische cursus.

Met het feesten wordt ook de vereniging weer nieuw leven ingeblazen.
Vooral bekend is het bestuur uit 1935/1936, dat op 15 maart 1935 het blad 'Cultor' opricht, de voorloper van de huidige Trans. Het blad heeft tot doel illustrator te zijn van de gebeurtenissen in en rond Boskoop, waaronder een aardbeienfuif met slagroom op de muren ter kennismaking van de nieuwe leerlingen, dit gevolgd door een nachtwandeling met aansluitend naakt zwemmen (1935!).
Ook wordt er een Indische avond georganiseerd met Javaanse dansen en folklore op het toneel in Hotel Klaassen.
De hoogtepunten in het verenigingsleven zijn de fuiven, één aan het begin van het schooljaar (najaarsfuif), één rond Kerstmis en één rond Pasen en als laatste de eindfuif waar geslaagden feest vieren en gezakten proberen hun tegenslag te vergeten. En natuurlijk is er iedere vijf jaar een lustrum, dat altijd goed gevierd wordt.

Oorlogstijd.

Het verenigingsleven blijft actief ondanks de druk van de tweede wereldoorlog. Er worden nog steeds wedstrijden gehouden en toneelvoorstellingen gegeven. Ook al zijn er financiële moeilijkheden en is er gebrek aan faciliteiten; men houdt toch vol. Als in augustus 1945 de lessen weer worden

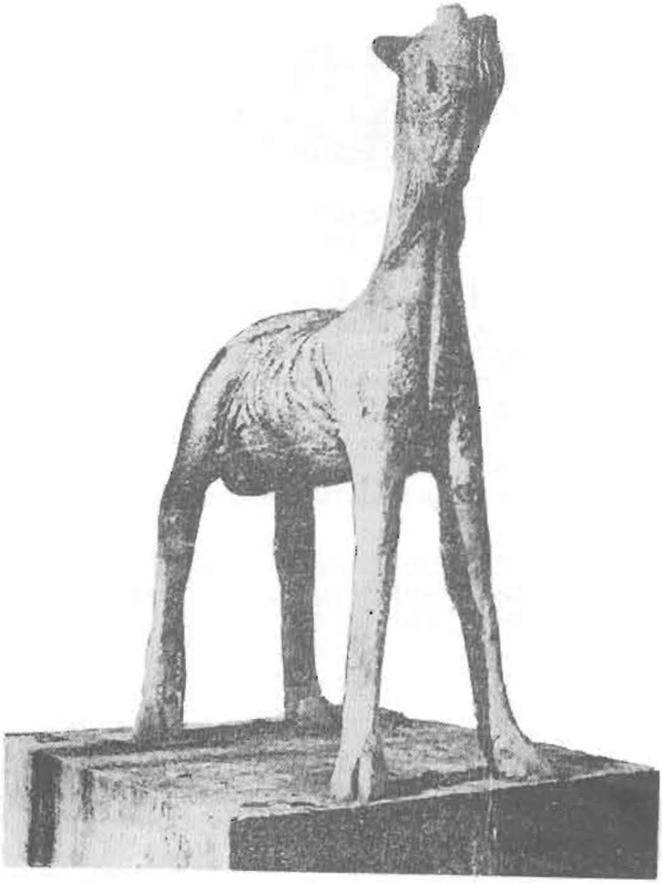
hervat, gaat ook Arboricultura weer bloeien, hetgeen enige jaren later wordt geuit in de viering van het 8e lustrum in 1948, gelijktijdig met het gouden feest van de RTS.
Dat gaiten niet alleen feesten blijkt zeker ook tijdens de watersnoodramp in 1953. De RTS neemt het initiatief om te gaan helpen. Studenten helpen mee om dijken te dichten en grote voorraden aardappelen te bergen die nog onder 30 cm. water in de klei zitten.
Ziedaar de grazige weiden waarop de geiten worden losgelaten.
Ondertussen is het aantal leerlingen aan de HTO (Hogere Tuinbouw Opleiding) sterk gegroeid. In 1968 besluit men tot het oprichten van een vereniging genaamd Thyrsus. Het doel is het contact onder HTO'ers te bevorderen en deze een eigen gezicht te geven met als belangrijkste functie het behartigen van belangen. De eerste jaren gaat het de vereniging goed, maar als blijkt dat een combinatie tussen Arboricultura en Thyrsus eigenlijk meer gewenst is, wordt er in 1972 gefuseerd, zodat Arboricultura ook de gezelligheidsvereniging van de Hogere wordt. De RMTS en de HTO ondernemen nu samen activiteiten waardoor de onderlinge sfeer verbetert.

De soos.

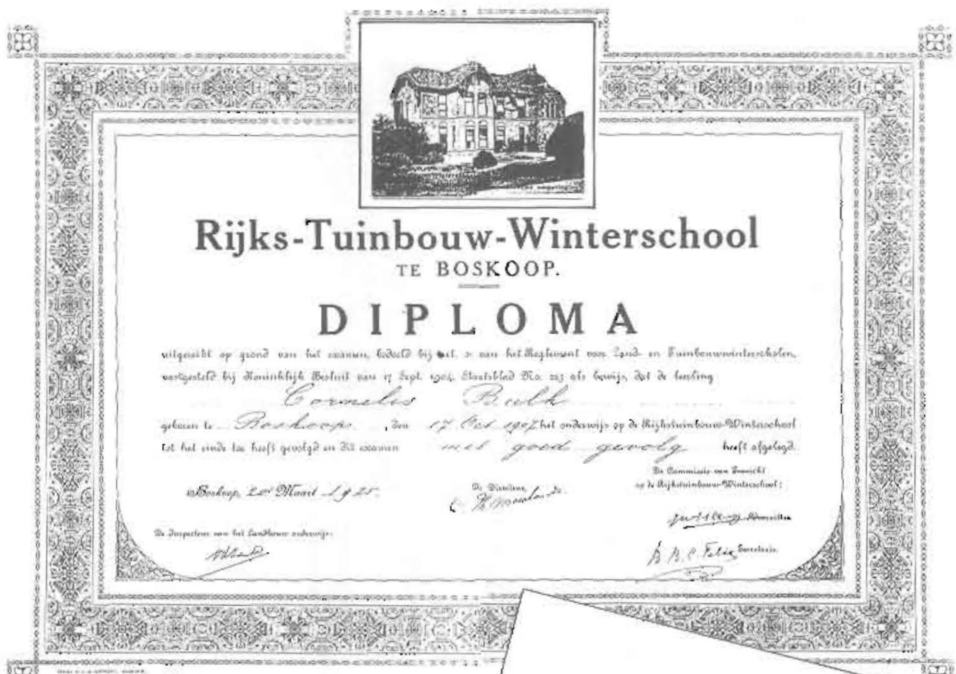
De soos, als middelpunt van Arboricultura, krijgt in 1968 na veel omzwervingen eindelijk een eigen onderkomen aan de korte Biezen. Toch geeft het daar veel problemen door overlast, ruimtegebrek en electriciteitsmankementen, zodat in 1976 verhuisd wordt naar de voormalige kleuterschool De Rinkelbel aan de Azalealaan. Beheerder wordt Ome Piet. Dat helpt, want van lawaai en overlast is geen sprake meer. Sindsdien groeit de vereniging gestadig en nemen de activiteiten toe.
De ontgroeningsperiode verandert in een introweek waarin zinkelingen (nieuwe studenten) elkaar kunnen leren kennen. Gezamenlijk worden prunussen gerooid uit bossen en 's avonds wordt gezellig feest gevierd. Vele activiteiten worden geregeld zoals sportdagen, uitbussen naar culturele activiteiten in een grote stad, films en nog veel meer om een zo levendig mogelijke vereniging te houden.

De toekomst.

Nu staat het 80-jarig bestaan van Arboricultura voor de deur, samen met het 90-jarig bestaan van de school. Redenen om weer groot feest te vieren.
Toch moeten we ook verder kijken. Door de herstructurering van het HBO staat het vertrek van de RHSTL naar Velp te wachten. Voor Arboricultura zal dit een grote verandering inhouden. Wat zal de toekomst zijn van Arboricultura? Dat is voorlopig de grote, niet te beantwoorden vraag. Hopelijk blijft de vereniging bestaan. Op dit moment is het echter een vereniging die bruist van het leven en die, samen met de school, het lustrum goed gaat vieren.

Beter enkele jaren een geit
dan je hele leven het bokje.

Rijks-Tuinbouw-Winterschool
TE BOSKOOP.

DIPLOMA

uitgereikt op grond van het examen, bedoeld bij art. 2 van het Reglement voor Land- en Tuinbouwwinterscholen, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 17 Sept. 1904, Staatsblad No. 223 als bewijs, dat de leerling [illegible]
geboren te Boskoop, den 17 Oct 1907 het onderwijs op de Rijkstuinbouw-Winterschool tot het einde toe heeft gevolgd en dit examen met goed gevolg heeft afgelegd.

Boskoop, 28 Maart 1925.

De Directeur,

De Commissie van Toezicht op de Rijkstuinbouw-Winterschool:

De Inspecteur van het Landbouw onderwijs:

Diploma RTWS 1925.

GETUIGSCHRIFT
HOGER BEROEPSONDERWIJS

Getuigschrift RHSTL 1987

De afgestudeerde Boskoper

De relatie tussen een beroepsopleiding en de er bij behorende beroepspraktijk is altijd sterk. Voor de school in Boskoop geldt dit zelfs in zeer sterke mate, omdat ze voor veel beroepsprofielen de enige opleiding in het land is. Door dit unieke is het mogelijk om de school naar buiten toe kortweg aan te duiden met 'Boskoop'.

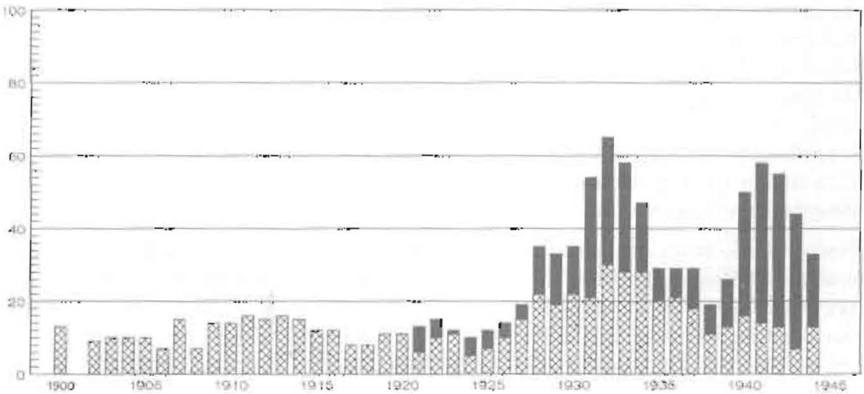
Tot 1988 hebben meer dan vierduizend personen 'Boskoop' voltooid. Zij hebben de opleiding bekendheid gegeven tot in de verste uithoeken van de wereld. De specifieke Boskoopse vakkennis is via de afgestudeerden bekend geworden bij allerlei werkorganisaties in binnen- en buitenland. Alhoewel er de laatste decennia enige differentiatie in Boskopers is ontstaan, is de vakbekwaamheid in elk van de differentiaties er niet minder door geworden. Voor alle Boskopers blijft de grote kennis van de sierplanten enerzijds en van de toepassing ervan anderzijds kenmerkend, evenals de grote tekenvaardigheid. Ook de breedte van de opleiding is karakteristiek. Dit laatste komt het interdisciplinair werken, dat in de praktijk veelal aan de orde is, ten goede. Een ander gevolg is de grote verscheidenheid aan functies, waarin afgestudeerden werkzaam zijn.

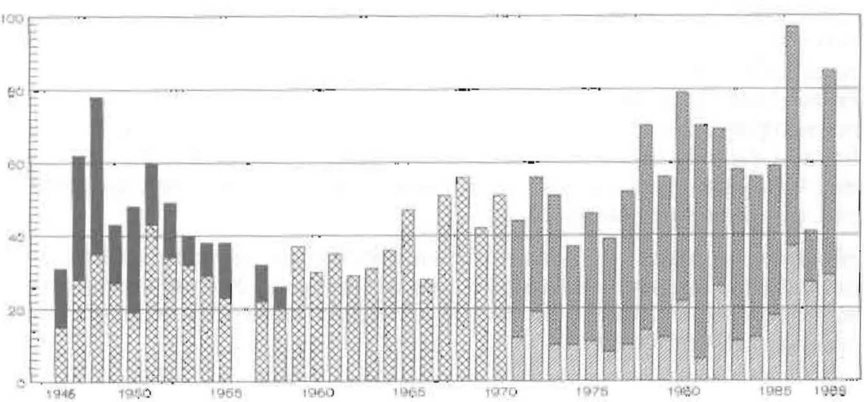
Natuurlijk komen er ook afgestudeerden buiten het vakgebied terecht, hoewel dit aantal vergeleken met andere opleidingen vooral in de laatste jaren zeer gering is. Degenen die vóór 1960 in Boskoop zijn opgeleid, hebben in vergelijking hiermee duidelijk vaker voor een functie gekozen die niet in het verlengde van de opleiding ligt, dan degenen die de laatste decennia zijn afgestudeerd. Wellicht was de keuze uit beschikbare functies, traditioneel bij gemeentelijke overheden en particuliere bureaus (de boomkwekerij buiten beschouwing gelaten), wat beperkt.
De laatste jaren is de variatie in functies, die voor de afgestudeerde Boskopers open staan, groter geworden. Afgestudeerden zijn tegenwoordig ook werkzaam bij de Rijksoverheid, de Provinciale overheden, de cultuurmaatschappijen en diverse stichtingen.
Hoewel kennis en vaardigheden van de afgestudeerde vaak criteria voor benoeming zijn, zijn sociale vaardigheden tegenwoordig minstens zo belangrijk. Iemand die in Boskoop hard heeft leren werken en geleerd heeft om te gaan met kritiek die op zijn werkstukken wordt uitgeoefend, kan deze eigenschappen overal te nutte maken.

Alvorens wat nader in te gaan op de werksituatie van de afgestudeerde, moet het duidelijk zijn over welke afgestudeerden het gaat. Met verwijzing naar de staafdiagrammen, waarop dit visueel gemaakt is, worden de volgende hoofdgroepen onderscheiden:

Aantal gediplomeerde leerlingen
RTWS / RTS / RMTS

a) De afgestudeerden van de Tropische afdeling van 1921 t/m 1958. Dit zijn er 636.
b) De afgestudeerden van de RTS/RMTS van de ongedifferentieerde Nederlandse afdeling van 1900 t/m 1970. Dit zijn er 1443.
c) De afgestudeerden van de RMTS in de vakrichting Aanleg en Onderhoud van 1971 t/m 1988. Dit zijn er 771.
d) De afgestudeerden van de RMTS in de vakrichting Boomteelt van 1971 t/m 1988. Dit zijn er 294.
e) De afgestudeerden van de cursus Tuinaanleg, MOTA, HOTA, HTO en RHSTL van 1946 t/m 1987. Dit zijn er 963.

a. Tropische afdeling.

De leerlingen die de Tropische afdeling hebben gevolgd hebben allen pioniers- en trekkersbloed in zich. Het overgrote deel gaat dan ook na voltooiing van de opleiding de wijde wereld in. De meesten komen te werken in de Cultures van de meest uiteenlopende tropische gewassen. Aanvankelijk gaan er veel naar Indië, maar na het wegvallen hiervan vinden de afgestudeerden hun werk ook elders. In de periode 1948-1958 gaan er bijvoorbeeld 26 naar Canada, 18 naar Nieuw-Zeeland, 15 naar Rhodesië, 14 naar Afrika, 13 naar Indonesië, 12 naar Engeland, 12 naar de USA en 8 naar Australië.
Na verloop van tijd komen andere functies in zicht of trekt men weer terug naar Nederland.

b. RTS/RMTS tot 1970.

De 'oude' opleiding met veel (boomteelt)praktijk heeft de meeste afgestudeerden afgeleverd. Gediplomeerden vinden hun werk zowel in de boomkwekerij- als in de tuinaanleg-sector. In de laatste worden veel Boskopers aangenomen bij gemeentelijke plantsoendiensten, bij hoveniers en bij architectenbureaus. Deze opgeleiden komen daarbij in functies terecht waarvoor later afgestudeerden van de Hogere worden aangenomen. In de boomkwekerij-sector krijgen velen een baan bij een export-bedrijf.

c. RMTS - A en O.

Deze groep afgestudeerden heeft zich niet alleen tijdens de opleiding toegelegd op de aanleg en onderhoudswerkzaamheden van tuinen, maar is ook nagenoeg geheel in deze sector werkzaam. In de gemeentelijke plantsoendiensten worden veelal de functies van voorman en opzichter vervuld, maar ook functies als tekenaar of ontwerper komen voor. Daarnaast vinden velen hun weg in de groenaannemerij, bij hoveniers of bij cultuurmaatschappijen. Uiteraard komen afgestudeerden ook terecht bij ingenieurs- en architectenbureaus.

d. RMTS - Boomteelt.

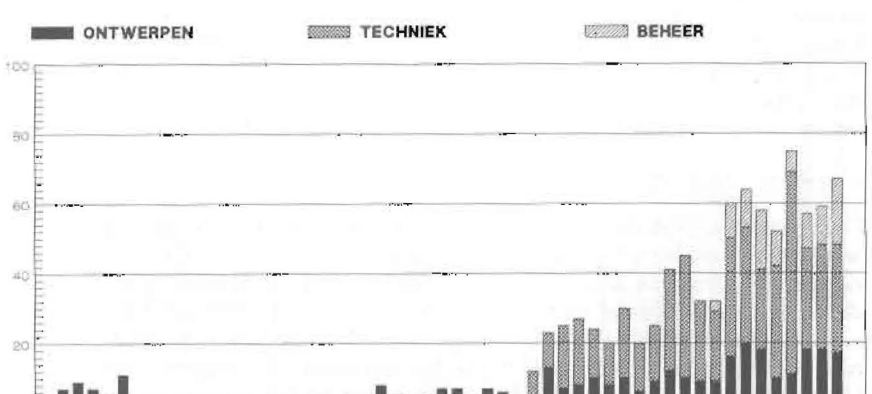
De 'Boomtelers' kiezen bewust voor deze richting, omdat ze vaak bedrijfsopvolger zijn. Hun aantal is niet groot. De afgestudeerden gaan praktisch alle werken op een boomkwekerijbedrijf. Daar kunnen ze zich als werknemer bij een kweker aan land volledig toeleggen op het kweken of als werknemer bij een exportbedrijf worden ingeschakeld bij de verkoop van boomkwekerijprodukten in binnen- en buitenland. Vaak vindt een geleidelijke verschuiving plaats van werknemer tot zelfstandig ondernemer.

e. Cursus Tuinaanleg/HOTA/HTO/RHSTL.

De functie die de Middelbare tot 1968 in Nederland vervult als opleiding voor het kader van plantsoendiensten en particuliere groenvoorzieningsbedrijven, wordt daarna geleidelijk overgenomen door de Hogere.

Hoewel de éénjarige applicatiecursus Tuinaanleg de voorloper is van de huidige Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting, zijn de afgestudeerden van deze cursus (1937-1941) maar mondjesmaat in de tuinarchitectuur terecht gekomen.
Voor degenen die vanaf 1946 de vierjarige cursus en degenen die later de HOTA-A of RHSTL-A hebben voltooid, is de relatie met het vakgebied wel groot. Bijna allen zijn als ontwerper gaan werken. Een aantal van hen heeft inmiddels naam gemaakt, hetzij als tuinarchitect met een eigen bureau, hetzij als ontwerper of hoofd van dienst bij een gemeente.

Aantal afgestudeerden
Cursus / HOTA / HTO / RHSTL

Ook uit het loopbaanonderzoek van de Stichting Samenwerking Hoger Agrarisch Onderwijs (SSHAO) onder de afgestudeerden van 1972-1987 blijkt dat tweederde van de ontwerpers in een ontwerpfunctie terecht komt, vrijwel uitsluitend bij een particulier architecten-, ingenieurs- of adviesbureau of bij een gemeentelijke plantsoendienst.

Hetzelfde onderzoek wijst uit dat 48% van de afgestudeerden in de richting Techniek een technische of uitvoeringsfunctie heeft, dat 18% een ontwerp-of beheersfunctie heeft en dat 16% zijn functie typeert als leidinggevend of beleidsmakend. De spreiding in werkorganisaties is hier echter duidelijk groter dan bij de ontwerpers. Naast de bij deze groep genoemde bedrijven komen de technisch opgeleiden steeds meer terecht bij de Landinrichtingsdienst, het Staatsbosbeheer of een cultuurmaatschappij en in mindere mate ook bij andere rijksdiensten, bij waterschappen en bij provinciale diensten.

Voor de afgestudeerden in de richting Beheer komen beheersfuncties (24%), technische en uitvoeringsfuncties (30%) en leidinggevende of beleidsfuncties (20%) uit het onderzoek als meest genoemde naar voren. Deze afgestudeerden werken in vergelijking met de technici minder vaak bij een cultuurmaatschappij en meer bij het Staatsbosbeheer. Overigens is de verdeling over de werkorganisaties gelijk aan die van de technici.

Hoezeer de functies en de werkorganisaties van alle afgestudeerde Boskopers ook uiteenlopen, op het moment van diplomeren voelen allen zich nog één. Deze eenheid uit zich sinds mensenheugenis in het gezamenlijk vieren van het examenfeest, dat zich, met het grote aantal geslaagden van de laatste tijd, steeds vaker in de Beurshal afspeelt. Op dat feest, waarop eerder afgestudeerden ook talrijk aanwezig zijn, worden Boskoopse herinneringen opgehaald en wordt de band met de school weer verstevigd.

De laatste jaren geven afgestudeerden van de RHSTL ook tastbaar blijk van hun vreugde over het behalen van de eindstreep. Zo is de schooltuin verrijkt met een Pterocarya fraxinifolia (vleugelnoot) en met een twee meter lang, schuin op de grond staand potlood.

Een stunt van de eerste orde komt op naam van een examengroep RMTS-ers, die het (met assistentie) in 1986 presteert het hele schoolgebouw in de nacht van 30 april op 1 mei om te toveren tot een verzameling witte blokken, door het gebouw in te pakken met 4000 m² wit vezeldoek (zie foto op de volgende pagina).

Wie weet hoe vindingrijk toekomstige studenten nog eens zullen zijn.

Examenstunt van een groep RMTS-ers in 1986.

VOLBIN

Vereniging van Oud-Leerlingen Boskoopse Ingenieurs van de Rijks Hogeschool voor Tuin- en Landschapsinrichting Boskoop.

Inleiding.

In het voorjaar van 1982 neemt een groep pas afgestudeerde studenten het initiatief om een vereniging op te richten voor oud-leerlingen en afgestudeerden van de RHSTL.
Een aanleiding voor de oprichting is een door de studenten opgezette evaluatie van de Ingenieursfase van de opleiding. Uit deze evaluatie blijkt dat er behoefte is aan een orgaan, dat een intensiever contact tussen de afgestudeerden en de opleiding kan verzorgen om zodoende tot een optimale afstemming tussen opleiding en praktijk te komen. Het blijkt, dat wanneer oud-leerlingen eenmaal in de praktijk werkzaam zijn, het contact met de opleiding meestal snel verloren gaat. Hiermee wordt een essentieel deel van de band tussen opleiding en praktijk verbroken. Ook vervagen de contacten tussen de oud-leerlingen onderling op den duur, waardoor een mogelijkheid voor praktijkgerichte informatie-uitwisseling verdwijnt.
Een andere belangrijke reden vormt de verslechterende situatie op de arbeidsmarkt aan het begin van de jaren '80, waardoor de concurrentiepositie van de afgestudeerden wordt aangetast.

De doelstellingen en de middelen.

Het beleid van de VOLBIN is in hoofdlijnen gericht op de aandachtsvelden: opleiding, vakwereld en leden.

De vereniging stelt zich ten doel ten aanzien van de opleiding:
- de doelstellingen te toetsen en indien nodig voor te stellen deze aan te passen aan de ontwikkelingen in de beroepspraktijk
- het studieprogramma en het te voeren interne beleid te toetsen aan de doelstellingen van de opleiding en deze, indien nodig en mogelijk, bij te sturen
- de tijdens de opleiding verkregen kennis, inzichten en vaardigheden van de afgestudeerden zo goed mogelijk te laten aansluiten op de vanuit de beroepspraktijk gestelde eisen

ten aanzien van de vakwereld:
- de positie van de afgestudeerden binnen de vakwereld te verstevigen door het propageren van de opleiding, kennis en vaardigheden van de oud-studenten
- symposia en studiebijeenkomsten te organiseren, waarbij vertegenwoordigers uit de beroepspraktijk nadrukkelijk worden betrokken

- de ontwikkelingen in de beroepspraktijk te volgen ten behoeve van het realiseren van de overige doelstellingen

ten aanzien van de leden:
- de pas-afgestudeerden te informeren over de mogelijkheden voor een eventuele overbruggingsperiode tussen de opleiding en een definitieve arbeidsplaats
- de vakgerichte kennis van de leden te vergroten door enerzijds bekendheid te geven aan aanvullende studiemogelijkheden en anderzijds door onderlinge kennisoverdracht te stimuleren
- de onderlinge contacten tussen de leden te bevorderen
- de belangen van de leden in algemene zin te behartigen
- de leden behulpzaam te zijn bij het vinden van een passende arbeidsplaats.

De VOLBIN in de praktijk.

Omdat de vereniging indertijd door pas-afgestudeerden is opgericht spelen arbeidsbemiddelende activiteiten een zeer grote rol. Het belangrijkste middel om werkzoekende leden behulpzaam te zijn bij het vinden van een passende werkkring is de sollicitantenbank, die inmiddels 5 jaar met veel succes functioneert. In het verenigingsblad, dat maandelijks verschijnt, worden vacatureadvertenties opgenomen uit andere bladen, maar ook rechtstreeks op verzoek.
De onderlinge kennisoverdracht wordt gestimuleerd door het organiseren van vakgerichte activiteiten, zoals excursies en studiebijeenkomsten, door het uitgeven van een adressenboekje, waarin ook gegevens over functie en werkgever zijn opgenomen en door het verstrekken van informatie over cursussen e.d.
De onderlinge contacten worden verder bevorderd door het al eerder genoemde verenigingsblad en door ruimte te bieden aan het gezelligheidsaspect.
Om de afzetmogelijkheid van werkzoekende leden te vergroten ontplooit de VOLBIN initiatieven om de vakwereld te informeren over de opleiding aan de RHSTL en over de kennis en vaardigheden van de afgestudeerden. Steeds meer gebeurt dit in samenwerking met de school. Regelmatige publicaties in de vakbladen, de uitgave van een promotiebrochure en het voortdurend onder de aandacht brengen van de sollicitantenbank intensiveren de binding met de beroepspraktijk.
Daarnaast kent de VOLBIN in toenemende mate werkende leden, die de contacten kunnen versterken en uitbouwen.
Waar nodig en mogelijk behartigt de VOLBIN belangen gezamenlijk met de verenigingen van afgestudeerden van andere Agrarische Hogescholen in een geformaliseerd overleg.
Het overleg met de school is niet alleen van belang om de verbondenheid tot uiting te brengen, maar ook om de koppeling met de beroepspraktijk van invloed te laten zijn op de inhoud van het studieprogramma. De VOLBIN

adviseert via een vertegenwoordiging in de Commissie van Advies en de schoolraad, waarbij ook het fusieproces uitgebreid aan de orde is geweest. Inmiddels heeft de VOLBIN samen met haar zusterorganisaties in Velp en Deventer één zetel toegewezen gekregen in de Bestuursraad van de nieuwe Hogeschool te Velp, zodat ook in de toekomst de binding met de onderwijsinstelling zeer direct zal zijn.

Op weg naar 1992 en daarna.

Voordat de fusie met de andere onderwijsinstellingen ook praktisch geëffectueerd zal zijn, zal de vereniging verschillende activiteiten moeten ontplooien, om de basis breder en steviger te maken. Het promoten van de VOLBIN moet dan ook tot een groter aantal leden leiden. Het aantrekken van oudere afgestudeerden betekent een inhoudelijke verrijking en een grotere band met de beroepspraktijk, terwijl pas-afgestudeerden nieuwe initiatieven kunnen ontwikkelen en de blijvende band met de opleiding moeten vormen.
Dit doel moet worden bereikt door het organiseren van excursies en studiebijeenkomsten in samenhang met bescheiden festiviteiten en door het vergroten van de dienstverlening en informatieverstrekking aan de leden. Samenwerking met andere organisaties is mede daarom onmisbaar. De VOLBIN zal dan ook bestaande vormen van samenwerking verstevigen en zonodig nieuwe proberen aan te gaan. De samenwerking met de zusterorganisaties uit Velp en Deventer zal daarbij uiteraard voorop staan, hoewel de VOLBIN ook na 1992 de eigen achterban blijvend zal vertegenwoordigen.

20 jaar HASU

Wat de één met een groot feest viert, laat de ander gelaten aan zich voorbij gaan. Het 90-jarig bestaan van de tuinbouwschool wordt met een groot feest gevierd. Tevens zal dit feest het afscheid betekenen van de tuinbouwschool in de vorm zoals we deze thans kennen. Vanaf het moment dat de nota Schaalvergroting Taakverdeling en Concentratie in het HBO (ook wel de STC-nota genoemd) gepubliceerd is, is er continu over de toekomst van de Hogere Tuinbouwschool gesproken. Vijf jaar lang onderhandelen heeft uiteindelijk geleid tot een fusie met de scholen in Velp, Deventer en Wageningen, tot de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein.

In 1988 bestaat de Hogere Agrarische Studenten Unie 20 jaar. In die 20 jaar is de HASU uitgegroeid tot een belangenvereniging voor de studenten in het hoger agrarisch onderwijs, die op vele plaatsen erkend wordt. Voor veel Boskoopse studenten is de HASU op dit moment slechts bekend als de vereniging waar je goedkoop tekenmaterialen kunt kopen. Maar de HASU is veel meer.

Al sedert de oprichting heeft de HASU zich ingezet voor de financiële situatie van de student. Ook heeft de HASU zich altijd sterk gemaakt voor de voorlichting over de studiefinanciering. Voorlichtingsdagen en -acties zijn daarbij de laatste jaren regelmatig georganiseerd.

De aanhoudende kritische geluiden van de studenten, maar ook van de onderwijsinstellingen, hebben vaak geleid tot standpuntswijzigingen van kamerleden.

Gedurende het hele fusieproces heeft de HASU op vele fronten haar vertegenwoordigers in commissies gehad. Zij behartigden de studentenbelangen op het gebied van het onderwijsaanbod op de nieuwe instelling, de onkostenvergoeding voor gedwongen verhuizing, de huisvestingssituatie in de nieuwe vestigingsplaats, de bestuurlijke vorm en de vertegenwoordiging daarin van studenten. Nu de fusie juridisch een feit is zal door de HASU-afdelingen van Deventer, Velp, Wageningen en Boskoop gezamenlijk een studentenoverleg gevormd worden, waarin een verdere uitwerking van de fusie besproken zal worden.

Meer nog dan in de voorgaande jaren is er behoefte aan scholing voor leden van de medezeggenschapsraad en bestuursleden van de HASU. In toenemende mate krijgen deze mensen te maken met besturen van scholen die minder binding hebben met het onderwijs, maar een duidelijke managementfunctie vervullen. Een goede spreekvaardigheid en communicatietechniek zijn dan onmisbaar. Het is voor de HASU van groot belang dat haar vertegenwoordigers over deze vaardigheden beschikken. De HASU zal in de nieuw te vormen medezeggenschapsraad van de I.A.H. Larenstein proberen weer een invloedrijke positie te bemachtigen.

Zo zal de HASU zich op vele fronten blijven inzetten voor de studenten.

De school en Boskoop

Een uitzonderlijke plaats.

De aanhef kan op twee manieren verstaan worden. Ten eerste in de zin van Boskoop, het wereldbekende centrum van het sierteeltcentrum Midden-Holland dat sinds 1460 bestaat, en ten tweede in de zin van de plaats die de RHSTL en de RMTS, beide in de volksmond beter bekend als de tuinbouwschool waarop Gaiten alles over boompies leren, inneemt in Boskoop.
De school die nu toch maar mooi 90 jaar bestaat en in die 90 jaar duizenden leerlingen en studenten de weg heeft gewezen in de groensector.
Een resultaat waar de school trots op mag zijn. In zekere zin geldt dit ook voor het nuchtere Boskoop, want indirect heeft Boskoop het ook een beetje aan de studenten te danken dat Boskoop die naam heeft die het met zoveel trots uitdraagt: het unieke Sierteeltcentrum-Boskoop. Ik kom daar later nog even op terug.

90 jaar tuinbouwschool in Boskoop. Een unieke school. De oude administratie doorbladerend wordt men toch stil van alle namen van personen die langere of kortere tijd aan deze school de studie hebben gevolgd. Illustere namen die heden ten dage nog overbekend zijn en echt niet alleen binnen de sierteeltsector. Met recht een unieke school.

Relatie Boskoop - school.

Een tuinbouwschool-student is in Boskoop oppervlakkig gezien een beetje als de spreekwoordelijke vreemde eend in de bijt. Men weet er eigenlijk niet zo goed raad mee. Maar toch... Ook een student neemt binnen de Boskoopse gemeenschap een eigen plaats in. Een plaats waarin ook eigen ideeën over de samenleving nader worden uitgewerkt. Ideeën waar de autochtone Boskoper wel even aan moet wennen. Studentenhuizen, waar de jongelui hun eigen huishouden moeten doen, dat kan toch niet goed gaan, ook al is er toezicht vanuit de school. En als later de dames en heren zelfs samen in één pand gaan wonen, houdt menigeen het hart vast. De vrees blijkt ongegrond. Deze generatie weet wat verantwoordelijkheid is en toont dit ook.

Toch leeft ook het fenomeen kosthuis nog volop in de herinnering voort. Het bestaat trouwens ook in deze tijd nog. Het kosthuis werd vroeger veelal gezien als het verlengstuk van thuis. Regelmatig was er contact tussen de echte ouders en de kostouders. Samen waakte men over het welzijn van hun 'tijdelijk' kind. Dat zo'n kind er af en toe best eens behoefte aan had om uit de band te springen, werd wel eens vergeten. De roemruchte maar stijlvolle Arborifeesten in het verleden spreken hierover duidelijke taal.
Onder de studenten gaven de kosthuizen eveneens voldoende stof tot discussie. Er waren kostmoeders, die je je eigen moeder volledig deden ver-

geten, maar er waren er ook waarbij extra voeding gewenst was. Vier sneetjes brood voor de hele dag, twee hartig en twee zoet, met boter dat met één streek werd opgebracht en er met de tweede streek weer werd afgehaald. Sterke verhalen? Best mogelijk, maar er zat wel een kern van waarheid in. En wat te denken van de stagiaires, de tuinbouwgaiten die door de kwekers als goedkope arbeidskrachten werden beschouwd en er soms tevens naar werden behandeld? Ja, Boskoop profiteerde toen ook al van het studentenleven, zij het in een wat negatieve zin.
Maar was dat niet het gevolg van de geschiedenis? In de eerste jaren van de tuinbouwschool was deze school immers een toevluchtsoord voor leerlingen die elders mislukt waren, zo zegt het beroemde sterke verhalenboek. Hun pa vond wel dat er toch wat geleerd moest worden. Boskoop leek daarvoor een goede oplossing.

De Boskoopse kwekers, waar zij hun praktijkervaring op deden wisten af en toe geen raad met de soms niet zo gemotiveerde leerlingen, zoals een oude boomkweker zich nu nog weet te herinneren. ,,Sommigen wisten van toeten noch blazen, hadden twee linker handen en een broertje dood aan werken. De kwekers kregen zelfs geld toe om de leerlingen het vak te leren."
Achteraf viel het allemaal best mee en veel van deze leerlingen hebben hun plaats gevonden, waar ook ter wereld. Een flink deel van de leerlingen is in de Indische Archipel terecht gekomen om hun opgedane kennis op de plantages in praktijk te brengen. Boskopers zouden geen Boskopers zijn als ook voor deze studierichting geen passende naam was bedacht: ,,De Slavendrijverscursus".

Hulp in hopeloze zaken.

Wie kent in Boskoop niet de namen van de oud-directeuren Ir. C.P.H. Moerlands, Dr. E.F. Jacobi, Ir. C. Dorsman en Ir. A.P. van den Hoek en van de huidige directeur B. Kant. Wie als Boskoper, kent niet de heer F.W. Vijgen, die als geen ander de weg wist in Boskoop? Vooral in de moeizame bezettingsjaren was de heer Vijgen een belangenbehartiger van de leerlingen, maar ook een toezichthouder van de eerste orde. Als er moeilijkheden dreigden was Vijgen in de buurt. Hoeveel leerlingen de heer Vijgen niet uit handen van de bezetter heeft weten te houden is nergens terug te vinden. Heel wat, zegt men in de kleine kring die mede daarbij betrokken was. Juist daarin komt de andere kant van de Boskoper naar voren, hulp verlenen zonder verdere vragen te stellen.
Nog niet zo lang geleden ontmoette ik een oud-leerling op de plaats in het Reijerskoop waar de vroegere RTS eens stond. Hij is Jood. ,,Weet je", zei deze persoon, ,,aan de school, aan hulp vanuit de school en anderen in Boskoop heb ik mijn leven te danken en velen met mij. Ik dank ze daarvoor elke dag." Hij is nu directeur van een groot exportbedrijf in Amerika.

Terug naar het heden.

In deze tijd wordt er niet meer zoveel gepraat over vroeger. Toch blijft de herinnering, ook al snelt de tijd voort. Dat geldt ook voor de huidige student, die behoorlijk moet aanpakken om op tijd klaar te zijn. 'Op tijd', ik hoor het de oud-directeur Ir. A.P. van den Hoek nog zeggen bij de opening van een nieuw studiejaar. ,,Dames en heren, als er staat aangegeven dat de les om 10 uur begint, dan bent u ook om 10 uur aanwezig. Het excuus dat men voor de brug moet wachten wordt niet geaccepteerd, men gaat dan gewoon te laat van huis."

Tijdsplanning, een moeilijk begrip. Veel studenten hebben daar in Boskoopse ogen problemen mee. Hoe vaak ziet men niet tot ver na middernacht de student nog aan het werk? En als de tekening dan eindelijk af is, ook al is het ver na middernacht, dan wip je best nog eens bij een studiegenoot binnen of ga je nog naar de soos of één van de andere openbare gelegenheden die Boskoop niet zo rijk is, maar waar een student op de gekste uren kan binnenvallen.
Oudere Boskopers vinden dit gek. Vroeg op en vroeg naar bed, dat is goed. Natuurlijk, maar de oudere Boskoper moet ook kunnen begrijpen dat een student in een wat andere wereld leeft. Een wereld, die alles met de geest des tijds te maken heeft. Studeren, werken, maar ook genieten ook al komt men daar niet zo erg veel aan toe.

Gelukkig kent Boskoop het fenomeen 'hanggait': oud-studenten die in Boskoop zijn blijven hangen en de klappen van de zweep nog een beetje kennen. Zij fungeren veelal als praatpaal voor de huidige student. Ook niet te vergeten is de huidige generatie boomkwekers, die de studenten met raad en daad bijstaan bij hun praktijkstudie.

IWBJG

Enige jaren geleden kwam het probleem van eenzaamheid boven drijven. Een probleem dat zich vooral in de studentenhuizen afspeelde, met name rond de feestdagen, want waar moet je heen als je geen thuis meer hebt? Het signaal werd door het convent van geestelijken opgevangen en had tot gevolg dat de IWBJG, de 'Interkerkelijke Werkgroep Boskoopse Jongeren en Gaiten', werd opgericht. Een werkgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van de diverse kerkelijke richtingen, die vooral in de Kersttijd haar hoogtepunt beleefde met de Kerst-Inn. Maar daar bleef het niet bij, want veel families werden bereid gevonden om als aanloopadres c.q. gastgezin te fungeren. Ofschoon het officieel niet bekend was hebben ongemerkt veel studenten van deze mogelijkheid gebruik gemaakt om hun hart eens te luchten of om gewoon eens onder andere mensen te zijn.
Gelukkig bleek deze werkgroep op den duur niet meer nodig, maar de

destijds gelegde contacten bestaan nog steeds. Getuige zijn bij een huwelijk is geen zeldzaamheid.

Dank u wel RHSTL.

Over enkele jaren is het helaas voorbij. De RHSTL vertrekt naar Velp en daarbuiten is de strijd om het behoud van de RMTS nog in volle gang.
Met grote spijt ziet Boskoop de Hogere vertrekken. Niet alleen is dat een forse aderlating wat opleidingsmogelijkheid in Boskoop betreft, maar eveneens is het een gevoelige tik voor de infra-structuur. Mede door de aanwezigheid van de studenten is Boskoop in bezit gekomen van een groot aantal zogenaamde HAT-woningen. Ook op sportgebied nemen de studenten binnen de diverse verenigingen vooraanstaande plaatsen in en bovendien vaart de middenstand er wel bij.
Maar er is nog een ander aspect. Boskoop is een begrip in de wereld van de sierteelt. Dat is mede veroorzaakt door de afgestudeerden die over de gehele wereld in deze sector werkzaam zijn. Zij allen kennen Boskoop en weten waar kwaliteit is te halen. Via hun werk zorgen zij indirect tot op dit moment voor een behoorlijk omzetpercentage van de Boskoopse sierteeltprodukten. Blijft dit ook zo als de opleiding in Velp is? Weet een daar studerende dan nog wat het begrip Boskoop betekent? De tijd zal het leren.

Niettegenstaande dit alles hebben de nuchtere Boskopers er alle vertrouwen in dat ook deze soep niet zo heet zal worden gegeten als dat ze dreigt te worden opgediend. Zij hopen dat, als over enkele jaren de verhuizing definitief haar beslag krijgt, ook een stuk van de Boskoopse identiteit en cultuur zal meegaan.
90 jaar specifieke Boskoopse opleiding mag niet geheel verloren gaan. Niet in het belang van de gemeente Boskoop alleen, maar zeer zeker ook niet in het belang van de toekomstige studenten, die zich bewust moeten worden van het unieke sierteeltcentrum Midden-Holland waarvan, en dit zeg ik echt met een beetje chauvinisme, Boskoop het onbetwiste middelpunt is en blijft.

J. G. Binken
Raadslid gemeente Boskoop
Voorzitter Stichting Studentenhuisvesting
Redacteur „Boskoopse Courant"

De toekomst van de RMTS

Het agrarisch opleidingscentrum (AOC).

Het middelbaar beroepsonderwijs in Nederland bevindt zich in woelig water. Vanuit alle hoeken en gaten komen de vernieuwingen er op af. Fusie, SVM, leerlingenterugloop en AOC-vorming: een greep uit de terminologie die het veranderingsproces in de komende jaren zal vergezellen. Vast staat dat, als de kruitdamp over enkele jaren is opgetrokken, de orkaan van discussies, veranderingen en overleg een aardverschuiving in onderwijsland teweeg zal hebben gebracht.

Cruciaal in de komende tijd is de SVM-operatie. De opzet van deze Sectorvorming en Vernieuwing in het MBO is dat het middelbaar beroepsonderwijs in vier sectoren zal worden opgedeeld: economie, techniek, dienstverlening/gezondheidszorg en landbouw. Voor iedere sectorschool zal een opheffings- en bekostigingsnorm gelden van 600 leerlingen. Het staat buiten kijf dat door fusies en schaalvergroting het aantal MBO-scholen drastisch verminderd zal worden. Tegelijkertijd zal de centrale overheid ten aanzien van de wet- en regelvorming een terugtredend beleid voeren. De besturen en directies krijgen meer taken opgelegd.

Het middelbaar tuinbouwonderwijs maakt deel uit van de sector Landbouw. In deze sector verzorgen op dit moment ongeveer 130 lagere en 50 middelbare agrarische scholen landbouwonderwijs. Deze 180 scholen worden tot ongeveer 20 Agrarische Opleidingscentra (AOC's) samengesmolten. Daartoe is een ingrijpend fusieproces noodzakelijk.

Het Agrarisch Opleidingscentrum zal in de toekomst het agrarisch onderwijs in de regio verzorgen voor leerlingen die na de basisschool voor een opleiding in de landbouwsector kiezen. Deze regionale LBO/MBO-scholengemeenschap valt onder één bevoegd gezag. Door de AOC-vorming worden de krachten en kennis gebundeld. Binnen het opleidingscentrum kunnen de diverse studieprogramma's optimaal op elkaar worden afgestemd. Door de grote verscheidenheid kunnen leerlingen zonder tijdverlies van het ene naar het andere programma switchen. Dit leidt ertoe dat het verlaten van de opleiding mét een diploma wordt bevorderd.
Een terugtredende overheid geeft het bestuur en de centrale directie van het AOC extra taken en bevoegdheden. Zo zal de onderwijskundige inrichting door het bestuur plaatsvinden. De overheid zal slechts enkele minimale voorschriften met betrekking tot eindtermen, toelating en een globale onderwijskundige structuur geven. In overleg met het bedrijfsleven kan daarop een verdere invulling van het studieprogramma gemaakt worden. Dit maakt het noodzakelijk dat het managementteam van de toekomstige onderwijsinstelling verstevigd wordt.

Een ander belangrijk uitgangspunt bij de AOC-vorming is het vergroten van de samenwerking tussen voorlichting en onderwijs. Al vanaf het begin van deze eeuw heeft Boskoop ingespeeld op de drie beleidsinstrumenten waardoor de agrarische sector tot bloei is gekomen: Onderwijs, Voorlichting en Onderzoek (OVO). Bij de bouw van de Rijkstuinbouwschool in 1898 wordt reeds een kamer ingericht voor de Rijkstuinbouwvoorlichting. Tot 1968 is de directeur van de school tevens tuinbouwconsulent en directeur van het proefstation. Ambtenaren van de voorlichting worden al vroeg ingeschakeld bij het totale onderwijsgebeuren (boomteelt, fruitteelt en bloementeelt).
De huidige lokatie van de Tuinbouwschool ligt op loopafstand van de nieuwe lokatie van het proefstation voor de boomteelt en dit staat er borg voor dat de banden tussen onderwijs, voorlichting en onderzoek in Boskoop optimaal blijven.
Denominaties spelen een belangrijke rol bij de fusies. De Middelbare Tuinbouwschool is een Rijksschool en valt onder het Ministerie van Landbouw en Visserij. In de toekomst zullen er echter geen Rijksscholen meer bestaan. Onder twee belangrijke voorwaarden zullen de Rijksscholen door de Minister worden overgedragen aan een nieuw bevoegd gezag. Een eerste voorwaarde is dat het bestuur van de nieuwe instelling pluriform wordt samengesteld en het tweede aandachtspunt is dat de overdracht het agrarisch onderwijs in de regio zal versterken.

De Commissie van Advies van de Rijks Middelbare Tuinbouwschool te Boskoop stelt alles in het werk om het agrarisch onderwijs in deze regio te versterken. Tegelijkertijd is zij zich ervan bewust dat de school in Boskoop naast een regionale, ook een landelijke functie heeft in het boomteeltonderwijs. De Commissie streeft dan ook naar blijvend boomteeltonderwijs in de regio-Boskoop. Bij de fusiebesprekingen met andere onderwijsinstellingen zal de Commissie vooral op de onderwijskundige meerwaarde letten, want deze zal worden beperkt indien de fuserende instellingen onderwijsinhoudelijk een willekeurige greep uit het agrarisch onderwijs vormen. Voor de vakrichting 'Aanleg en Onderhoud' is samenwerking met de Middelbare Tuinbouwschool „Huis te Lande" te Rijswijk en de Lagere Tuinbouwschool te Oegstgeest van belang. Voor de vakrichting 'Boomteelt' is de samenwerking met de Lagere Tuinbouwschool in Boskoop een eerste vereiste.
Daarnaast moet er met de besturen van de scholen in Lisse en De Lier gesproken worden om een Tuinbouwschool te creëren met een onderwijskundige meerwaarde, omdat deze scholen „produktie en handel in tuinbouwprodukten" in het studieplan hebben. In dit kader worden tevens besprekingen gevoerd met de Rijks Middelbare Landbouwschool te Gouda.

Behalve de AOC-vorming worden er per 1 januari 1990 nog meer ingrijpende veranderingen in het MBO verwacht. Het middelbaar beroepsonderwijs krijgt te maken met een nieuwe bekostingssystematiek en ook in de rechtsposities

van docenten en overige medewerkers zal het een en ander worden bijgesteld. Tegelijkertijd krijgen veel instellingen te maken met een vermindering van het aantal leerlingen.
Alleen een sterk AOC met een goed bestuur en een prima functionerend managementteam zal op deze immense vraagstukken een passend antwoord kunnen vinden.

Na- en bijscholen in Boskoop.

Van de vier miljard gulden, die het bedrijfsleven jaarlijks besteedt aan het bekwamen van haar medewerkers, komt een klein deel in Boskoop terecht. Sinds enkele jaren heeft de RMTS een flink aanbod van nascholingscursussen, zowel voor de groenvoorziening als voor de boomteelt. Dat de automatisering hierin een belangrijke rol speelt mag duidelijk zijn: de calculatiepakketten in het groenbeheer en de centrale voorraadadministratie in de boomteelt zijn niet meer weg te denken. Marktgericht denken is ook in de groene sector onontbeerlijk. Daarom zijn er verschillende cursussen Marketing ontwikkeld. Het beheer van het groen krijgt ruim aandacht in de gelijknamige cursus, terwijl ook de cursus Ontwerpen/Beplantingsleer nog steeds in een behoefte voorziet.
De teelt in potten wint op de Boskoopse kwekerijen steeds meer terrrein. Daarom is de cursus Bodem-Bemesting-Beregening in de containerteelt erg in trek bij degenen die met de pottencultuur werken of van plan zijn dit te gaan doen.
In mei 1988 verschijnt de eerste aankondiging van een cursus Dendrologie. De belangstelling hiervoor is enorm, hetgeen resulteert in twee cursussen Dendrologie met in totaal 50 cursisten.
De school denkt niet alleen aan de vakmensen, maar ook aan de amateur-tuinliefhebbers. Snoeien, enten, stekken, straatje leggen en het herkennen van planten zijn zaken die de belangstelling hebben van de tuinliefhebber. In de school kunnen ze terecht! Ook hiervoor zijn twee cursussen ontwikkeld.
En de reacties van de cursisten? „Ik leer veel van de docent, maar ook veel van de medecursisten" is een uitspraak die regelmatig voorkomt.
De school blijft alert op nieuwe ontwikkelingen en zal blijven proberen deze ontwikkelingen in cursusvorm aan te bieden aan de mensen van het vak.

Provinciaal bestuur over verplaatsing landbouwschool

Fusies agrarisch onderwijs

'Zakelijke argumenten hebben niet de doorslag gegeven'

Deventer verliest landbouwschool

De verkeerde gok van een landbouwminister

Het zig-zag-beleid van Braks

Tweede Kamer praat over landbouwschool Deventer

„Vestiging HAS in Wageningen bespaart 15 miljoen gulden"

Braks houdt poot stijf

'Ik heb na veel wikken en wegen besluit genomen'

Landbouwschool Deventer is grote verliezer bij Braks

HAS definitief naar Velp

DEN HAAG (ANP) — Minister Braks (landbouw) blijft erbij dat de hogere landbouwschool in Deventer moet verdwijnen.

Hij wil de agrarische opleidingen in Boskoop, Deventer, Wageningen en Velp samenvoegen tot een nieuwe school in Velp.

Een meerderheid van de Tweede Kamer (PvdA, VVD en D66) vindt dat Deventer (vanouds bekend als Tropische Landbouwschool) moet blijven, desnoods als filiaal (bi-lokatie) van de nieuwe hoofdvestiging Velp.

Braks wilde gisteren tijdens een spoeddebatje niet verder gaan dan de toezegging dat hij de mogelijkheden zal nagaan om Deventer (bijna 1.000 leerlingen) voorlopig te handhaven.

Toekomst goed agrarisch onderwijs is offers waard

De toekomstige lokatie van de RHSTL

Lobby

Woede en onbegrip in Deventer over besluit van landbouwminister

(Van een onzer verslaggevers)

ARNHEM/VELP – De hoofdvestiging van de hogere agrarische school (HAS) voor Midden en Oost Nederland wordt definitief in Velp ...waard. De opleiding voor hoger ...tisch onderwijs (circa 2500 stu...ten) krijgt een bilocatie, een ...rt dependance, in Deventer met ...ogelijk een tijdelijk karakter.

De meerderheid van de Tweede Kamer is gisteren met dit compromis van landbouwminister Braks akkoord gegaan. De bewindsman heeft al laten weten dat er ten aanzien van nieuwbouw of renovatie van de vestiging in Deventer geen perspectief is. Wel zullen de voorzieningen, aldus Braks, op een zodanig peil moeten staan dat het verantwoord is er les te geven.

KANSEN KEREN VOOR AGRARISCHE SCHOOL

Minister: HAS in Zoetermeer

Tweede Kamer praat

'Zakelijke argumenten hebben niet de doorslag gegeven'

Braks houdt vast aan concentratie in Velp

'Landbouwschool weg'

De toekomst van de RHSTL

Als een boomkweker bij het leveren op zijn lege tuin terug denkt aan het stekken, zetten, poten en verzorgen van zijn bomen, heeft hij het volgende teeltplan al duidelijk voor ogen.

Met het onderwijs is het niet anders. Het beeld van een opleiding is met de beschrijving van het ontstaan en de ontwikkelingen erin niet compleet als de te verwachten of na te streven ontwikkelingen er niet aan worden toegevoegd.

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de toekomst van de RHSTL, waarbij direct wordt opgemerkt dat het om de nabije toekomst gaat.

De fusie.

Op 1 augustus 1988 is de RHSTL, tezamen met de RHLS-Deventer, de HBCS-Velp en de RHAS-Wageningen gefuseerd tot de Internationale Agrarische Hogeschool Larenstein. Op dezelfde datum zijn de RHSTL en de RMTS definitief gesplitst, hoewel beide nog minstens tot 1992 in het schoolgebouw aan de Azalealaan gehuisvest zullen blijven.

Waarom deze fusie?
In 1983 verschijnt er een nota Schaalvergroting, Taakverdeling en Concentratie van het Hoger Beroepsonderwijs, waarin wordt aangegeven dat de minimale omvang van HBO-instellingen in de toekomst 600 studenten moet bedragen. Enige tijd later voegt de minister van Landbouw en Visserij hieraan toe dat de tien Hogere Agrarische scholen deze getalsnorm slechts mogen bereiken door sectoraal, dat wil zeggen met één of meer andere Hogere Agrarische scholen te fuseren.
Voor Boskoop, met ± 400 studenten zal deze nota verstrekkende gevolgen hebben.
Aanvankelijk ziet het er naar uit dat met de twee Rijks Hogere Agrarische scholen te Utrecht en Wageningen, gefuseerd zal worden in Wageningen tot een school van ± 1000 studenten.
Deze fusie gaat evenwel niet door omdat de minister de school uit Utrecht liever naar West-Nederland ziet gaan.
Dan staat Boskoop voor de keus: prioriteit geven aan behoud van het vestigingsgebied West-Nederland of aan de onderwijskundige meerwaarde die de fusiepartners kunnen bieden. Het laatste wordt gekozen. Dit betekent, dat uiteindelijk een fusie met de Hogere Agrarische scholen uit Deventer, Velp en Wageningen tot stand zal komen. Het juridische gedeelte heeft inmiddels plaats gevonden.
Voorlopig zullen de vier 'oude' scholen het onderwijs nog op de bestaande lokaties blijven verzorgen. Het ligt in de bedoeling in 1992 met de daadwerkelijke concentratie in Velp te beginnen. In de tussentijd zal gewerkt

worden aan een onderwijskundige samenwerking van de huidige zeven studierichtingen.
Voor Boskoop, met de studierichting Tuin- en Landschapsinrichting, is een afstemming op de studierichting Bosbouw en Cultuurtechniek van de HBCS het meest van belang. Daarnaast zullen de studierichtingen Nederlandse Landbouw, Tropische Landbouw en Internationale Agrarische Handel (alle uit Deventer) en de studierichting Laboratoriumonderwijs uit Wageningen hun bijdrage kunnen leveren in de verbreding van het vakkenpakket van de Velpse Boskoper.
Het beleid van de directie van 'Boskoop' is er op gericht ook in de toekomst de identiteit van de studierichting Tuin- en Landschapsinrichting te behouden en volwaardige tuin- en landschapsarchitecten af te leveren.

Het studieprogramma.

Door de laatste herstructurering van het onderwijs is het totale onderwijsprogramma op modulaire wijze opgezet. Het beeld van de gebruikte werkvormen is zodanig, dat gedurende de opleiding het accent van kennisoverdracht en intensieve begeleiding verschuift naar het zelfstandig uitwerken van opdrachten. Na de praktijkperiode komen de studenten in hoofdzaak alleen nog voor begeleiding naar de instelling. Het resultaat van dit alles is een programma dat flexibel van opbouw is.

Het toevoegen van onderdelen of het inwisselen van onderdelen van het programma van de fusiepartners kan op eenvoudige wijze plaats vinden.
De afstudeeropdracht zal aanzienlijk vergroot worden en een omvang van 500 uren studiebelasting krijgen (± drie maanden). Hierdoor worden de mogelijkheden om bij het afstuderen een opdracht uit te voeren voor een dienst of bedrijf groter. De begeleiding geschiedt dan in samenspel van docent en opdrachtgever. Voordeel is voor de student dat hij als het ware al met één been in de praktijk staat, maar ook nog met één been in de school. Voor de opdrachtgever biedt een dergelijke werkwijze sterker dan voorheen de mogelijkheid om een bepaald project door studenten te laten uitvoeren die al over een uitgebreide kennis beschikken en al een stage achter de rug hebben.
Kort samengevat zijn de volgende voordelen te noemen van deze nieuwe activiteit:
- de grote mate van betrokkenheid van de student(en) bij de opdracht,
- zowel de student, opdrachtgever als de HBO-instelling hebben groot belang bij een goed produkt en zullen zich dus een maximale inspanning getroosten om tot een goed produkt te komen,
- de relatie tussen opdrachtgever (c.q. beroepenveld), student en HBO-instelling wordt intensiever,
- er vindt kennistransfer plaats tussen de HBO-instelling en het beroepenveld (v.v.).

In de toekomst zullen de opdrachten niet alleen beperkt blijven tot het bedrijfsleven en de (semi)overheidsdiensten. De studierichting Tuin- en Landschapsinrichting denkt ook aan onderzoeksprojecten in samenwerking met de fusiepartners (HAS-Wageningen, HAS-Deventer en de HAS-Velp) en onderzoek in samenwerking met de Landbouwuniversiteit of met onderzoeksinstituten.

Met de vergrote afstudeeropdracht komt ook de mogelijkheid binnen bereik om op een buitenlands onderwerp af te studeren. Aanzetten voor deze ontwikkeling zijn er al in de vorm van uitwisselingsprogramma's met buitenlandse studenten in het kader van de EEG. Met name ontwerpstudenten nemen hier aan deel.

Cursusonderwijs, deeltijdonderwijs, contractonderwijs.

Onder de huidige maatschappelijke omstandigheden veroudert kennis snel. Naast het gangbare onderwijs bestaat er dan ook steeds meer behoefte aan vervolgcursussen, bijscholingsmogelijkheden en dergelijke.
Tot voor kort stond die weg wel open voor het academisch onderwijs (het Postacademisch onderwijs), maar waren de mogelijkheden voor het HBO beperkt. De nieuwe HBO-wet brengt daarin verandering.
Postacademisch onderwijs en Post HBO-onderwijs worden samengebracht onder de noemer Post Hoger Onderwijs. Binnen het landbouwonderwijs bestaan hiervoor nauwe samenwerkingsvormen met de LU. Sommige cursussen hebben vooral een HBO-karakter, andere zijn meer academisch.

Ook de studierichting Tuin- en Landschapsinrichting is actief op dit terrein en verzorgt samen met anderen bijvoorbeeld de cursus Automatisering Groenbeheersystemen en de specifieke Boskoopse cursus Groen-Milieubeheer.
Bovendien staat er een aantal korte cursussen op stapel, zoals Ecologie over de Stad, Oeverbescherming, Van Groenbeleid naar Beheer en Autocad.
Hiermee zijn de mogelijkheden echter nog lang niet uitgeput: bedrijven en diensten kunnen ook cursussen, specifiek op hun werk gericht, door de studierichting T. en L. laten verzorgen, het zogenaamde contract-onderwijs.
Zo is voor Rijkswaterstaat een cursus Groenmilieubeheer gegeven, speciaal aangepast aan de wensen van Rijkswaterstaat.

Behalve cursusonderwijs wil de studierichting T. en L. zich ook gaan bewegen op het terrein van deeltijdonderwijs. Het gaat hierbij om onderdelen van het gangbare onderwijspakket. Het kan ook het gehele onderwijsprogramma omvatten. Iedereen, die over voldoende voorkennis beschikt, kan hieraan deelnemen. Door veranderingen van werkterreinen voorziet deze vorm van onderwijs in een behoefte.
Al met al groeit daarmee de studierichting T. en L., straks samen met andere scholen, uit tot een onderwijsinstituut, dat zich richt op de totale behoefte aan HBO-onderwijs op het gebied van de groenvoorziening in brede zin.

Slotwoord

Hoe zal de wereld er over 25 jaar uitzien?
Ik denk: totaal anders dan ik nu denk.

Wim Kan

Wie kan in 1963 voorspellen dat de Hogere Opleiding voor Tuinarchitectuur in 1988 in omvang meer dan vertienvoudigd zal zijn en in dat jaar fuseert met Hogere Agrarische Scholen uit Deventer, Velp en Wageningen?
Wie kan in 1963 voorspellen dat de Middelbare Opleiding in 1988 zich, om te overleven, ook op het fusiepad zal moeten begeven?

Hoe zullen de Middelbare en de Hogere er over 25 jaar uitzien? Worden er dan nog 'Boskopers' afgeleverd?
Kunnen er, na een fusie met andere scholen, nog wel Boskopers 'gekweekt' worden?

Heeft het zin antwoorden te bedenken op bovenstaande vragen?
Hebben voorspellingen over een periode van 25 jaar waarde?
Vast staan de gebeurtenissen uit het verleden.

Zo weet de onderwijshistoricus in het jaar 2013 dat het 115 jaar geleden is, dat er in Boskoop een Tuinbouwwinterschool is opgericht. Bovendien kan hij de mensen vertellen over het 25-, 40-, 50- en 75-jarig jubileum van die school. Over de 90-jarige school raakt hij niet uitgepraat. De school in Boskoop is dan zo actief op allerlei gebied, dat hij bij navraag in Boskoop over die periode steeds te horen krijgt: 'Voor de school was 't toen paktaid'.

De uitgave van dit boek en andere jubileumactiviteiten zijn mogelijk gemaakt door bijdragen van:

Hagelunie, agrarische verzekeringen
Rabobank
Shell Nederland B.V.
Ingenieursbureau 'Oranjewoud' B.V.
Grontmij n.v.
Heidemij B.V.
Boot & Co. Boomkwekerijen B.V.

Om ook anderen in de feestvreugde te laten delen, worden de opbrengsten van diverse lustrumactiviteiten beschikbaar gesteld aan de Novib, ter ondersteuning van een landbouwtrainingscentrum in Zimbabwe. Ook het geld voor dit boek wordt daartoe bestemd.

De tuinbouwschool in Boskoop is al 90 jaar een unieke opleiding in Nederland.
De school heeft een sterke verwevenheid met het dorp Boskoop. Het voormalige schoolgebouw aan het Reijerskoop heeft 75 jaar lang een belangrijke bijdrage aan het dorpsbeeld geleverd.
Het symbool van de leerling van de tuinbouwschool, de 'gait', is een begrip voor de Boskoopse bevolking.
Met de titel van dit boek ,,'t Is Paktaid" wordt de band, die de school met Boskoop heeft, aangehaald.
De paktijd is voor Boskoop een ongekend drukke periode, waarin de gekweekte planten gerooid, ingepakt en verzonden worden, vaak naar verre bestemmingen.
Ook op de school is het regelmatig paktijd: het 'opkweken' en verzendklaar maken van jonge boomkwekers, hoveniers en groeningenieurs gaat met zeer drukke perioden gepaard.
Maar er is nog een ander soort paktijd, namelijk de fusiedrukte. Voor de RHSTL geldt over enkele jaren een inpakken en wegwezen uit Boskoop.
En welke paktijd hangt de RMTS nog boven het hoofd? De komende jaren zullen het leren.
Voor het eeuwfeest gevierd kan worden zal de school nog vele jaren paktijd beleven.

